

Anne Niemi-Korpi ja Anne Siliämaa

**PÄIVÄHOITO LASTENSUOJELUN AVOHUOLLON TUKI-
TOIMENA**

**Yhteistyön toteutuminen varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun
toimijoiden välillä Raahen alueella**

**Opinnäytetyö
CENTRIA AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma
Syyskuu 2014**

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Yksikkö Ylivieskan yksikkö	Aika Syyskuu 2014	Tekijä/tekijät Anne Niemi-Korpi ja Anne Siliämaa
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma		
Työn nimi PÄIVÄHOITO LASTENSUOJELUN AVOHUOLLON TUKITOIMENA. Yhteistyön toteutuminen varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun toimijoiden välillä Raahen alueella		
Työn ohjaaja Herranen-Somero Kirsi		Sivumäärä 81 + 3
Työelämäohjaaja		
<p>Tutkimuksemme tarkoituksena oli selvittää lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen yhteistyön toteutumista Raahen alueella, kun päivähoito toimii lastensuojelun avohuollon tukitoimena. Tavoitteenamme oli selvittää toimijoiden välisiä yhteistyön käytänteitä ja kehittämistarpeita.</p> <p>Tutkimuksemme oli kvalitatiivinen tutkimus ja aineistonkeruun menetelmänä käytimme ryhmähaastattelua. Käytimme tutkimuksessamme aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Haastatteluun osallistui kaksi lastensuojelun sosiaalityöntekijää sekä kaksi varhaiskasvatuksessa toimivaa päiväkodinjohtajaa.</p> <p>Tutkimus tuotti tuloksia toimijoiden rooleista, yhteistyöstä ja yhteistyön kehittämistarpeista. Kehittämistarpeet voitiin jakaa kolmeen ryhmään: resurssit, toimijoiden välinen vuoropuhelu ja yhteydenpito sekä palveluprosessin aloitukseen liittyvät käytänteet. Varhaiskasvatuksen tehtävä oli tarjota laadukasta varhaiskasvatusta sekä tukea perheitä heidän kasvatustehtävässään. Lastensuojelun tehtävänä oli saatella perhe palvelujen piiriin sekä motivoida asiakasta käyttämään palvelua. Tutkimuksen mukaan sekä varhaiskasvatuksessa että lastensuojelussa oli liian vähän henkilökuntaa. Varhaiskasvatuksessa on liian vähän hoitopaikkoja. Salassapitovelvollisuus koettiin vaikeuttavan päivähoiton toteutumista avohuollontukitoimena. Tutkimuksen mukaan varhaiskasvatustajien tulisi olla aktiivisempia lastensuojeluntarpeen selvityspyynnön ja lastensuojeluilmoituksen tekemisissä.</p> <p>Jotta päivähoitoa voidaan toteuttaa laadukkaasti lastensuojelun avohuollon tukitoimena, se edellyttää riittäviä resursseja, sujuvaa yhteistyötä ja hyviä toimintakäytänteitä sekä hyvää alan lainsäädännön tuntemusta alan toimijoilta. Laadukkaalla varhaiskasvatuksella voidaan vaikuttaa syrjäytymisen ehkäisemiseen. Tämä edellyttää yhteiskunnaltamme riittävää resurssointia sekä lastensuojeluun että varhaiskasvatukseen.</p>		
Asiasanat varhaiskasvatus, lastensuojelu, moniammatillinen yhteistyö		

ABSTRACT

Unit Centria University of Applied Sciences	Date September 2014	Author/s Anne Niemi-Korpi ja Anne Siliämaa
Degree programme Degree programme in Social Services		
Name of thesis THE DAY CARE AS A SUPPORT ACTION OF THE NON-INSTITUTIONAL CHILD WELFARE The fruition of cooperation between child welfare and early childhood education in Raahe region		
Instructor Herranen-Somero Kirsi	Pages 81 + 3	
Supervisor		
<p>The purpose of the study was to examine the fruition of cooperation between child welfare and early childhood education in Raahe region as the daycare is a support action for the non-institutional child welfare. Our goal was to investigate the means and the needs to develop the cooperation between the operators.</p> <p>Our research was qualitative research and the data collection method was a group interview. In our research we used data-driven content analysis. We interviewed two child welfare social workers and two daycare-center directors who worked in the field of early childhood education.</p> <p>The research gave results about the roles of the operators, the cooperation and the needs develop the collaboration between the operators. The needs to develop could be divided in three subdivisions: resources, the dialogue and the contacts between the operators, and the means associated to the inception of the serving process. The mission of the early childhood education was to offer quality early childhood education and to support the families in their educational work.</p> <p>The mission of the child welfare was to escort the family to the services and to motivate the client to use them. According to the study both in early childhood education and child welfare lack the staff. In early childhood education there was not enough places available for the children. The workers saw the secrecy made the implementation of the daycare as a support action of the non-institutional day care more difficult. According to the study the early childhood educators should be more active in doing the clarification of the need of the child welfare and the child welfare report.</p> <p>To be able to implement the day care as a support action of the non-institutional child welfare high quality, it requires sufficient resources, fluent cooperation, good means of working, and good knowledge of the legislation by those who work in the domain. The quality early childhood education can affect to prevention of the social exclusion. From our society this requires the sufficient resourcing for both child welfare and early childhood education.</p>		
Key words early childhood education, child welfare, multi-professional cooperation		

**TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
SISÄLLYS**

1 JOHDANTO	1
2 LAPSEN OIKEUDET	4
3 VARHAISKASVATUS	6
3.1 Varhaiskasvatus suomalaisessa yhteiskunnassa	6
3.2 Varhaiskasvatuksen lakisääteiset toimintaperiaatteet	8
3.3 Varhaiskasvatussuunnitelma toiminnan lähtökohtana	10
4 LASTENSUOJELU	12
4.1 Lasten suojelu ja lastensuojelu	13
4.2 Lastensuojelun periaatteet	15
4.3 Lastensuojelun asiakasprosessi	18
4.4 Varhainen puuttuminen ja huolen vyöhykkeet	22
5 PÄIVÄHOITO LASTENSUOJELUN AVOHUOLLON TUKITOIMENA	25
5.1 Varhainen tuki	25
5.2 Perushoito ja struktuuri	26
5.3 Lapsen sosiaaliset suhteet ja vuorovaikutus	27
5.4 Vanhemmuuden tukeminen ja kasvatuskumppanuus	29
6 MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ	32
6.1 Moniammatillisen yhteistyön toimintaperiaatteita	33
6.2 Moniammatillisen yhteistyön haasteita	34
6.2.1 Vaitiolo- ja salassapitovelvollisuus	34
6.2.2 Muita yhteistyötä vaikeuttavia tekijöitä	36
6.3 Lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen yhteistyön lähtökohtia Raahen seutukunnassa	37
7 AIKAISEMPIA TUTKIMUSTULOKSIA AIHEESTA	40
8 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	42
8.1 Tutkimuksen tavoite ja kohderyhmä	42
8.2 Tutkimusmenetelmät	43
8.3 Tutkimusaineiston käsittely	47
9 TUTKIMUKSEN TULOKSET	50
9.1 Lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen välisiä toimintakäytänteitä	51
9.1.1 Varhaiskasvatuksen toimijoiden rooli	52
9.1.2 Lastensuojelun toimijoiden rooli	54
9.2 Toimintakäytänteiden kehittämistarpeita	56
9.2.1 Lisäresurssien tarve	56
9.2.2 Toimijoiden välinen vuoropuhelu ja yhteydenpito	57
9.2.3 Palveluprosessin aloitukseen liittyviä käytänteitä	60
9.3 Toimijoiden visioita tulevaisuudesta	62

10 POHDINTA	65
10.1 Tutkimuksen eettisyys	65
10.2 Tutkimuksen luotettavuus	67
10.3 Tutkimusprosessin pohdinta	69
10.4 Tulosten pohdinta	70
LÄHTEET	77
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Yhteiskunnassamme viimevuosina tapahtunut huono-osaisuuden lisääntyminen sekä muutos arvoissa ja perherakenteissa ovat lisänneet perhetyön ja lastensuojelutyön tarvetta. Kysynnän lisääntyessä on tullut tarve kehittää palveluita vastaamaan paremmin perheiden tarpeita. Lisäksi on tullut ajankohtaiseksi kehittää eri palveluntuottajien välistä moniammatillista yhteistyötä, jotta perheille pystytään tarjoamaan asianmukaisia palvelukokonaisuuksia joustavasti yksilölliset tarpeet huomioiden. Päivähoito lastensuojelun avohuolen tukitoimena on moniammatillista toimintaa lastensuojelun ja varhaiskasvatuspalveluiden rajapinnalla. Ajankohtaiseksi onkin tullut kehittää varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun toimijoiden välistä yhteistyötä, jotta voidaan tarjota laadukasta varhaiskasvatusta lastensuojelun tarpeessa oleville lapsille ja perheille.

Opinnäytetyössämme tutkimme Raahen alueen varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun toimijoiden välistä yhteistyön toteutumista. Aiheen valintaan vaikutti keväällä 2013 Raahen kaupungin silloinen varhaiskasvatuksen johtaja Sirkka Kiilakoski ehdottaessaan opinnäytetyön aiheeksi varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyön toimivuutta. Tutkimuksen aihe kiinnosti meitä kovasti. Perehtyessämme aiheeseen huomasimme, että vastaavia tutkimuksia päivähoidosta lastensuojelun avohuollon tukitoimena oli tehty jonkin verran.

Aiheen ajankohtaisuudesta kertoo varhaiskasvatuksen toimijoiden aloitteesta aloitetut Raahen alueen varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun toimijoiden yhteiset palaverit. Yhteistyöpalaverissa syyskuussa 2013 ilmeni tarve selvittää varhaiskasvatuksen toimijoiden keinoja ja mahdollisuuksia huomioida lasten yksilölliset tarpeet ja perheen tilanne toteuttaessaan päivähoitoa lastensuojelun avohuollon tukitoimena. Erityisesti yhteistyöpalaverissa nousi esille kysymys, mitkä ovat varhaiskasvattajien oikeudet saada tietoa lastensuojelun asiakkaana olevasta lapsesta. Toisaalta perhetyöntekijälle voi olla epäselvää, mitä tietoa hän voi salassapitovelvollisuuden huomioiden lapsesta antaa. Tutkimukseemme liittyvissä alustavissa keskusteluissa varhaiskasvatuksen toimijoiden kanssa ilmeni tarve selvittää, mikä on heidän roolinsa tukitoimien toteuttamisessa.

Tutkimuksemme pääpaino on toimijoiden välinen yhteistyö silloin, kun lastensuojelun tarve on jo todettu ja päivähoito toimii lastensuojelun avohuollon tukitoimena. Näin voimme keskittyä päivähoidon mahdollisuuksiin tukea lasta sekä yhteistyön sujumiseen tukitoimien suunnittelussa ja toteutuksessa eri toimijoiden välillä. Tutkimuksen kuluessa ilmeni tarve selkiyttää varhaiskasvattajien mahdollisuutta ja roolia myös lastensuojeluilmoituksen ja lastensuojelutarpeen selvityspyynnön toimeenpanijana.

Keskeisiä käsitteitä tutkimuksessamme ovat varhaiskasvatus, lastensuojelu ja moniammatillinen yhteistyö. Suunnitteilla olevassa varhaiskasvatuslaissa varhaiskasvatus määritellään lapsen hoidon, kasvatuksen ja opetuksen muodostamaksi kokonaisuudeksi. Lastensuojelu on lain mukaan lasten hyvinvoinnin edistämistä ja ongelmien ehkäisemistä yhteiskunnallisilla toimilla. Moniammatillinen yhteistyö tarkoittaa käytännössä eri ammattiryhmien asiantuntijoiden verkostoitunutta yhteistyötä asiakkaan parhaaksi. Muita käsitteitä, jotka liittyvät läheisesti lastensuojeluun ja päivähoidon lastensuojelun avohuollon tukitoimena, ovat varhainen puuttuminen ja varhainen tuki. Varhainen tuki on ensisijaisesti varhaisessa vaiheessa annettua tukea ja sen edellytyksenä on varhainen puuttuminen ja huolen puheeksi ottaminen.

Raahen kaupungin lastensuojelu ja perhetyö on saanut kiitosta muiden kuntien saman alan toimijoilta. Varhaiskasvatuksen toimintakäytänteitä on myös kehitetty vastaamaan valtakunnallisia tavoitteita ja yhteiskunnallisia tarpeita. Lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen yhteistyöpalavereiden pohjalta voidaan todeta, että tahtotila ja edellytykset hyvän yhteistyön toteutumiseksi toimijoiden kesken Raahen alueella ovat olemassa. Yhteistyön kehittämiseksi täytyy tunnistaa kehittämistarpeet ja mahdolliset yhteistyön ongelmakohdat. Ei ole syytä myöskään unohtaa jo olemassa olevia hyviä toimintakäytänteitä arvioinnin ja kehityksen lähtökohtana.

Toisessa pääluvussa käsittelemme lapsen oikeuksia, jotka on kirjattu YK:n lasten oikeuksien sopimukseen. Kolmannessa pääluvussa käsittelemme varhaiskasvatusta ja sekä sitä sääteleviä asiakirjoja. Neljännessä pääluvussa käsittelemme lastensuojelua ja viidennessä pääluvussa perehdymme päivähoidon lastensuojelun avohuollon tukitoimena. Kuudennessa pääluvussa käsittelemme toimijoiden välistä

moniammatillista yhteistyötä, siihen liittyviä haasteita sekä perehdymme Raahan alueen toimijoiden välisen yhteistyön lähtökohtiin. Seitsemännessä luvussa nostamme esiin joitakin aikaisempia tutkimustuloksia aiheeseemme liittyen. Kahdeksannessa luvussa kuvaamme tutkimuksemme toteutusta ja yhdeksännessä luvussa avaamme tutkimuksemme tuloksia. Kymmenes pääluku on kokonaisuudessaan pohdintaa tutkimuksemme eettisyydestä ja luotettavuudesta sekä pohdimme tutkimusprosessia ja tutkimuksestamme saatuja tutkimustuloksia.

Työssä on käytetty päälähteinä Unicefin lasten oikeuksien sopimusta sekä lastensuojelun käsikirjaa. Varhaiskasvatuksen tärkeimpiä lähteitä ovat Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet sekä alaan liittyvät lait ja asetukset. Lastensuojelun tärkeimpiä lähteitä ovat lastensuojelun käsikirja (2014) sekä Taskisen kirja Lastensuojelulain soveltaminen (2012). Kun olemme perehtyneet päivähoitoon lastensuojelun avohuollon tukitoimena, olemme käyttäneet päälähteinä Onnismaan tutkimusta vuodelta 1999 sekä Heinämäen kirjaa Varhaista tukea lapselle – Työvälineenä kehittämisvalikko (2005). Muita tärkeitä lähteitä ovat Koivusen kirja Hyvä päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen (229) sekä Isoherrasen kirja Moniammatillinen yhteistyö (2005).

Tutkimuksen tulokset luovutamme Raahan kaupungin varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun toimijoiden käyttöön. Toivomme tutkimuksemme antavan heille sellaista tietoa, joka lisää yhteistyön laatua ja sujuvuutta toimijoiden välillä. Toivomme myös, että tutkimuksestamme on hyötyä mahdollisten uusien toimintamallien ja käytänteiden kehittämisessä.

2 LAPSEN OIKEUDET

Lapsen oikeudet ovat tärkeä osa ihmisoikeuksia. YK:n peruskirjan mukaan jokainen ihminen on arvokas yksilö. Ihmiskunnan velvollisuutena on tarjota lapselle parasta mahdollista ja turvata onnellinen lapsuus. Lapsella on tarve erityiseen suojeluun ja huolenpitoon, mikä on tuotu julki sekä Geneven julistuksessa vuodelta 1924 että Yhdistyneiden Kansakuntien lapsen oikeuksien julistuksessa vuodelta 1959. (Unicef. Lapsen oikeuksien julistus.) Lapsen oikeuksien toteutuessa lapsilla on mahdollisuus terveelliseen kasvuun ja kehitykseen sekä koulun käyntiin turvallisessa ja väkivallattomassa ympäristössä. Terveen kasvun ja koulutuksen toteutuessa maailmanlaajuinen kehitys on mahdollista. Lapsen oikeuksien toteutuminen vaikuttaa siis kokonaisten kansakuntien menestykseen. (Unicef. Mikä on lapsen oikeuksien sopimus.)

YK:n lapsen oikeuksien julistus ei ole valtioita sitova asiakirja, mutta siihen kirjatut toimintaperiaatteet luovat pohjan myöhemmälle lapsen oikeuksien sopimukselle. Lapsella on oikeus kaikkiin julistuksessa määritelyihin oikeuksiin lapsen tai perheensä rodusta, ihonväristä, sukupuolesta, kielestä, uskonnosta, vakaumuksesta, varallisuudesta tai asemasta riippumatta. Lapsen oikeuksia ovat nimi, määritely kansalaisuus, riittävä ravinto, koulutus, erityinen suojelu, virkistys ja lääkehoito sekä oikeus kasvaa terveesti ja normaalisti suotuisissa olosuhteissa. Lapsen elämä tulee olla myös sosiaalisesti turvattua ja hänen tulee ennen kaikkea saada rakkautta ja huolenpitoa. Mikäli vanhemmat eivät kykene huolehtimaan lapsestaan riittävän hyvin, tulee yhteiskunnan turvata lapsen suotuisa kasvu ja kehitys. Myös lapsen erityistarpeet tulee huomioida. Lapsi tulee laittaa etusijalle apua annettaessa ja lasta ei saa käyttää millään tavoin hyväksi ja lapsikauppa on kiellettyä. Lapsi tulee kasvattaa niin, että hän on suvaitsevainen ja ystävällinen toisia ihmisiä kohtaan rotuun tai kansalaisuuteen katsomatta. (Unicef. Lapsen oikeuksien julistus.)

YK:n lapsen oikeuksien sopimus on kirjattu vuonna 1989 ja se tuli kansainvälisesti voimaan syyskuussa 1990. Lähes kaikki maailman valtiot ovat ratifioineet sopimuksen osaksi oikeusjärjestystään ja sitoutuneet näin noudattamaan sopimuksen periaatteita. Näin se on kansainvälisesti ratifioituin ihmisoikeussopimus. Suomi

hyväksyi sopimuksen toukokuussa vuonna 1991. Lapsen oikeuksien sopimus määrittelee neljä tärkeää periaatetta, jotka ovat turvaamassa lapsen suotuisaa kasvua ja kehitystä. Sopimuksen mukaan lasta ei saa syrjiä, lapsen etu tulee huomioida, lapsella on elämisen ja kehittymisen oikeus sekä lapsen mielipide on kuultava. (Unicef. Mikä on lapsen oikeuksien sopimus; Asetus lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen voimaansaattamisesta sekä yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä annetun lain voimaantulosta 60/1991.)

Lapsen edun huomioiminen ja lapsen suojeleminen ovat tärkeimpiä YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen asettamia toimintaperiaatteita. Lasta tulee suojella väkivallalta, hyväksikäytöltä, huumeilta sekä lapsikaupalta. Sopimuksen mukaan vanhemmilla on ensisijainen vastuu lapsensa hoidosta sekä kasvatuksesta ja lapsen tulee saada elää vanhempiensa kanssa, mikäli se on turvallista. Valtion tulee tukea vanhempia heidän kasvatustehtävässään. Lapsen oikeuksien sopimus takaa lapselle myös ilmaisen peruskoulun sekä oikeuden taide- ja kulttuurikokemuksiin. Sopimus velvoittaa valtiota huolehtimaan siitä, että kansalaiset ovat tietoisia lapsen oikeuksista ja YK:n lapsen oikeuksien komitea valvoo sopimuksen noudattamista. (Unicef. Lapsen oikeuksien sopimus lyhennettynä.)

Lapsen oikeuksien toteutuminen ja lapsen edun huomioiminen ovat lähtökohtana myös varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun toteutuksessa. Lastensuojelulaki toteaa, että lapsella on oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa todetaan, että lapsella on oikeus ymmärretyksi ja kuulluksi tulemiseen sekä oikeus kokea turvallisuutta ihmissuhteissaan ja elinympäristössään. Lapsella on myös oikeus erityiseen tukeen sitä tarvitessaan ja lasta ei saa syrjiä minkään syyn perusteella. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 12 – 13.)

3 VARHAISKASVATUS

Käsitteet päivähoito ja varhaiskasvatus ovat kehittyneet Suomen sosiaali- ja terveydenhuollon ja koulujärjestelmän muutosten vaikutuksesta. Aikaisemmin käytettiin käsitettä päivähoito ja siihen liittyi vahvasti tarve saada lapselle turvallinen paikka, hoitoa ja hoivaa vanhempien työpäivän tai opiskelun vuoksi. Toisaalta nykyään käytetään käsitettä päivähoito puhuttaessa hoitojärjestelmästä ja käsite varhaiskasvatus viittaa päivähoidon sisältöön. Varhaiskasvatuksella tarkoitetaankin yleensä yhteiskunnan tarjoamaa ammatillista hoitoa, kasvatusta ja opetusta. (Alila, Eskelinen, Estola, Kahiluoto, Kinon, Pekuri, Laaksonen & Lamberg 2014, 14 – 15.)

Varhaiskasvatuksen valtakunnallisissa linjauksissa sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa varhaiskasvatus määritellään lapsen eri elämänpiireissä tapahtuvaksi kasvatukselliseksi vuorovaikutukseksi, jonka tavoitteena on lapsen terveen ja tasapainoisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistäminen. Yhteiskuntamme varhaiskasvatuksen muotoja ovat kunnallinen ja yksityinen päivähoito eri muotoineen mukaan lukien avoin varhaiskasvatustoiminta, sekä erilaisten järjestöjen ja seurakuntien kerhotoiminta. Myös esiopetus on osa varhaiskasvatusta. Esiopetus voidaan toteuttaa päivähoidon tai koulun alaisuudessa kunnassa tehdyn päätöksen mukaisesti. (Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista, 9 – 12; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 11.)

3.1 Varhaiskasvatus suomalaisessa yhteiskunnassa

Päivähoito on yhteiskunnallista varhaiskasvatustalveta, jossa lapsella on oikeus saada varhaiskasvatusta ja vanhemmalla on oikeus lapsensa päivähoitopaikkaan. Perinteisesti päivähoito nähdään perheille suunnattuna sosiaalipalveluna, jonka tehtävänä on tarjota alle kouluikäiselle lapselle turvallinen hoito ja huolenpito. Näin on muodostunut kansainvälistäkin tunnustusta saanut suomalainen educare-malli, joka pitää sisällään kasvatuksen ja koulutuksen (education) sekä sosiaalipalveluna

perushoidon ja hoivan (care giving). (Hujala, Puroila, Parrila & Nivala 2007, 12; Herranen-Somero 2013.)

Kunta on vastuussa päivähoiton järjestämisestä kunnassa ilmenevän tarpeen mukaisesti. Päivähoitoa tulee tarjota niinä ajankohtina, kun tarvetta esiintyy. Käytännössä tämä tarkoittaa myös sitä, että kunnan tulee järjestää vuorohoitoa tarvittaessa vuoden jokaisena päivänä ja kaikkina vuorokauden ajankohtina. (Laki lasten päivähoitosta 1973/36; Asetus lasten päivähoitosta 16.3.1973/239.) Päivähoito tulee järjestää yhteiskunnan varoilla siten, että kaikilla on mahdollisuus päivähoitoon sosioekonomiseen tai yhteiskunnalliseen asemaan ja paikkakuntaan katsomatta. Päivähoito on maksullista, mutta pienituloisilla tulee olla oikeus maksuttomaan päivähoitoon. (Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista 2002, 16.)

Lapsella on oikeus vanhempien niin halutessaan kunnalliseen päivähoitoon, vaikka siihen ei olisi tarvetta vanhemman työn, opiskelun tai muun syyn vuoksi. Tällöin puhutaan subjektiivisesta päivähoito-oikeudesta. Subjektiivista päivähoitopaikkaa järjestettäessä kunnan tulee mahdollisuuksien mukaan huomioida vanhempien toivoma päivähoiton muoto. Käytännössä subjektiivinen oikeus ei koske hoitopaikan sijaintia eikä hoitomuotoa. Mikäli hoitopaikkaa haetaan sosiaalisista ja kasvatuksellisista syistä, on tällainen lapsi etusijalla hoitopaikoista päätettäessä. (Laki lasten päivähoitosta 1973/36; Asetus lasten päivähoitosta 16.3.1973/239; Mahkonen 2012, 35.)

Päivähoiton tehtävät voidaan jaotella usein eri perustein sen mukaan, kuinka laajasti asiaa tulkitaan ja mistä näkökulmasta sitä tarkastellaan. Suppean tulkinnan mukaan päivähoiton perustehtäviä ovat lasten hoito, kasvatusta ja opetus. Näistä voidaan käyttää nimitystä päivähoiton ydintehtävät. Hoito on lapsen perustarpeista, kuten ruuasta, vaatetuksesta ja levosta huolehtimista. Kasvatukseen puolestaan kuuluu erilaisten pedagogisten elementtien huomioiminen toiminnassa. Näiden eri osa-alueiden välille on vaikea vetää rajaa, koska ne voivat olla läsnä samanaikaisesti. Laajemmin tarkasteltuna päivähoiton perustehtäviä ovat myös yhteistyö vanhempien kanssa, moniammatillinen verkostotyö sekä päivähoiton toimiminen lastensuojelun avohuollon tukitoimena. (Koivunen 2009, 11 -12.)

Toisen tarkastelutavan mukaan päivähoiton tehtävät voidaan jakaa päivähoiton perustehtäviin ja yhteiskunnallisiin tehtäviin. Perustehtäviä ovat päivähoitolaista nousevat lakisääteiset tehtävät perheiden tukeminen heidän kasvatustehtävässään sekä lapsen hyvinvoinnin ja suotuisan kasvun tukeminen. Näistä käytetään myös nimityksiä perhepoliittinen ja lapsipoliittinen tehtävä. Päivähoiton yhteiskunnallisia tehtäviä ovat perustehtävien lisäksi työvoima-, koulutus-, tasa-arvo- ja sosiaalipoliittinen tehtävä, kasvatuksellinen tehtävä sekä säilyttämiskäsite. Päivähoito muun muassa tasoittaa perhetaustoista johtuvia lasten välisiä eroja sekä mahdollistaa molempien vanhempien työssäkäynnin tasa-arvoperiaatteen mukaisesti. (Herranen-Somero 2013; Alila ym. 2014, 11 – 12.)

3.2 Varhaiskasvatuksen lakisääteiset toimintaperiaatteet

Päivähoitolaki ja -asetus ovat päivähoiton erityislainsäädäntöä, jotka yhdessä muodostavat perustan ja vähimmäisvaatimukset varhaiskasvatuksen toteuttamistavoista ja käytännöistä. Päivähoitolain mukaan päivähoitoa ovat päiväkotihoido, perhepäivähoito, leikkitoiminta sekä muu päivähoitotoiminta. (Päivähoiton lakiopas 2010, 5; Laki lasten päivähoidosta 19.1.1973/36.)

Päivähoitolaki velvoittaa varhaiskasvattajia yhteistyöhön perheiden kanssa, tukemaan perheitä heidän kasvatustehtävässään ja mahdollistamaan siten lapsen tasapainoinen persoonallisuuden kehitys. Päivähoito tulee järjestää siten, että lapsella on mahdollisuus kestäviin, lämpimiin ja turvallisiin ihmissuhteisiin, kehitystä tukevaan, monipuoliseen toimintaan sekä lapsen kannalta suotuisaan kasvuympäristöön. Samoin tulee myös huomioida lapsen fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen kehitys sekä esteettinen, älyllinen, eettinen ja uskonnollinen kasvatusta. Lasta tulee kasvattaa niin, että hän oppii vaalimaan elinympäristöään sekä kykenee rauhaan ja yhteisvastuullisuuteen elinympäristössään. Asetus lasten päivähoidosta lisää tavoitteisiin vielä lapsen oman kielen ja kulttuurin tukemisen. Suomen- ja ruotsinkielisten lisäksi tulee päivähoitossa huomioida myös saamelaiset, romanit ja maahanmuuttajataustaiset lapset. (Laki lasten päivähoidosta 19.1.1973/36; Asetus lasten päivähoidosta 16.3.1973/239.)

Joka kolmannella työntekijällä tulee päiväkodissa olla lastentarhanopettajan kelpoisuus ja kahdella kolmesta lastenhoitajan kelpoisuus. Lisäksi säädetään, että jokaista seitsemää kolme vuotta täyttänyttä lasta kohden tulee olla yksi kelpoisuusvaatimukset täyttävä työntekijä. Vastaavasti jokaista neljää alle kolmivuotiaasta lasta kohden tulee olla yksi kelpoisuusvaatimukset täyttävä työntekijä. Päivähoidon henkilöstön kelpoisuudesta säädetään sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetuissa laissa ja asetuksessa. Mikäli päivähoidossa on erityistä tukea ja hoitoa tarvitsevia lapsia, tulee tämä huomioida työntekijöiden määrässä. Erityislapselle voidaan tarvittaessa palkata myös henkilökohtainen avustaja. (Asetus lasten päivähoidosta 16.3.1973/239; Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 29.4.2005/272; Valtioneuvoston asetus sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 29.7.2005/608.)

Päivähoitolaki velvoittaa tekemään kuntoutussuunnitelman lapselle, joka vaatii erityistä hoitoa ja kasvatusta. Kuntoutussuunnitelma tulee tehdä moniammatillisessa yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon, koulutoimen sekä erityisesti vanhempien kanssa. Asetus lasten päivähoidosta säättää, että päivähoitopaikkaa hakevalla erityistä hoitoa ja kasvatusta tarvitsevalla lapsella tulee olla erikoislääkärin tai asiantuntijan lausunto hakemuksen liitteenä. Kunnalla tulee myös olla käytettävissään erityislasterhanopettajan palveluita päivähoidossa esiintyvän tarpeen mukaisesti. (Laki lasten päivähoidosta 16.3.1973/36; Asetus lasten päivähoidosta 16.3.1973/239.)

Varhaiskasvatus elää monella tavalla murrosvaihetta. Voimassa oleva päivähoitolaki määrittelee päivähoidoksi lapsen hoidon järjestämisen eri muotoineen. 2000-luvulla päivähoidon tehtäväksi on entistä voimakkaammin nähty hoidon lisäksi kasvatusta ja opetustehtävät, mistä kertoo myös käsitteeksi vakiintunut varhaiskasvatus. Sen myötä on tullut ajankohtaiseksi uudistaa palvelua koskevaa lainsäädäntöä. Opetus- ja kulttuuriministeriö, jonka alaisuudessa varhaiskasvatus nykyisin toimii, asetti 15.12.2011 työryhmän kehittämään uutta varhaiskasvatustalakeia. (Laki lasten päivähoidosta 16.3.1973/36; Kohti varhaiskasvatustalakeia 2014.)

Kehitteillä olevan lain tärkeimmät uudistukset koskevat varhaiskasvatuksen suunnitelmallisuutta ja arviointia, ryhmäkokoja sekä kolmiportaisen tuen ulottamista myös varhaiskasvatukseen. Myös varhaiskasvatushenkilöstön ammattinimikkeisiin ja kelpoisuusvaatimukseen on otettu kantaa. Uuden lain mukaan varhaiskasvatussuunnitelmasta tulisi uudistuksen myötä osa lakisääteistä varhaiskasvatustoimintaa. Hoitajien ja lasten välinen suhdeluku pysyisi samana lukuun ottamatta 3 – 5 vuotiaiden osa-aikaista hoitoa tarvitsevien lasten lukumäärää, mikä saisi olla korkeintaan 7 lasta yhtä kasvattajaa kohden. Päiväkotiryhmässä saisi olla enintään kolmen kasvattajan edellyttämä määrä lapsia. Lisäksi laki korostaa monialaisen yhteistyön merkitystä varhaiskasvatuksen, opetustoimen ja sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden välillä lasten ja lapsiperheiden parhaaksi. Yhteistyötä helpottamaan on lakiesitykseen kirjattu pykälä tietojen vaihdosta ja salassa pidosta. Pykälässä todetaan, että varhaiskasvatuksen toimijoilla on oikeus sellaisten tietojen siirtämiseen, ”jotka ovat välttämättömiä lapsen varhaiskasvatuksen järjestämiseksi ja toteuttamiseksi”. (Kohti varhaiskasvatustalain 2014.)

3.3 Varhaiskasvatussuunnitelma toiminnan lähtökohtana

Varhaiskasvatussuunnitelma toimii varhaiskasvatuksen sisällöllisen ohjauksen ja kehittämisen välineenä. Sen tavoitteena on yhdenmukaistaa varhaiskasvatuksen toteuttamista koko maassa lisäten näin lasten tasavertaista asemaa. Suunnitelman tavoitteena on myös edistää varhaiskasvattajien ammatillista osaamista, kasvatuskumppanuutta sekä moniammatillista yhteistyötä lapsen ja perheen tukemisessa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 7.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet määrittelee myös keskeiset kasvatuspäämäärät sekä arvopohjan, jolle varhaiskasvatus valtakunnallisesti rakentuu. Sen mukaan varhaiskasvatuksen tulee edistää lapsen henkilökohtaista hyvinvointia, vahvistaa toiset huomioonottavia käyttäytymismuotoja ja toimintatapoja sekä lisätä lapsen itsenäisyyttä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 13, 15 – 17.)

Jokaisen kunnan tulee laatia oma kuntakohtainen varhaiskasvatussuunnitelma, jotta varhaiskasvatus vastaa parhaiten kunnan omia tarpeita. Kuntien varhaiskasvatussuunnitelmien pohjalta jokainen päiväkotij- ja ryhmäperhepäivähoitoyksikkö

laatii yksikkökohtaiset suunnitelmat vastaamaan parhaiten oman alueensa lasten ja perheiden tarpeita. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 7 – 9.) Valtakunnalliseen, kunnalliseen ja hoitoyksikön varhaiskasvatussuunnitelmaan nojaten jokaiselle lapselle laaditaan henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma yhteistyössä vanhempien kanssa. Lapsen omaa varhaiskasvatussuunnitelmaa tehdessä kiinnitetään huomiota lapsen sen hetkiseen tilanteeseen, lapsen vahvuuksiin ja mahdollisiin tuen tarpeisiin. Siinä huomioidaan myös lapsen mielenkiinnon kohteet ja sovitaan vanhempien kanssa yhteistyön menetelmistä lapsen parhaaksi. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 32 – 33.)

Varhaiskasvattajan tulee toiminnallaan mahdollistaa hoidon, kasvatuksen ja opetuksen laadukas toteutuminen edistääkseen lapsen myönteisen minäkäsityksen, ilmaisu- ja vuorovaikutustaitojen sekä ajattelun kehitystä. Kaiken toiminnan lähtökohdaksi tulee olla lapsen edun toteutuminen ja tasa-arvoinen kohtelu. Toiminnassa tulee huomioida lapselle ominaiset tavat toimia, joita ovat leikkiminen, liikkuminen, taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen sekä tutkiminen. Toimiessaan itselleen luontaisella tavalla lapsella säilyy mielenkiinto osallistumiseen ja oppimiseen, ja lapsi kykenee ilmaisemaan ajatteluaan ja tunteitaan paremmin. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 15 – 16, 20 – 25.)

Varhaiskasvatus nähdään oleellisena osana elinikäistä oppimista. Siten myös varhaiskasvatussuunnitelma on osa suunnitelmallista kokonaisuutta yhdessä esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien kanssa. (Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista 2002, 7 – 8.) Varhaiskasvatuksen opetuksellista sisältöä määrittelevät orientaatioalueet. Kasvattajan tehtävänä on tarjota lapselle sellaisia kokemuksia ja ympäristö, jotka mahdollistavat eri orientaatioalueisiin tutustumisen. Tarkoituksena on vähitellen lisätä lapselle sellaisia välineitä ja valmiuksia, joiden avulla hän pystyy ymmärtämään moninaisen ympäristön ilmiöitä ja asioita. Varhaiskasvatuksen orientaatioalueet ovat matemaattinen, luonnontieteellinen, historiallis-yhteiskunnallinen, esteettinen, eettinen orientaatio sekä uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio. Kieli on merkittävä lapsen oppimisen ja vuorovaikutuksen väline. Kielenkehityksen tukeminen tapahtuu vähitellen vuorovaikutteisessa suhteessa aikuisten ja toisten lasten kanssa limittyen eri orientaatioalueisiin. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 19, 26 – 30.)

4 LASTENSUOJELU

Lastensuojelu suomalaisessa yhteiskunnassa on käynnistynyt jo 1860 - 1870 - lukujen vaihteessa samoihin aikoihin kun kansakoululaitoksemme aloittivat toimintansa. Se, miten yhteiskunnassa huolehditaan heikommassa asemassa olevista, kertoo yhteiskunnan moraalista ja sivistyksen tasosta. Lastensuojelu toimii hyvänä mittarina tästä. Yhteiskuntamme tulevaisuus on paljolti riippuvainen siitä, kuinka huolehdimme ja panostamme lasten ja nuorten hyvään kehitykseen. (Taipale, Lehto, Mäkelä, Kokko, Muuri & Lahti 2004, 120; Taskinen 2012, 5 – 7.)

Nykyisin suurin osa suomalaisista lapsista ja nuorista voi hyvin, kenties paremmin kuin yksikään aikaisempi sukupolvi. Kuitenkin meillä on myös kasvava lasten ja nuorten joukko, jolla on mitä monimuotoisimpia ongelmia. Kehityksen taustalla on monia tekijöitä. Nykypäivän tilanteeseen ovat vaikuttaneet lapsiperheiden taloudellisen tilanteen heikkeneminen, yhteiskunnallisen ilmapiirin muutos sekä niiden johdosta aiheutuneet palvelumuutokset. Lisäksi kuntien taloudellinen niukkuus vaikeuttaa merkittävästi lastensuojelun toteuttamista ja sitä kautta lapsen tasapainoisesta kasvusta huolehtimista. (Taskinen 2012, 7 - 8.)

Suomessa lapsiperheiden taloudellinen tilanne on kehittynyt heikompaan suuntaan 1990-luvulta lähtien. Lastensuojelun asiakkaiden määrä on noussut koko ajan, mutta kasvu on kuitenkin hidastunut viime vuosina. Etenkin avohuollossa olevien lasten määrä on kasvanut 2010-luvulla ja lapsia joudutaan sijoittamaan kodin ulkopuolelle aikaisempaa enemmän. Huostassa olevien lasten määrät eivät ole enää kasvaneet. Sen sijaan kiireellisesti sijoitettujen lasten määrä on kasvanut voimakkaasti vuodesta 2005 lähtien, mutta kasvu on hidastunut. (THL, Sosiaaliportti.) Lasten ja nuorten ongelmien lisääntymisen taustalla ovat yhteiskunnassamme voimakkaasti lisääntyneet toimeentulovaikeudet, työttömyys, päihdeongelmat, mielenterveysongelmat sekä yksinhuoltajuus. Yhä useammin lastensuojelun taustalla on lisääntynyt lapsen vanhemman päihteiden käyttö. Uusina kasvavina ryhminä ovat äitien päihdeongelmat sekä vanhempien kokemat vaikeudet lapsen kasvatuksessa. Perheet kokevat usein vaikeuksia myös perheenjäsenten keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Arjenrutiinien puuttuessa tai niiden ollessa vähäi-

set, perhe-elämä voi olla sekavaa ja kaoottista. Lastensuojeluperheissä esiintyy myös usein perheväkivaltaa. (Taskinen 2012, 8 – 9.)

4.1. Lasten suojelu ja lastensuojelu

Lasten suojelu perustuu YK:n lapsen oikeuksien yleissopimukseen. Lastensuojelu on osa laaja-alaista lasten suojelua, joka koskettaa koko yhteiskuntaa. Lastensuojelua säätelee ja ohjaa Lastensuojelulaki (13.4.417/2007), joka uudistettiin vuonna 2007 ja jonka muutokset astuivat voimaan 1.1.2008. Lain muutosten taustalla ovat myös Suomen ratifioimat ihmisoikeussopimukset, joista keskeisimpänä YK:n lastenoikeuksien yleissopimus. Lastensuojelulla tarkoitetaan niitä toimintoja ja palveluja kunnassa, joilla pyritään turvaamaan lapsen perusoikeudet. Lasten ja nuorten hyvinvoinnista huolehtiminen ja sen edistäminen sekä heidän oikeuksiensa kunnioittaminen eivät kuulu pelkästään viranomaisille, vaan jokaiselle kansalaiselle. (Taskinen 2012, 7 – 12, 19; THL, Lastensuojelun käsikirja 2007.)

Lastensuojelulain (13.4.417/2007) tehtävänä on taata hyvän lapsuuden edellytykset jokaiselle lapselle sekä turvata lasten ja perheiden oikeuksien toteutuminen. Lain yhtenä keskeisimpänä tavoitteena on ehkäistä varsinaisen lastensuojelun tarvetta sekä tarjota apua ja tukea riittävän ajoissa, jotta välttyttäisiin huostaanotoilta. (Sosiaaliportti; Lastensuojelulaki 683/1983.) Lastensuojelulain 1 §:n mukaan lapsella on oikeus turvalliseen ja virikkeitä antavaan kasvuympäristöön. Lainsäädännön peruslähdekohtana on, että vastuu lapsen hoidosta ja kasvatuksesta on lapsen vanhemmalla. Jos lapsen kasvuolosuhteet jostain syystä vaarantuvat, on yhteiskunnan velvollisuus auttaa ja tukea lapsen vanhempia heidän kasvatustehtävässään. Lastensuojelun tehtävänä on vaikuttaa lapsen yleisiin kasvuolosuhteisiin, tukea vanhempia heidän kasvatustehtävässään sekä yleinen lasten suojelu. (THL, Lastensuojelukäsikirja 2007; Taskinen 2012, 24.)

YK:n tarkoittama lasten suojelu ei toteudu vain lastensuojelun puitteissa, vaan siihen tarvitaan yhteiskunnalta pitkäjänteistä ja laajaa hyvinvointipolitiikkaa. Lasten suojelu edellyttää jatkuvaa palvelujärjestelmän kehittämistä lasten ja lapsiperheiden perus- ja erityispalveluiden osalta yli sektori- ja kuntarajojen. Useilla yhteis-

kunnallisilla päätöksillä on hyvinkin kauaskantoisia vaikutuksia lasten elämään, vaikka päätöksiä tehtäessä ei ensisijaisesti olisikaan ajateltu lapsia. Perheiden palveluita tulisi yhteiskunnassamme kehittää sisällöllisesti enemmän kasvatukselliseen tukemiseen ja sitä kautta paremmin lapsen kehityksen turvaamiseksi. Tästä hyvänä esimerkkinä on useilla paikkakunnilla näkyvä perhekeskustoiminta ja sen kehittäminen. (Taskinen 2012, 20.)

Kuviosta 1 näkyy kuinka lasten suojelun kokonaisuus muodostuu peruspalveluista, ennaltaehkäisevästä lastensuojelusta ja lapsi- ja perhekohtaisesta lastensuojelusta. Näiden tavoitteena on lapsen kasvuolosuhteiden kehittäminen ja parantaminen. Yhteiskunnassamme on hyvin järjestetyt lapsiperheiden peruspalvelut, kuten koulu, neuvola, päivähoito ja terveydenhuolto. Lisäksi perheet saavat tarvittaessa tukea kotipalvelun, mielenterveys- ja päihdepalveluiden kautta. Lasten ja nuorten kasvuolosuhteisiin vaikuttaminen ja huoltajien tukeminen peruspalveluissa ovat ennaltaehkäisevää lastensuojelua. (Taskinen 2012, 23.)

Taskisen mukaan lapsiperheiden tulisikin saada erityistä tukea lasten kasvatukseen peruspalveluiden kuten päivähoidon kautta. Päivähoito on yksi käytetyimpiä ja merkittävimpiä lastensuojelun avohuollon tukitoimia, jonka kautta lapsen kasvuolosuhteisiin pystytään vaikuttamaan lapsen ollessa lastensuojelun asiakas. Palvelun avulla pyritään myös ennaltaehkäisemään ongelmien lisääntymistä sekä tukemaan lapsen kasvua ja kehitystä tarjoamalla turvallinen kasvuympäristö ja arjen struktuuri. Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun muotoja ovat lastensuojelutarpeen selvitys, avohuollontukitoimet, lapsen kiireellinen sijoitus, huostaanotto, kiireelliseen sijoitukseen ja huostaanottoon liittyvä sijaishuolto sekä jälkihuolto. (Taskinen 2012, 22 – 23; THL Lastensuojelun käsikirja 2007, Varhaiskasvatus ja päivähoito.)

Kasvuolosuhteiden kehittäminen

KUVIO 1. Lasten suojelun kokonaisuus koostuu peruspalveluista, ehkäisevästä lastensuojelusta sekä lapsi- ja perhekohtaisesta lastensuojelusta. (Taskinen 2012, 23).

4.2. Lastensuojelun periaatteet

Lastensuojelun kannalta ihmisoikeussopimuksissa on kaksi keskeistä periaatetta: lapsen edun ja yksityiselämän ja perhe-elämän suojan periaate. Molemmat ovat tärkeitä ihmisoikeuskysymyksiä, mutta ne voivat myös joutua keskenään ristiriitaan. Lastensuojelussa keskeisenä päätösten perustana on lapsen etu. (Taskinen 2012, 23 - 24.) Lastensuojelun ydintehtävä on lapsen kehityksen ja terveyden turvaaminen ja niitä vaarantavien tekijöiden poistaminen (Bardy 2009, 41.) Peruslähdekohtana lainsäädännössä on, että vanhemmilla on ensisijainen vastuu lapsistaan ja heidän kasvatuksestaan (Lastensuojelulaki 13.4.417/2007, 2§.) Kun perheellä on kasvatusvastuu, heillä on myös oikeus toteuttaa omia kasvatuskäsityksiään ja arvojaan, kun ne edistävät lapsen kasvua ja kehitystä. Ilman selkeitä perusteita perheen ulkopuolisilla ei ole oikeutta puuttua perheen tilanteeseen. (Taskinen 2012, 24.)

Kuten edellä totesimme, lapsen edun ja vanhemman oikeuksien välillä voi kuitenkin syntyä ristiriitaa. Näin tapahtuu etenkin silloin, kun vanhemmalla on psyykkisiä ongelmia, hän on päihteiden väärinkäyttäjä tai käyttää kasvatuksessaan ruumiillista kuritusta. Lapsi on vanhemmalle tärkeä ja hän haluaisi pitää lapsen luonaan, vaikka hänellä ei olisikaan edellytyksiä huolehtia lapsestaan. Turvaton kotitilanne on lapselle vahingollinen ja vaurioittava. (Taskinen 2012, 24.)

Suomessa yhteiskunnalla on vastuu siitä, että lasten perusoikeudet ja ihmisoikeudet toteutuvat. Perustuslaissa on määritelty, kuinka julkisen vallan tulee tukea perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksista turvata lapsen hyvinvointi sekä yksilöllinen kasvu. Jos lapsesta ei huolehdita riittävästi, alkaa lapsi- ja perhekohtaisessa lastensuojelussa yhteiskunnan vastuu. Kun lapsen kasvuolosuhteet vaarantuvat uhaten hänen terveyttään ja kehitystään, tai lapsi omalla käyttäytymisellään vaarantaa omaa terveyttään, on lastensuojeluviranomaisilla velvollisuus puuttua tilanteeseen. Sosiaalitoimen, terveydenhuollon, päivähoidon ja luottamustoimen henkilöillä on lakisääteinen velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus, kun heillä herää huoli lapsesta. (Taskinen 2012, 25; Lastensuojelunkäsikirja THL.)

Lastensuojelussa tehtävien päätösten ja toimenpiteiden tulee edistää lapsen suotuisaa kehitystä ja hyvinvointia. Jokainen tavallinen lapsestaan huolta pitävä ja välittävä vanhempi on riittävän hyvä kasvattaja. Ainoastaan lapsen terveyden ja kehityksen ollessa vaarassa, on yhteiskunnalla velvollisuus ja oikeus puuttua tilanteeseen. Lastensuojelussa tehtävät toimenpiteet tulee tehdä mahdollisimman hienovaraisesti. Tällä tarkoitetaan muun muassa sitä, että asiat valmistellaan yhteistyössä lapsen ja perheen kanssa. Siten varmistetaan, että kaikilla osapuolilla on sama tieto siitä, mitä on odotettavissa. Lapsen tullessa lastensuojelun piiriin, tulee valita lievin riittävä toimintatapa, jolla lapsen tilannetta ja olosuhteita pystytään parantamaan. Jos lapsen tarvitsema apu ja tuki on mahdollista järjestää avohuollossa, lasta ei saa ottaa huostaan. (Taskinen 2012, 22 - 25.)

Lastensuojelulaissa (13.4.417/2007) on painotettu lapsen edun huomioonottamista kaikissa viranomaisen toimenpiteissä. Siinä on myös vahvistettu lapsen edun toteutumista korostamalla lapsen oikeutta osallistumiseen ja erityiseen suojeluun

(Räty 2010, 1.) Arvioitaessa lapsen edun toteutumista kiinnitetään huomiota siihen, kuinka eri ratkaisuvaihtoehdot turvaavat lapselle lastensuojelulaissa 4§:n 2 momentissa säädetyt asiat.

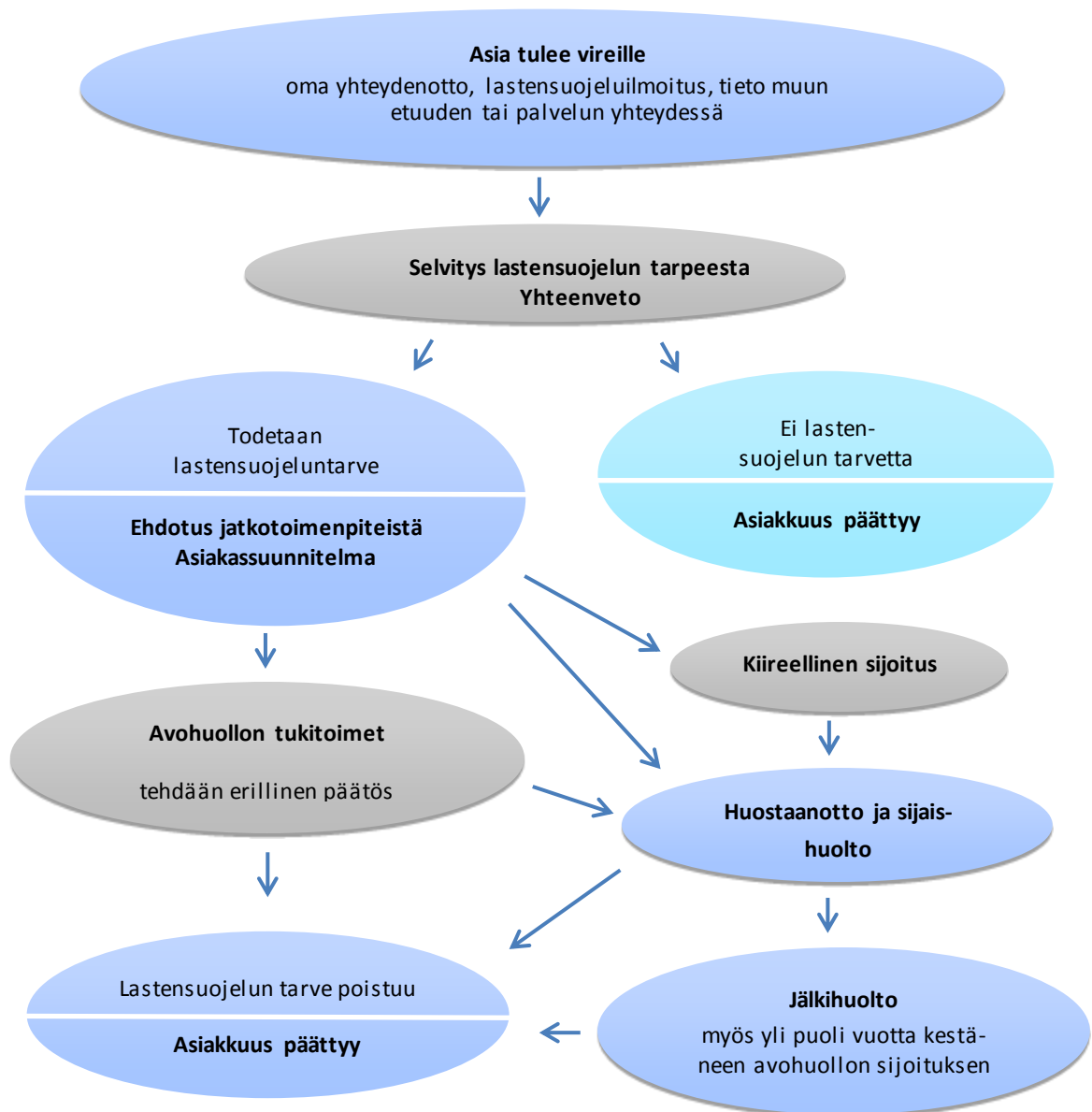
Taskinen puhuu lapsen edun kriteereistä, joihin kuuluu useita eri osa-alueita. Kasvattajien tulee huolehtia lapsen tasapainoisesta kehityksestä ja hyvinvoinnista. Näihin kuuluvat perushoito, kuten ruoka, vaatetus, puhtaus sekä riittävä lepo. Lapsi tarvitsee myös yhteistä tekemistä ja yhdessäoloa, jossa hän saa ohjaavaa ja vuorovaikutuksellista kasvatusta ja hänen tarpeensa tulevat huomioituiksi. Lapsen tulee saada ikänsä ja kehitystasonsa mukaista huolenpitoa ja valvontaa sekä aikuisen asettamia rajoja. Myös lapsen tunteiden ilmaisulle tulee antaa tilaa ja lapsen tulee saada kokea turvaa, hellyyttä ja välittämistä. Lisäksi lapselle tulee taata ruumiillinen koskemattomuus sekä riittävä koulutus. Vastuun antaminen lapselle kehittää lapsen itsenäisyyttä ja omatoimisuutta, mutta lapsen ei tule joutua kantamaan liian suurta vastuuta omista ja läheistensä asioista. Lapsen pitäisi saada olla tarvitseva lapsi. (Taskinen 2012, 28 – 30; Räty 2010, 1; Lastensuojelulaki 13.4.417/2007, 4§.)

Lapsella on perustuslain 6§:n 3 momentin mukaan oikeus vaikuttaa itseään koskeviin asioihin ja niiden suunnitteluun omaa kehitystasoaan vastaavasti. 12 vuotta täyttäneelle lapselle on varattava aika tulla virallisesti kuulluksi hallintolain 434/2003 34§:n mukaisesti kaikissa häntä koskevissa lastensuojeluasioissa. Myös alle 12-vuotiaan lapsen mielipide on aina selvitettävä. Lapsen mielipidettä tai suostumusta asioihin kysyttäessä on varmistettava, että lapsi on ymmärtänyt, mihin hän ottaa kantaa. Lapselle on myös annettava riittävän monipuolisesti tietoa hänen tilanteestaan, kuitenkin niin, että se ei ole haitaksi hänen kehitykselleen. Lapsen tulee myös saada puhua kokemistaan asioista sekä käsitellä saamaansa tietoa turvallisessa ympäristössä ja ilmapiirissä. Näin lapselle luodaan mahdollisuudet siihen, että hän voi rauhassa tunnustella ja työstää omia ajatuksiaan, havaintojaan ja tunteitaan. (Taskinen 2012, 26.)

Lasten parissa työskenteleviltä edellytetään sensitiivistä työskentelyä, jotta lapsi tulisi ymmärretyksi ja kuulluksi. Sukupuolella tai etnisellä taustalla ei saa olla vaikutusta päätöksiä tehtäessä. Lastensuojeluntyöntekijöiden tulee säilyttää kunnioit-

tava asenne lapsen vanhempaa kohtaan. Lapsi on luonnollisesti lojaali vanhempiin kohtaan, jolloin molemmat vanhemmat ovat hänelle yhtä tärkeitä. Lapsella on myös oikeus olla ottamatta kantaa tai olla kertomatta omasta elämästään ja vanhemmistaan asioita, joita hän ei ole valmis jakamaan. (Taskinen 2012, 26 – 27, 188.)

4.3. Lastensuojelun asiakasprosessi

KUVIO 2. Lastensuojeluprosessi etenee tarpeen toteamisesta asiakkuuden päätymiseen. (Taskinen 2012, 57.)

Lastensuojeluprosessi alkaa ilmoituksesta jonka voi tehdä puhelimitse, kirjallisesti tai suullisesti suoraan kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle. Ilmoitusvelvollisia ovat tietyt viranomaistahot ja viranomaisessa työskentelevät henkilöt. Näitä ovat kaikki sosiaali- ja terveydenhuollon, lasten päivähoidon, opetustoimen, nuorisotoimen, poliisitoimen sekä seurakunnan palveluksessa tai luottamustoimessa työskentelevät työntekijät riippumatta toimenkuvasta. Ilmoitusvelvollisia ovat myös Rikosseuraamuslaitoksen sekä palo- ja pelastustoimen palveluksessa olevat, muun sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tuottajat, opetuksen tai koulutuksen järjestäjät sekä terveydenhuollon ammattihenkilöt. Lisäksi ilmoitusvelvollisia ovat seurakunnan tai muun uskonnollisen yhdyskunnan henkilöstö, koululaisien aamu tai iltapäivätoimintaa harjoittavan yksikön työntekijät, turvapaikan hakijoiden vastaanotto toiminnan palveluksessa olevat, kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa tarkoitettussa perheryhmäkodissa ja muussa asuinyksikössä työskentelevät sekä hätäkeskustoiminnan palveluksessa toimivat henkilöt. (THL, Lastensuojelun käsikirja 2007.

Kaikilla edellä mainituilla on ilmoitusvelvollisuus riippumatta siitä, onko tieto saatu virka- tai työsuhteessa taikka itsenäisenä ammatinharjoittajana. Ilmoitusvelvollisuus koskee tietoa, jonka työntekijä on saanut tietoonsa omassa työssään. Kynnyksen lastensuojeluilmoituksen tekemiseen ei saisi olla liian korkea. Kun työntekijällä on herännyt huoli lapsesta ja hänen on vaikea arvioida, onko lasta koskeva tieto lastensuojelua vaativaa, hän voi kysyä neuvoa oman kunnan sosiaaliviranomaisilta. (THL, Lastensuojelun käsikirja 2007.)

Lastensuojeluprosessi etenee avunpyynnöstä ja tarpeen toteutumisesta asiakkuuden päättymiseen, eli siihen kun lapsi ja perhe pärjäävät oman verkostonsa kanssa. (Puonti, Saarnio, Hujala 2004, 258.) Lastensuojeluasia voi tulla vireille hakemuksesta tai kun sosiaalityöntekijä tai muu lastensuojelun työntekijä on vastaanottanut pyynnön lastensuojelutarpeen arvioimiseksi. Lastensuojeluasia voi tulla vireille myös silloin, kun lastensuojelun työntekijä tai muu viranhaltija on saanut tietää mahdollisesta lastensuojelutarpeesta olevasta lapsesta. (Räty 2010, 219 – 220.) Yleisimmin yhteydenotto lastensuojeluun tulee lapsen huoltajalta tai 12 vuotta täyttäneeltä lapselta. Asia voi tulla vireille myös perheen ulkopuolelta lapsen

kanssa työskentelevältä, kuten päivähoidosta, koulusta tai aikuissosiaalityöstä jonkun muun etuuden tai palvelun yhteydessä. (Räty 2010, 201 - 219.)

Lastensuojelun ilmoitus voidaan tehdä joko suullisesti tai kirjallisesti. Kun ilmoitus tehdään suullisesti, lastensuojeluviranomaiselle syntyy lain 33§ mukaan velvollisuus merkitä lastensuojelunilmoitus lasta koskeviin asiakirjoihin. Ilmoitusrekisteriin on merkittävä tehdyt toimenpiteet, tiedot saaduista selvityksistä ja mistä tiedot on saatu. Kun lastensuojeluilmoitus, pyyntö tai hakemus on vastaanotettu, lastensuojelun työntekijä on veloitettu välittömästi arvioimaan, edellyttääkö tapaus kiireellistä lastensuojelun tarvetta. Mikäli lapsen asia ei ole kiireellinen, on sosiaalityöntekijän viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä ilmoituksen vastaanottamisesta ratkaistava, onko ilmoituksen johdosta ryhdyttävä lastensuojelulain 27§:ssä tarkoitettuun lastensuojelutarpeen selvityksen tekemiseen. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417,27§, 33§; Räty 2010, 201.)

Lastensuojelutarpeen selvitys on tehtävä viivytyksettä. Asiakkuuden alkuvaiheessa lapselle ja perheelle nimetään lastensuojelutyöstä vastaava sosiaalityöntekijä, jonka tehtävänä on selvittää lapsen kasvuolosuhteita yhteistyössä perheen kanssa. Selvityksen pitää olla valmis kolmen kuukauden kuluttua lastensuojeluasian vireille tulemisesta. Kun lastensuojelutarpeesta päätetään tehdä selvitys, lapsi kirjataan lastensuojelun asiakkaaksi. Sosiaalityöntekijän tai muu lastensuojelutyöntekijän on tehtävä merkintä lastensuojelun asiakirjoihin asiakkuuden alkamisesta ja ilmoitettava siitä välittömästi lapsen huoltajalle ja 12 vuotta täyttäneelle lapselle (26§). Tieto voidaan antaa suullisesti puhelimesta tai asianosaisia tavattaessa. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 26§.)

Lastensuojelutarpeen selvittämiseksi lapsen asioista vastaava lastensuojelutyöntekijä kartoittaa parityönä toisen lastensuojelutyöntekijän kanssa lapsen ja perheen nykytilannetta ja aikaisempaa historiaa, sekä ennakoii tulevaisuutta ja tekee näistä yhteenvedon. Selvityksen tarkoituksena on arvioida lapsen kokonaistilannetta yhteistyössä lapsen ja hänen huollostaan vastaavien aikuisten kanssa. (Räty 2010, 223.) Neuvottelut voidaan järjestää myös läheisneuvonpitona, joiden tarkoituksena on aktivoida perheen omaa verkostoa kutsumalla heidät koolle. Näin voidaan tukea sekä lasta että vanhempia. Jos yhteistyö ei jostain syystä onnistu esi-

merkiksi vaikean päihdeongelman tai kieltäytymisen vuoksi, selvitys voidaan tehdä ilman lapsen tai huoltajan tahtoa sosiaalityöntekijän erillisellä päätöksellä. (Taskinen 2012, 56 – 58.)

Lastensuojelulaissa 34§:ssä määritellään, kuinka sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä on velvollisuus ryhtyä avohuollon tukitoimiin. Tukitoimiin on ryhdyttävä, kun lapsen kasvuolosuhteet vaarantuvat tai eivät turvaa lapsen terveyttä, tai lapsi omalla käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään ja kehitystään. Avohuollon tukitoimet perustuvat vapaaehtoisuuteen. Yleisimpiä avohuollon tukitoimia ovat taloudellinen tuki sekä asumisen turvaaminen. Lisäksi lapselle voidaan myöntää tukea muun muassa koulunkäyntiin ja harrastuksiin. Avohuollon palveluita ovat päivähoito, lapsiperheille tarjottava kotipalvelu, perhetyö ja tukihenkilö tai –perhe. Joskus koko perhe voidaan sijoittaa laitospai- tai perhehoitoon. Lisäksi perheille tarjotaan vertaisryhmätoimintaa sekä loma- ja virkistystoimintaa. (Taskinen 2012, 71 – 72; Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 27§.)

Lastensuojelutarpeen selvityksen jälkeen asiakkuus päättyy, mikäli selvitys ei anna aihetta lastensuojelutoimenpiteisiin. Selvityksen valmistuttua asiakkuuden jatkumisesta tai päättymisestä on annettava kirjallinen selvitys sekä lapselle, että hänen huoltajalleen. Asiakirjat on säilytettävä ja arkistoitava, vaikka lastensuojelutoimenpiteisiin ei olisi aihetta. Jos asiakkaalla todetaan lastensuojelun tarve, asiakkaana olevalle lapselle laaditaan asiakassuunnitelma yhteistyössä lapsen ja hänen huoltajansa kanssa. Avohuollossa olevan lapsen asiakassuunnitelmaan kirjataan olosuhteet ja asiat joihin pyritään vaikuttamaan sekä palvelut joita lapselle ja perheelle pystytään tarjoamaan. Suunnitelmaa ei ole pakko tehdä, kun kysymys on tilapäisestä neuvonnasta tai ohjauksesta (30§). Aina kun lapsi on avohuollon asiakkaana, sijaishuollossa tai jälkihuollossa, hänelle laaditaan asiakassuunnitelma. (Räty 2010, 235 – 234; Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 30§.)

Kun lapsi on välittömässä vaarassa, voidaan lastensuojelutarpeen selvittämisen jälkeen päätyä kiireelliseen sijoitukseen ja huostaanottoon. Kiireellinen sijoitus voi kestää vain muutamia päiviä, jos lapsen ja perheen tilannetta pystytään turvaamaan avohuollon tukitoimin. Kun perustelut kiireelliseen sijoittamiseen ovat lakanneet tai sijoitus on muutoin rauennut, on sosiaalityöntekijän välittömästi tehtävä

päätös sijoituksen päättymisestä. Ellei tuona aikana huostaanottoasiaa oteta käsiteltäväksi, kiireellinen sijoitus lakkaa viimeistään 30 päivässä päätöksen tekemisestä. Jos lapsen ja perheen tilanne ei parane kiireellisen sijoituksen aikana, joudutaan aloittamaan huostaanoton valmistelemisen. Jos huostaanoton tarpeen selvittämiseksi ei ole ollut riittävästi aikaa, kiireellistä sijoitusta voidaan jatkaa enintään 30 päivällä (38§). Huostaanotto on viimeisin toimenpide, johon ryhdytään vain jos muilla keinoin ei ole pystytty turvaamaan lapsen tilannetta. Sijoituksen päätyttyä sosiaalitoimella on velvollisuus järjestää lapselle tai nuorelle jälkihuolto siinä laajuudessa, kun lapsi tai nuori sitä tarvitsee. Jälkihuolto perustuu vapaaehtoisuuteen, minkä tarkoituksena on tukea lasta ja hänen vanhempiaan. Nuoren täyttäessä 21 vuotta sekä lastensuojelun asiakkuus että jälkihuollon velvollisuus päättyvät. (Taskinen 2012, 63 – 64, 76, 82; 85; Rätty 2010, 493, Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 38§.)

4.4 Varhainen puuttuminen ja huolen vyöhykkeet

Suomenkielinen termi ”varhainen puuttuminen” juontaa juurensa englanninkielisestä ilmaisusta ”early intervention”. Kanainvälisesti tämä tarkoittaa koko prosessia tuen tarpeen havaitsemisesta huolen puheeksi ottamiseen ja tuen järjestämiseen käytännössä. Suomessa käsite varhainen puuttuminen mielletään työtavaksi, mikä auttaa ammattilaisia huolen tunnistamisessa ja puheeksi ottamisessa vanhempien kanssa. (Heinämäki 2005, 13 – 14.)

Päiväkoti on Suomessa merkittävä varhaisen puuttumisen toimintaympäristö neuvolan ohella (Heinämäki 2005, 13 -14). Mikäli varhaiskasvattajilla herää huoli lapsen kehityksestä tai kasvuympäristön mahdollisista häiriötekijöistä, tulee heidän puuttua tilanteeseen mahdollisimman varhain, jotta lapsen kasvu ja kehitys olisivat turvatut. (Päivähoidon lakiopas 2010, 8). Varhainen puuttuminen on välttämätöntä, jotta lapselle tai nuorelle voidaan tarjota varhainen tuki ja ehkäistään ongelmien pitkittyminen ja syveneminen. Käsite varhainen tuki onkin vakiintunut tarkoittamaan erilaisia tuen muotoja, joiden avulla pyritään turvaamaan mahdollisimman hyvä kasvu ja kehitys sekä ehkäisemään lasten ja nuorten syrjäytymistä. (Varpu. Lapselle tukea ajoissa THL 2014, 7 – 8.) Varhaisen tuen periaatteita ja menetel-

miä tarkastelemme enemmän luvussa Päivähoito lastensuojelun avohuollon tukitoimena.

Puheeksi ottamisessa hyvänä apuna on Stakesin ja lastensuojelun keskusliiton Varpu-hankkeen kehittämä huolen yöhykkeistö (Heinämäki 2005, 14). Sen tarkoituksena on auttaa työntekijää arvioimaan oman huolensa astetta sekä omia mahdollisuuksiaan auttaa lasta, nuorta tai perhettä. Huolen yöhykkeistö auttaa myös arvioimaan avun ja lisävoimavarojen tarvetta. Huolta arvioitaessa on tärkeää muistaa, että jokainen huoli on subjektiivinen ja yhteydessä työntekijän käsitykseen omista vaikutusmahdollisuuksistaan. Usein huolen ja avun tarpeen arvioimiseen tarvitaan moniammatillista yhteistyötä ja verkostopalavereita. Myös perheenjäsenet voivat arvioida huolen yöhykkeistöä apunaan käyttäen omaa ja perheensä tilannetta. Tärkeinä toimintaperiaatteina ovat asiakkaan kunnioittaminen ja dialoginen kohtaaminen. Huolen yöhykkeistöä ei saa koskaan, missään tilanteessa käyttää asiakkaiden luokittelun välineenä. (Huolen yöhykkeistö THL 2014; Huolen yöhykkeistö – apuväline avoimen yhteistyön kehittämiseksi THL 2014.)

Huolen yöhykkeet voidaan jakaa neljään pääryhmään: ei huolta, pienen huolen yöhyke, huolen harmaa yöhyke ja suuren huolen yöhyke. Ensimmäisellä yöhykkeellä huolta ei ole. Lapsen kasvu ja kehitys on normaalia ja kasvuolosuhteet ovat hyvät. Työntekijä kokee, että oma toiminta sujuu ongelmitta ja työssä lasten kanssa saavutetaan toivottuja tuloksia. Pienen huolen yöhykkeellä jotkut asiat ihmetyttävät ja aiheuttavat jonkin verran huolta. Vaikka huolta voi esiintyä toistuvasti, työntekijä kokee kuitenkin pystyvänsä vaikuttamaan tilanteessa ja annettu varhainen tuki tuottaa toivottuja tuloksia. (Huolen yöhykkeistö – apuväline avoimen yhteistyön kehittämiseksi THL 2014.)

Huolen harmaalla yöhykkeellä ilmenee pitkittynyttä, tuntuva ja kasvavaa huolta, työntekijä kokee auttamismahdollisuutensa vähäisiksi ja omat voimavarat ovat hii-pumassa. Lisävoimavarojen ja kontrollin tarve koetaan myös tarpeelliseksi. Usein tässä tilanteessa joudutaan myös miettimään lastensuojeluilmoituksen tarpeellisuutta. Harmaalla yöhykkeellä voidaan vielä oikein toimimalla estää pahempi kriisi. Se edellyttää kuitenkin moniammatillista yhteistyötä ja suunnitelmallista tuen toteutusta. Suuren huolen yöhykkeellä työntekijän keinot auttaa ovat loppumas-

sa, tai jo kokonaan loppuneet. Lapsi on vaarassa ja tilanne on kriisiytynyt, mikä edellyttää nopeita päätöksiä ja ratkaisuja. (Huolen vyöhykkeistö – apuväline avoimen yhteistyön kehittämiseksi THL 2014.)

5 PÄIVÄHOITO LASTENSUOJELUN AVOHUOLLON TUKITOIMENA

Lapselle voidaan tarjota päivähoitoa lastensuojelun avohuollon tukitoimena sosi-
aalista ja kasvatuksellisista syistä. Sen tavoitteena on lapsen elämänlaadun pa-
rantaminen sekä suotuisan kasvun ja kehityksen turvaaminen. Tällöin päivähoi-
dossa huomioidaan ne lapsen erityistarpeet ja tukitoimet, jotka on määritelty las-
tensuojelun asiakassuunnitelmassa. Tällaisia voivat olla erityspäivähoito, erityis-
lastentarhanopettajan palvelut ja muut konsultaatiopalvelut sekä erilaiset terapiat,
jotka nähdään tarpeellisiksi lapsen tasapainoisen kasvu ja kehityksen tukemiseksi.
Lastensuojelun asiakkaana olevalla lapsella päivähoiton tarjoama kasvatukselli-
nen tuki on ehkäisevää lastensuojelua. (Onnismaa 1999, 7; Viittala 2006, 66; Las-
tensuojelun avohuollon tukitoimet THL 2014; Ehkäisevä lastensuojelu THL 2014.)

Stakesin raportissa ”Päiväkoti lastensuojelun tukitoimena – toiveiden tynnyri vai
huolten hautomo” Onnismaa selvittää varhaiskasvatuksen keinoja edistää lapsen
hyvinvointia ja kehitystä silloin, kun perheessä on syystä tai toisesta lastensuoje-
lun tarvetta. Tärkeimmiksi tukimuodoiksi ilmeni päiväkotiryhmässä tapahtuva pe-
dagogisesti laadukas varhaiskasvatus, perushoito ja päiväjärjestys, leikki sekä
terve vuorovaikutus. Tavoitteena on oppimiskokemuksia tarjoamalla tukea lapsen
kehitystä ja oppimista. Myös perheiden tukeminen nähdään osana varhaiskasva-
tuksen lastensuojelutyötä. Perheiden tukemisen keinoja varhaiskasvatuksessa
ovat lasten hoidossa ja kasvatuksessa opastaminen päivittäisissä kohtaamistilan-
teissa sekä säännöllisin väliajoin sovitusti pidettävät keskustelut vanhempien
kanssa. Lasten päivähoiton toivotaan tuovan myös perheen elämään säännöllistä
rytmiä. (Onnismaa 1999, 7, 30 – 31; Viittala, 67.)

5.1 Varhainen tuki

Päivähoito ennaltaehkäisevänä lastensuojeluna mahdollistaa myös varhaisen tuen
toteuttamisen lapsen tasapainoisen kehityksen tukena. Käsite varhainen tuki pitää
sisällään paitsi varhaisessa vaiheessa annettavan tuen, myös lapsen varhaisessa
kehitysvaiheessa saamansa tuen. Varhainen tuki varhaiskasvatuksessa on peda-

gogista kuntoutusta ja ennaltaehkäisevää toimintaa osana laadukasta perustehtävän toteutusta. Tuki perustuu kasvattajien vahvalle kasvatustietoisuudelle ja varhaiskasvatuksen peruspedagogiikan osaamiselle sisältäen lisäksi systemaattisia ja suunnitelmallisia varhaiskasvatuksen tukitoimia. Siinä kiinnitetään huomiota myös lapsen kasvun ja kehityksen mahdollisiin kasvuympäristön riskitekijöihin. Tuen tavoitteena on ongelmien syvenemisen ja lisääntymisen ehkäiseminen ja lapsen oman toimijuuden vahvistaminen. (Heinämäki 2005, 9 – 10, 44; Tuki varhaiskasvatuksessa THL 2014.)

Varhaisen tuen keinoja varhaiskasvatuksessa ovat kasvatustoiminnan mukauttaminen tarpeita vastaavaksi, kuntouttavien elementtien käyttö sekä vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö. Kasvatustoiminnan mukauttaminen voidaan toteuttaa eriyttämällä, mukauttamalla toiminnan sisältöä tai menettelytapoja, perustaitojen, kuten syömisen, pukemisen, siisteyden ja muiden päivittäisten toimintojen harjaannuttamisella sekä lapsen itsetuntoa vahvistamalla. Kuntouttavia elementtejä varhaiskasvatuksessa ovat muun muassa päivästruktuurin ja vuorovaikutuksen vahvistaminen, lapsen oman toiminnan ohjaus sekä kehityksen osa-alueiden, kuten kielen, motoriikan, sosiaalisten taitojen, emotionaalisen kehityksen ja oppimisen tukeminen. (Heinämäki 2005, 37 – 43; Tuki varhaiskasvatuksessa THL.)

5.2 Perushoito ja struktuuri

Hyvä perushoito ja huolenpito sekä lapsen kunnioittaminen muodostavat perustan lapsen suotuisalle kehitykselle. Sensitiivinen hoito ja lapsen perustarpeista huolehtiminen kehittävät lapsen turvallisuuden tunnetta, jonka varassa hän uskaltautuu tutkimaan ympäristöään ja antautumaan vuorovaikutukseen toisten kanssa. Mitä pienemmästä lapsesta on kyse, sitä suurempi merkitys perushoitotilanteilla on lapsen kasvun ja kehityksen tukemisessa. Perushoitotilanteet muodostavat lapsen päivän rungon, jonka ympärille muu kasvatus- ja ohjaustoiminta nivoutuvat. (Koi-vunen 2009, 36; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 16.)

Tasapainoisen kehityksen kannalta on tärkeää, että lapsella on selkeä päivärytmi ja arkiset rutinit toistuvat päivittäin samassa järjestyksessä. Rutiinien noudattami-

nen luo päivään ennakoitavuutta, mikä lisää lapsen turvallisuuden tunnetta sekä vähentää kiukuttelua. Elämän ennakoitavuus edistää lapsen perusluottamusta ympäröivään maailmaan ja ihmissuhteisiin sekä luo uskoa tulevaisuuteen. Ennakoitavuus tukee myös kielen kehittymistä, tietyt sanat liittyvät tuttuihin tilanteisiin. Toimintatapojen toistuvuus sosiaalisissa tilanteissa auttaa lasta oppimaan tilanteisiin sopivat käyttäytymistavat. Mahdollisista muutoksista ennalta kertominen auttaa lasta sopeutumaan tulevaan tilanteeseen. (Ikiliikkuja 9 – 11, MLL 2013; Heinämäki 2005, 40.)

Varhaiskasvatuksessa rutiineista käytetään yleisesti nimitystä päivähoiton struktuuri. Oleellisena osana siihen liittyvät toiminnan ja siirtymätilanteiden struktuuri eli toimintatavat ja menetelmät, joita yksittäisissä tilanteissa käytetään. Strukturoidun toiminnan merkitys korostuu silloin, kun lapsiryhmässä on yksi tai useampi lapsi, joka tarvitsee yksilöohjausta tai lapsi, jolla on keskittymisvaikeuksia. Struktuuri toimii tällöin kuntoutuksen välineenä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että jokainen tapahtuma on tarkoin etukäteen suunniteltu. Pieninkin odottamaton häiriötekijä pyritään ennalta estämään strukturoidun toiminnan suunnittelun ja toteutuksen avulla. Päivästruktuurin vahvistaminen ulottuu myös sosiaalisen ympäristön vakiointiin ja suunnitelmalliseen tilojen käyttöön siten, että tiettyyn toimintaan yhdistetään aina tietty tila ja tietyt välineet. Haasteellisissa tapauksissa strukturoinnin apuvälineinä voidaan käyttää kuvia, joiden avulla lapselle voidaan kertoa erityisesti päivän normailirutiineista poikkeavat toiminnot, kuten retket ja erilaiset vierailut. (Koivunen 2009, 62 – 65; Heinämäki 2005, 40.)

5.3 Lapsen sosiaaliset suhteet ja vuorovaikutus

Lapsen kehityksen ja oppimisen kannalta on tärkeää, että lapsi saa olla vuorovaikutuksessa toisten ihmisten, aikuisten ja lasten kanssa. Lapsi tarvitsee aikuisen rinnalleen, jotta voi turvallisesti itse oppia uusia asioita. Aikuisen tehtävänä on tukea lapsen kehitystä ja oppimista keskustelemalla hänen kanssaan asioista ja tapahtumista sekä auttaa lasta ristiriitatilanteiden ratkaisussa. Vanhemmat ovat yleensä ensimmäisiä lapsen kasvattajia, sen jälkeen varhaiskasvattajat ja opettajat

auttavat lasta liittymään laajempaan yhteisöön ja sosiaalisiin suhteisiin. (Bruce 2004, 32.)

Päiväkodissa lapsen sosiaalinen asema on koko ajan kasvattajan vastuulla ja kasvattajan tehtävä on liittää lapsi lapsiryhmään. Tutkimusten mukaan aikuisen emotionaalisesti läsnä olevalla vuorovaikutuksella on myönteinen vaikutus lapsen kehitykseen ja sosiaalisten suhteiden syntyymiseen. Aikuisen emotionaalinen saatavillaolo vaikuttaa turvallisen kiintymyssuhteen syntyyn ja auttaa päiväkodissa kaverisuhteiden solmimisessa, kun taas etäinen ja kylmä aikuisen käyttäytyminen ennustaa kehitysongelmia. Varhaiskasvattajalta vaaditaan sensitiivistä ja ennakoivaa vuorovaikutusta, jotta pienikin lapsi voi turvallisesti kehittyä itsenäisesti ryhmässä toimivaksi yksilöksi. Jotta kasvattajalle jää riittävästi aikaa vastata yksittäisen lapsen tarpeeseen sensitiivisestä hoivasta ja hoivaavasta vuorovaikutuksesta, tulee päiväkodin lapsiryhmien pysyä riittävän pieninä. (Koivunen 2009, 47 – 48; Kanninen & Sigfrids 2012, 65, 91; Mikkola 2014.)

Toimiva vuorovaikutus on oppimisen edellytys. Kasvattajan tulee ohjata lasta ikätasonsa mukaiseen toimintaan huomioiden lapsen valmiudet ja mielenkiinnon kohteet. (Kanninen ym. 2012, 96.) Venäläinen psykologi Vygotski on luonut teorian lähikehityksen vyöhykkeestä. Sen mukaan lapsi osaa aikuisen avustamana asioita, mistä ei itsenäisesti vielä kykene suoriutumaan. Aikuisen tehtävä on ohjata lapsi sellaisten asioiden ja taitojen pariin, mitä hän on juuri oppimaisillaan ja auttaa lasta näin uusien taitojen oppimisessa. Varhaiskasvattajalta vaaditaan kykyä huomioida lapsen temperamentin ja kykyjen sekä kodin toimintakäytänteiden vaikutus lapsen toimintaan. Lähikehityksen vyöhykkeellä toimiminen antaa kasvattajalle mahdollisuuden hyödyntää lapsen vahvuuksia toivotun muutoksen aikaan saamiseksi sen sijaan, että näkee lapsen puutteet ja tilanteen huolenaiheet. (Kanninen ym. 2012, 106 – 107.)

Leikki on tärkeä sosiaalinen tapahtuma lapsen elämässä. Lapsi leikkii yleensä leikkimisen ilosta, mutta samalla se on tärkeä fyysisen, psyykkisen, sosiaalisen ja kognitiivisen oppimisen väline. Leikin avulla lapsi käsittelee kokemuksiaan, tunteitaan ja ideoitaan laajentaen näin ymmärrystään oppimistaan asioista. Leikillä on myös tärkeä merkitys itsetietoisuuden ja minäkäsityksen kehittymisessä. Erityis-

pedagogiikassa lasten leikki nähdään myös terapeuttisena ja kuntoutuksellisenä toimintana. (Viittala 2006, 116 – 117, 119 – 139; Bruce 2004, 33.) Lasten leikeissä aikuisella on tärkeä ja moniulotteinen rooli leikkiin johdattelijana sekä leikin ohjaajana. Myös vapaassa leikissä aikuisen sensitiivinen läsnäolo ja ohjaus ovatkin usein välttämättömiä. Hänen tehtävänä on ikään kuin ruokkia ja kannatella leikkiä sekä varmistaa, että leikki säilyy kaikin puolin turvallisena. Aikuisen tulee myös auttaa lapsia ristiriitatilanteiden ratkaisussa, ennaltaehkäistä ja puuttua kiusaamiseen sekä tukea kaikkien lasten osallisuutta leikissä. Leikin havainnointi tarjoaa kasvattajalle mahdollisuuden myös tutustua lapseen ja heidän kokemusmaailmaansa, koska leikkiessään lapsi usein kertoo omia kokemuksiaan. (Koivunen 2009, 40 – 41; Viittala 2006, 161 – 172.)

5.4 Vanhemmuuden tukeminen ja kasvatuskumppanuus

Voimassa olevan päivähoitolain mukaan päivähoiton tehtävä on tukea vanhempia heidän kasvatustehtävässään sekä yhteistyössä vanhempien kanssa ”edistää lapsen tasapainoista persoonallisuuden kehitystä” (Laki lasten päivähoitosta 19.1.1973/36). Lastensuojelulaki puolestaan asettaa avohuollon tukitoimien tavoitteeksi vahvistaa vanhempien ja huoltajien kasvatustaitoja sekä mahdollisuuksia. Lisäksi laki velvoittaa toteuttamaan avohuollon tukitoimia yhteistyössä lasten ja vanhempien tai huoltajien kanssa. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.)

Stakesin teettämän tutkimuksen mukaan vanhemmuuden tukeminen on usein kirjattu tavoitteeksi kunnallisissa toimintaperiaatteissa ja strategioissa. Vanhemmuuden arvostamista ja vanhempien uskoa omaan vanhemmuuteensa pidetään tärkeänä vanhemmuuteen vaikuttavana tekijänä. Vanhemmuuden tukemisen tavoitteita ovat perheen arjen sujuminen, perushoidossa ja kasvatuksellisissa kysymyksissä opastaminen sekä lapsen tarpeiden huomioiminen hoidossa ja kasvatuksessa. Yleisimpänä vanhemmuuden tukemisen tavoitteena pidettiin vanhempien kanssa tehtävää kasvatuksellista yhteistyötä. (Lammi-Taskula & Varsa 2001, 34 – 36.)

Vanhempien kanssa tehtävästä kasvatuksellisesta yhteistyöstä on varhaiskasvatuksessa alettu käyttää nimitystä kasvatuskumppanuus. Se tarkoittaa kasvatusvastuun jakamista ja vastuun kumppanuutta. (Koivunen 2009, 151 – 152.) Kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan myös molempien osapuolten sitoutumista tietoisesti lapsen kasvatukseen sekä toimimista lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista tukevalla tavalla. Päivähoitolain mukaan ensisijainen vastuu lasten kasvatuksessa on lasten huoltajilla ja vanhemmilla. Kasvattajalla on vastuu tehdä aloite kasvatuskumppanuudesta ja nähdä sen merkitys osana lapsen kasvun tukemista. (Kaskela & Kekkonen 2008, 17.)

Kasvatuskumppanuus antaa mahdollisuuden yhdistää varhaiskasvattajien ammatillinen osaamisen sekä vanhempien oman lapsensa tuntemisen lapsen parhaaksi. Sen tavoitteena onkin lapsen edun toteutuminen ja tarpeiden huomioiminen sekä lapsen kannattaminen niin, että lapsi itse saa olla oman elämänsä toimija ja tulee kokonaisvaltaisesti kuulluksi ja ymmärretyksi. Tärkeänä toimintaperiaatteena on vahvistaa ja kannatella lapsen ja vanhemman välistä suhdetta olemassa olevien myönteisten tekijöiden avulla. Kasvatuskumppanuuden tavoitteena on myös lapsen erityisen tuen tarpeen mahdollisimman varhainen tunnistaminen sekä lasta tukevan toiminnan löytäminen yhteistyössä vanhempien kanssa. (Kaskela ym. 2008, 17 – 23.)

Kasvatuskumppanuus on kolmen osapuolen, lapsen, vanhemman ja kasvattajan, välistä vuorovaikutuksellista yhteistyötä, missä kahden osapuolen välinen vuorovaikutussuhde vaikuttaa aina kolmanteen osapuoleen. Sen vuoksi ei ole yhdentekevää, miten yhteistyötä toteutetaan ja mitkä ovat vuorovaikutusta ohjaavat arvot. (Koivunen 2009, 156.) Kasvatuskumppanuuden tärkeitä arvoja ja toimintaperiaatteita ovat kuuleminen, dialogisuus, kunnioitus ja luottamus (Kaskela ym. 2008, 32). Kuuleminen on sitä, että asettuu kuulemaan ei vaan toisen ihmisen puhetta, vaan niiden takana olevaa asiaa ja ajatuksia. Kuulemista vaikeuttavat kuuntelijan ennakoasenteet ja odotukset puhujaa kohtaan, puhujan syyttävä asenne sekä tiedossa olevat erimielisyydet puhujan ja kuulijan välillä. (Kaskela ym. 2008, 32.) Dialogisuus puolestaan on kasvattajien ja vanhemman yhteistä ajattelua, puhetta ja toimintaa lapsen hyväksi. Kenenkään osapuolen ilmaisema kanta asiasta ei ole lopullinen tai ainut oikea, vaan tavoitteena on luoda todellisuudesta yhteinen ym-

märrys, missä on huomioitu kaikkien osapuolten näkemykset asiasta. (Kaskela ym. 2008, 38.)

Kunnioitus on toisen ihmisen arvostamista ja hyväksymistä, mikä näkyy avoimuutena ja myönteisenä asenteena toista ihmistä kohtaan. Kunnioituksen kautta mahdollistuu asioiden esille ottaminen rehellisesti ja avoimesti. Avoimuus puolestaan herättää luottamusta osapuolten välillä. Luottamus ei kuitenkaan synny hetkessä, vaan se vaatii aikaa, yhteisiä kohtaamisia ja vuoropuhelua osapuolten kesken. Tavoitteena on kuitenkin saada aikaan luottamuksellinen vuorovaikutussuhde ja kasvatusilmapiiri. (Kaskela ym. 2008, 36; Koivunen 2009, 158 – 159.)

6 MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ

Moniammatillista yhteistyötä voidaan tehdä monella eri yhteiskuntasektorilla, kuten suunnittelussa, hallinnossa sekä asiakastyössä. Yhteistyö sinänsä merkitsee konkreettista yhdessä tekemistä sekä ongelmien ratkaisemista tai päätöksien tekemistä keskustellen. Moniammatillisuudella puolestaan tarkoitetaan sitä, että yhteistyössä huomioidaan eri ammattialojen monipuolinen tieto ja osaaminen. (Isoherranen 2005, 13 – 14.)

Lastensuojelun sosiaalityöntekijät toimivat yhteistyössä monien eri ammattiryhmien kanssa. He joutuvat pohtimaan vaikeita ja kipeitäkin asioita arvioidessaan, mikä on lapsen edun mukaista toimintaa. Heille on erittäin merkityksellistä ja tärkeää saada tukea omaan työhönsä muilta alan asiantuntijoilta, kuten lastenneuvolan, varhaiskasvatuksen, koulun, perheneuvolan, päihdehuollon ja terveydenhuollon eri toimijoilta. Lastensuojelun työntekijöillä on oma tärkeä roolinsa lastensuojeluprosessissa. On tärkeää, että sosiaalityöntekijä tiedostaa viranomaisten työkäytännöt sekä niihin liittyvän lainsäädännön. Tärkeää on myös tiedostaa ja ymmärtää oma ja toisen rooli moniammatillisessa yhteistyössä. Näin pystytään paremmin tukemaan lasta ja pitämään lapsen puolia asioissa. Työn vaativuutta on lisännyt se, että yhä useammin lastensuojelun asiakkaalla on asiakastilanteessa mukanaan asianajaja. Tämä vaikeuttaa merkittävästi lapsen lastensuojelun sosiaalityöntekijän työtä. (Tapola-Haapala 2011, 116 – 117, 122; Isoherranen 2005, 149; Lastensuojelukäsikirja.)

Päiväkodissa työskentelevät varhaiskasvattajat osallistuvat moniammatilliseen yhteistyöhön kahdella tasolla. Päiväkoti itsessään on jo moniammatillisen yhteistyön foorumi, koska siellä työskentelee sekä hoitoalan että kasvatus- ja opetusalan koulutuksen saaneita henkilöitä. Puhutaan niin sanotusta päiväkodin sisäisestä moniammatillisuudesta. Sen lisäksi päiväkodin työntekijät osallistuvat moniammatilliseen yhteistyöhön muiden samojen lasten ja perheiden kanssa työskentelevien tahojen kanssa. Tästä voidaan käyttää nimitystä ulkoinen moniammatillisuus. Päiväkodin sisäisen moniammatillisuuden toteutumisen uhkina pidetään työtehtävien ja työnjaon epäselvyyttä, mikä voi johtaa ammattikuntien reviiiritaisteluun. (Karila & Nummenmaa 2001, 41 – 42, 86.)

6.1 Moniammatillisen yhteistyön toimintaperiaatteita

Sosiaali- ja terveysalalla moniammatillinen yhteistyö on usein asiakastyötä, jossa tavoitteena on asiakkaan auttaminen päivittäisten ongelmien selvittämisessä. Eri alojen asiantuntijoiden yhdessä työskenteleminen mahdollistaa heidän hallussaan olevien tietojen ja taitojen yhdistymisen niin, että asiakas kokonaisuudessaan tulee huomioiduksi. Yhteistyön keskiössä ovat eri ammattialoilla työskentelevien henkilöiden keskinäiset suhteet. Moniammatillinen yhteistyö tapahtuukin ammattialojen rajoja ylittävässä, toimijoiden keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Sen avulla määritellään asiakaskohtaiset tavoitteet sekä keinot ongelmien ratkaisemiseksi. Tavoitteena on asiakkaiden tarvitsemien palveluiden järjestäminen sekä edistää sosiaalisen oikeudenmukaisuuden toteutumista. Yhteistyössä pyritään asiakaslähtöisyyden toteutumiseen. Myös asiakkaan lähiverkostoilla on tärkeä merkitys prosessissa. (Isoherranen 2005, 14; Tapola-Haapala 2011, 112.)

Yksilön taidoilla ja ominaisuuksilla on vaikutusta moniammatillisuuden onnistumiseen. Yksilöllä tulee olla riittävän vahva oman alan asiantuntijuus, kyky jakaa osaamistaan muille sekä avoin mieli uusille tiedoille ja ratkaisuvaihtoehdoille. Koska moniammatillisuus tapahtuu vuorovaikutuksessa, tulee yksilön olla halukas tasavertaiseen keskusteluun toisten asiantuntijoiden kanssa. Tasavertainen keskustelu edellyttää avointa ja uteliasta dialogia. Joskus palaverissa kuulee monologin kaltaista yksinpuhelua, jonka tavoitteena on esittää oma näkemys asiasta. Tuolloin ryhmässä tavoiteltava dialogisuus jää toteutumatta. Keskustelua tapahtuu, kun osapuolet yrittävät ymmärtää asiaa ja selventää omia näkemyksiään ja oivalluksiaan muille. Väittelyä voi syntyä silloin, kun erilaiset mielipiteet ovat sallittuja ja niitä pysähdytään kuuntelemaan. Dialogisen vuorovaikutuksen tavoitteena on muodostaa yhteinen ymmärrys käsiteltävästä asiasta. Erityisesti monimutkaisissa ja vaikeissa asiakastilanteissa kyky dialogiseen vuorovaikutukseen korostuu. Kaiken ammatillisuuden ja vuorovaikutteisen dialogin lisäksi onnistunut yhteistyö vaatii henkilökohtaisen vastuun tuntemista sekä kärsivällistä asennetta moniammatillisessa yhteistyöprosessissa. (Isoherranen 2005, 58 – 60; Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen. 2012, 97 – 98.)

Moniammatillisen yhteistyön avulla voidaan asiakastyössä saada aikaan enemmän, kuin mitä yksittäinen asiantuntija voi saavuttaa. Tehokkaamman vaikuttavuuden lisäksi moniammatillinen yhteistyö vähentää kokonaistyömäärää päällekkäisten toimenpiteiden vähentyessä, mikä puolestaan lisää taloudellista kannattavuutta ja kustannustehokkuutta. Lisäksi tiedonkulku eri alojen toimijoiden välillä helpottuu. Yhteistyön kautta on myös mahdollista saada asiakasta koskevaa tietoa sekä tietoa meneillään olevista kehityshankkeista, mahdollisista moniammatillisista ongelmista ja onnistumisista. Onnistuakseen moniammatillinen yhteistyö vaatii toimijoilta sen tehokkuuden tiedostamista, toisen ammattitaidon kunnioittamista ja arvostamista, yhdessä toimimista sekä jatkuvaa arviointia. Onnistunut yhteistyö puolestaan antaa ryhmän jäsenelle henkilökohtaisen osaamisen kokemuksen ja tunteen siitä, että hän on tärkeä ja arvokas tiimin jäsen. (Järvinen ym. 2012, 96; Hallituksen esitys Eduskunnalle sosiaalihuoltolaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi; Isoherranen 2005, 151 – 153.)

6.2 Moniammatillisen yhteistyön haasteita

Yhteistyön haasteet voivat liittyä eri ammattiryhmien väliseen vuorovaikutukseen ja tiedonkulkuun. Yhtenä siihen merkittävästi vaikuttava tekijä on salassapito- ja vaitiolo-velvollisuus. Nykyisin resurssipula ja kiire vaikeuttavat yhteistyön toteutumista. Myös epäselvä roolijako sekä tietämättömyys toistensa koulutuksista ja toimenkuvista vaikeuttavat yhteistyötä. Lisäksi yhteistyökäytänteissä ja ryhmässä toimimisessa voi olla puutteita. (Järvinen ym. 2012, 96 – 97; Isoherranen 2005, 48 – 51, 149 – 150.)

6.2.1 Vaitiolo- ja salassapitovelvollisuus

Moniammatillisen yhteistyön edellytys on toimiva vuorovaikutus eri toimijoiden välillä. Vuorovaikutuksen esteeksi voi kuitenkin muodostua viranomaisten vaitiolo- ja salassapitovelvollisuus. Salassapitovelvollisuus estää sen piiriin kuuluvien asiakirjojen luovuttamisen tai niistä saadun tiedon antamisen sivulliselle henkilölle. Kun asiakas on paikalla häntä koskevia asioita käsiteltäessä, ei salassapidosta synny

ongelmia. Vaitiolovelvollisuus koskee myös työn kautta saadun salassapitovelvollisuuden piiriin kuuluvan tiedon luovuttamista. (Järvinen ym. 2012, 97; Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 21.5.1999/621.)

Julkisuuslain mukaan sosiaalihuollon asiakasta koskevat asiakirjat ovat salassa pidettäviä, samoin kuin sellaiset asiakirjat, jotka joku muu laki määrää salassa pidettäviksi. Henkilötietolaki kieltää henkilöä koskevien arkaluontoisten asioiden käsittelyn ja määrää siten arkaluontoiset henkilötiedot salassa pidettäviksi. Tällaisia arkaluontoisia asioita ovat kaikki henkilön sosiaalihuollon tarpeeseen ja erilaisiin saamiinsa sosiaalihuollon tukipalveluihin liittyvät tiedot. (Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 21.5.1999/621; Henkilötietolaki 22.4.1999/523.)

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (22.9.2000/812) sekä Lastensuojelulaki (13.4.2007/417) käsittelevät salassapitovelvollisuutta sekä tiedon siirtoa eri toimijoiden ja palveluntuottajien välillä. Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista käsittelevän lain 16 §:n mukaan salassa pidettävästä asiakirjasta saa antaa tietoa asiakkaan luvalla, 17 §:n mukaan tietoa saa antaa siinä tapauksessa, kun ”tieto on tarpeen lapsen edun vuoksi” tai ”tieto on tarpeen asiakkaan välttämättömien etujen ja oikeuksien turvaamiseksi eikä asiakkaalla itsellään ole edellytyksiä arvioida asian merkitystä”. Lastensuojelulain (13.4.2007/417) 31 §:n mukaan lastensuojelun työntekijällä on velvollisuus järjestää neuvottelu lastensuojelutarpeen selvittämiseksi tai lastensuojelun järjestämiseksi. Neuvotteluun hänellä on lain mukaan oikeus kutsua koolle tarvittavat yhteistyötahot mukaan lukien varhaiskasvatuksen edustaja. Tässä neuvottelussa saa antaa sellaisia tietoja lapsesta, jotka ovat välttämättömiä lapsen oikeuksien toteutumisen ja palvelun tuottamisen kannalta. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417; Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 22.9.2000/812.)

Sisäasiainministeriö asetti 4.3.2013 työryhmän selvittämään viranomaisten välistä tiedonvaihtoa ja siinä esiintyviä esteitä sekä miettimään ratkaisuehdotuksia selvietyksissä ilmeneviin ongelmiin. Tiedonvaihdon paranemisen tavoitteena oli parantaa lastensuojelun toteutumista sekä erityisesti ehkäisemään lisääntyneitä lastensurmia. Työryhmä esitti lisättäväksi toimenpide-esitystä lastensuojelulakiin. Esityksen mukaan henkilö, joka epäilee lapsen henkeen tai terveyteen kohdistuneen

rikoksen, on velvollinen ilmoittamaan siitä poliisille. Jo voimassa oleva lastensuojelulaki velvoittaa lastensuojeluviranomaisen tekemään ilmoituksen poliisille, mikäli epäilee lapsen joutuneen seksuaalirikoksen kohteeksi. (Hallituksen esitys Eduskunnalle sosiaalihuoltolaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi; Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.)

6.2.2 Muita yhteistyötä vaikeuttavia tekijöitä

Nykyisinä taloudellisesti tiukkoina aikoina henkilökunnan vaihtuvuus, henkilöstöpuola ja kiire vaikeuttavat laadukkaan moniammatillisen yhteistyön toteutumista. Puutteelliset resurssit estävät täysipainoisen osallistumisen moniammatilliseen yhteistyöhön sekä vaikuttavat myös työntekijöiden suureen vaihtuvuuteen. Erityisesti kiire on esteenä yhteisen vuoropuhelun syntymiselle ja yhteisen tiedon prosessoinnille. Yhteisen ajan löytyminen voi olla vaikeaa ja estää siten käytännössä yhteistyön toteutumisen. Kiire lienee syynä myös siihen, että eri toimijat voivat olla vaikeasti tavoitettavissa. (Isoherranen 2005, 149; Järvinen ym. 2012, 96; Tapola-Haapala, M. 2011, 113, 124.)

Yhteistyön ongelmien syynä voi olla tietämättömyys toistensa koulutuksista ja toimenkuvista sekä liialliset odotukset toisen toimijan mahdollisuuksiin auttaa asiakasta. Toisaalta myös liiallinen usko omiin kykyihin ja näkemyksiin tilanteesta sekä asiantuntijavallan käyttäminen voivat estää yhteistyön toteutumista. Esteenä voi myös olla yhteistyössä tarvittavien rakenteiden ja toimintakäytänteiden puutteellisuus. Yhteisten palaverikäytänteiden toimimattomuus ja toiminnan organisoinnin puute tekevät yhteistyöstä turhauttavaa ja epämiellyttävää. Vastuunottaminen on vaikeaa, jos ei päästä sopimaan yhteistyön konkreettisista toimintatavoista. Yhteisille kokoontumisille tuleekin asettaa selkeät tavoitteet, jotta toiminta koetaan tarpeelliseksi ja siihen sitoudutaan. (Isoherranen 2005, 149; Järvinen ym. 2012, 96 – 97; Tapola-Haapala, M. 2011, 114, 120.)

Myös ristiriitatilanteet moniammatillisen työryhmän toiminnassa voivat muodostua esteeksi yhteistyön toteutumiselle, mikäli ristiriitoja ei tiedosteta ja niitä ei kyetä ratkaisemaan rakentavasti. Yhteisen kielen ja käsitteistön puuttuminen voi aiheut-

taa väärinymmärrystä ja tietokatkoksia, mikä johtaa ristiriitoihin ryhmän sisällä. Tällöin puhutaan kognitiivisista ristiriidoista. Menettelytapakonfliktit syntyvät silloin, kun menettelytapojen muutoksista ei ole vielä sovittu yhdessä riittävän selkeästi. Ryhmän jäsenten on tärkeää saada tietää, miksi menettelytapoja ollaan muuttamassa. Vaikutusmahdollisuus ja osallistuminen uudistusprosessissa lisäävät ryhmäläisten sitoutumista uusiin menettelytapoihin. Henkilöiden välisiä ristiriitoja aiheuttavat usein ryhmäläisten statukseen, valtaan, pätevyyteen, yhteistyökykyyn ja ystävällisyyteen liittyvät toimintatavat ja asiat. Konfliktit tulee tällöin selvittää asiatasolla ilman, että ne henkilöityvät. Normatiivinen konflikti syntyy, kun joku ryhmän jäsen ei täytä niitä normatiivisia odotuksia, joihin ryhmän sisällä on totuttu. Tällainen tilanne voi aiheuttaa voimakasta vihaa, syytelyä ja haluttomuutta yhteistyöhön. (Isoherranen 2005, 48 – 51.)

6.3 Lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen yhteistyön lähtökohtia

Raahen seutukunnassa

Raahen seutukunnan lastensuojelusuunnitelmassa vuosille 2010 - 2013 todetaan, että moniammatillista yhteistyötä yli hallintorajojen tulee tehdä entistä tiiviimmin. Toimijoiden välistä yhteistyötä ja sen sujuvuutta tulee myös seurata aikaisempaa tarkemmin, kun sosiaalitoimi on siirtynyt Raahen hyvinvointikuntayhtymälle ja varhaiskasvatuspalvelut sivistystoimen alle. Lastensuojelusuunnitelmassa varhaiskasvatus nähdään yhtenä lasten ja perheiden hyvinvointia edistävänä ja ongelmia ennaltaehkäisevänä palvelumuotona neuvolan, koulun, vammaispalveluiden, nuorisotyön sekä sosiaali- ja perhetyön ohella. Eri toimijoiden välisen yhteistyön sujuminen sekä keskinäinen avoimuus nähdään perheiden varhaisen tukemisen keinoina. Suunnitelmassa huomioidaan myös päivähoidon merkitys lastensuojelun avohuollon tukitoimena sekä lasta kuntouttavana toimintamuotona. (Raahen seutukunnan lastensuojelusuunnitelma 2010 -2013, 2 – 3, 10 – 19.)

Eri toimijoiden välinen yhteistyö nähdään tärkeänä sosiaali- ja terveyspalveluita kehitettäessä. Kaste - ohjelma on sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisohjelma, jonka yhtenä osaohjelmana on Lasten Kaste -hanke. Sen tavoitteena on lasten, nuorten ja lapsiperheiden palveluiden uudistaminen ja kehittäminen kokonaisuute-

na sekä edistää eri palveluiden kokonaisvaltaista johtamista ja toimijoiden välistä yhteistyötä. Tavoitteina ovat myös uusien toimintatapojen ja -muotojen kehittäminen perheiden tueksi, oikea-aikaisen ja tarvetta vastaavan tuen mahdollistaminen sekä varhaisen ja kevyen tuen osuuden lisääminen. Raahen seudun hyvinvointikuntayhtymä on mukana Lasten Kaste -hankkeessa, erityisesti sen osateemoissa perhekeskustoiminnan kehittäminen sekä lastensuojelun kehittäminen. Teemojen kehittämisessä tulee huomioida Toimiva Lapsi ja perhe -toimintamalli sekä siihen kuuluvina Lapset puheeksi -keskustelu ja neuvonpitomenetelmä. Lisäksi tulee varmistaa toimintakäytänteiden soveltaminen käytäntöön. (Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma; Osallistuminen Lasten Kaste -hankkeeseen sekä hallinnointi vastuu Oulun eteläisen osahankkeesta.)

Lapset Puheeksi -keskustelu on toimintamalli, jonka tarkoituksena on keskustelun kautta rakentaa ja arvioida lapsen arkea kotona, päivähoidossa ja koulussa. Keskustelu käydään eri palveluiden piirissä olevien kaikkien lapsiperheiden vanhempien kanssa. Toimintamallin lähtökohtaisena ajatteluna on, että lapsen kehitysympäristöt vaikuttavat hänen kasvuun ja kehitykseen. Kehitysympäristöjen tulee ennaltaehkäistä mahdollisia ongelmia ja toisaalta mahdollistaa toiminnallaan lapsen kuntoutuminen silloin, kun ongelmia jo esiintyy. Yhdessä kasvuympäristössä esiintyvät riskitekijät eivät välttämättä aiheuta ongelmia lapsen ja nuoren kasvuun, kun toisessa kasvuympäristössä tiedostetaan riskit ja toimitaan lapsen kasvua ja kehitystä tukevasti. Jos Lapset puheeksi -keskustelussa ilmenee lisääntyntä tuen tarvetta, toteutetaan Lapset puheeksi neuvonpito, johon kutsutaan koolle perheen omaiset ja työntekijäverkostot. Jos Lapset puheeksi -keskustelun aikana herää huoli, että lapsen hoito ja huolenpito eivät ole riittäviä tai perheessä epäillään olevan väkivaltaa, tulee tilanteessa tehdä lastensuojeluilmoitus. (Lapset puheeksi -neuvonpito THL 2014; Lapset puheeksi -keskustelun taustateoria, koulu ja varhaiskasvatus THL, 11.)

Varhaiskasvatuksessa jokaiselle lapselle laaditaan henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma yhteistyössä vanhempien kanssa. Lapset puheeksi -keskustelu olisi toinen vanhempien kanssa käytävä lasta koskeva keskustelu. Pällekkäisyyksien ehkäisemiseksi Raahessa on yhdistetty nämä kaksi keskustelua, jonka tuloksena on syntynyt Lapset puheeksi - varhaiskasvatussuunnitelma, LP-vasu. Se si-

sältää lapsen kasvua ja kehitystä koskevien tietojen lisäksi lapsen mielialaa ja kehitysympäristöä kartoittavia kysymyksiä. Niiden avulla pyritään selvittämään mahdollisia lapsen elämäntilanteeseen ja kehitysympäristöön liittyviä vahvuuksia ja haavoittuvuuksia. Vahvuudet ovat asioita, jotka sujuvat arjessa ja suojaavat mahdollisilta riskitekijöiltä. Haavoittuvuuksilla tarkoitetaan asioita, jotka aiheuttavat tai voivat tulevaisuudessa aiheuttaa ongelmia lapsen kasvussa ja kehityksessä. (Aulakoski & Jutila 2014.)

7 AIKAISEMPIA TUTKIMUSTULOKSIA AIHEESTA

Valmistautuessamme tutkimuksen toteutukseen tutustuimme aiheesta aikaisemmin tehtyihin tutkimuksiin. Aikaisemmat tutkimustulokset ovat olleet antamassa suuntaviivoja, kun olemme muotoilleet tutkimuskysymyksiämme ja tutkimuksemme teema-alueita. Selvimmin esille nousivat kolme tutkimusta, joista vanhin on vuodelta 1999, seuraava vuodelta 2007 ja tuorein tutkimus on vuodelta 2012. Näin voimme selvittää toimijoiden välisen yhteistyön kehittymistä niiden vuosien aikana. Meitä kiinnostivat myös tutkimuksen kohderyhmän sekä tutkimusmenetelmän vaikutukset tutkimustuloksiin. Vanhimmassa tutkimuksessa kohderyhmänä olivat päivähoiton henkilökunta. Kahdessa seuraavassa tutkittavien joukossa oli mukana myös lastensuojelun työntekijöitä.

Vanhin tutkimus on Stakesin teettämä ja tutkimus vuodelta 1999 Päiväkoti lastensuojelun tukitoimena – toiveiden tynnyri vai huolten hautomo. Valitsimme tutkimuksen kuvaamaan aikaisempia tutkimustuloksia, koska sen tulokset vastaavat parhaiten omia alkuolettamuksiamme tutkimuksemme tuloksista. Tutkimus on toteutettu haastattelu – ja kyselytutkimuksena kolmessa päiväkodissa työskentelevälle henkilökunnalle. Sen tavoitteena oli selvittää päivähoiton henkilökunnan kokemuksia ja toiveita lastensuojelun toimijoiden kanssa tehdystä yhteistyöstä. Aihetta tutkittiin kolmen teeman avulla, joita olivat huoli lapsesta, päiväkodin keinot sekä yhteistyö ja työnjako – hyvät ja huonot kokemukset. Tutkimus osoitti, että lastensuojelullisissa asioissa huolen puheeksiottaminen aiheutti yleensä voimakkaampaa torjuntaa. Päiväkodin tärkeimpänä keinona auttaa lasta pidetään mahdollisimman hyvää perustehtävän totuttamista. Toimijoiden välisestä yhteistyöstä tutkimus nosti esiin kolme yhteistyön toimivuuteen vaikuttavaa tekijää. Yhtenä yhteistyön ongelmana pidettiin lastensuojelun henkilöstön vaihtuvuutta ja resurssipulaa sekä voimattomuutta. Toinen kritiikki kohdistui toimijoiden väliseen tiedonkulkuun ja yhteydenpitoon. Kolmas kehittämistä vaativa osa-alue oli toimijoiden välisen työnjaon selkiyttäminen. (Onnismaa 1999.)

Toinen tutkimus on Anna Kainulaisen varhaiskasvatuksen pro Gradu -tutkielma vuodelta 2007 aiheesta Päivähoito lapsen avohuollon tukitoimena - Tukitoimen toteuttaminen moniammatillisena yhteistyönä. Tutkimus on toteutettu haastattele-

malla erikseen päiväkodin johtajaa sekä lastensuojelun työntekijää, joka tekee yhteistyötä kyseisen päiväkodin kanssa. Lisäksi on suoritettu ryhmähaastattelu, johon osallistuivat edellisten lisäksi päiväkodin yhden ryhmän lastentarhanopettaja. Haastattelut ovat olleet teemahaastatteluita. Tämän tutkimuksen valitsimmekin vertailupohjaksi juuri siksi, että siinä on käytetty tutkimusmenetelminä ryhmä- ja teemahaastatteluita, kuten omassa tutkimuksessamme.

Tutkimuksen mukaan päivähoiton toteutuminen avohuollon tukitoimena vaatii taitavaa moniammatillista yhteistyötä, missä yhteistyön toteutuminen nähdään haasteellisena prosessina. Prosessissa jokaisella toimijalla on oma roolinsa, joiden yhteensovittamisesta koostuu kyseinen palveluprosessi. Prosessin toteutumista hankaloittavat erilaiset näkemykset asioista sekä toisen työnkuvan puutteellinen tunteminen. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että päiväkodin johtajan rooliin kuuluu toimia lastensuojelun ja päivähoiton henkilökunnan välissä tiedonvälittäjänä. Lastensuojelun rooli on etsiä asiakkaalle sopivat tuen muodot sekä kertoa tuentarve muille yhteistyökumppaneille. Päivähoiton rooli on toteuttaa laadukasta hoitoa, kasvatusta ja opetusta sekä kasvatuskumppanuutta vanhempien kanssa. (Kainulainen 2007.)

Kolmas tutkimus on Anne Kerälän varhaiskasvatuksen kandidaatin opinnäytetyö keväältä 2012 aiheesta Lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen yhteistyön kartoitus Kuusamo-Posio-Taivalkoski -alueella. Tutkimus on kyselylomakkeen avulla toteutettu laadullinen tutkimus, johon on osallistunut alueen varhaiskasvattajia, sosiaalityöntekijöitä sekä perhetyöntekijöitä. Tutkimus selvittää alueen edellä mainittujen toimijoiden yhteistyön nykytilaa, haasteita ja kehittämistarpeita. Tulokset osoittivat, että alueella ei ole varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välistä yhteistyötä tai sitä on vain vähän. Yhteistyön toteutumista koetaan vaikeuttavan vaitiolo- ja salassapitovelvollisuus sekä ajan puute. Myös perheiden kielteinen suhtautuminen yhteistyöhön koetaan esteeksi. Toimijat kokevat tarpeelliseksi järjestää moniammatillisia yhteistyöpalavereita yhteistyön vahvistumiseksi sekä antamaan aiheeseen liittyvää ajankohtaista tietoa. (Kerälä 2012.) Halusimme ottaa tämän tutkimuksen yhdeksi pohdintojemme lähtökohdaksi, koska sen vaitiolovelvollisuuteen ja moniammatillisiin yhteistyöpalaveriin liittyvät tulokset ovat yhdensuuntaisia oman tutkimuksemme tulosten kanssa.

8 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

8.1 Tutkimuksen tavoite ja kohderyhmä

Tutkimuksemme tavoitteena oli selvittää Raahen seutukunnan varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun toimijoiden välistä yhteistyötä, kun päivähoito toimii lastensuojelun avohuollon tukitoimena. Tavoitteenamme oli kartoittaa jo olemassa olevia hyviä toimintakäytänteitä sekä mahdollisia kehittämistarpeita palvelun toteuttamisessa. Tavoitteenamme oli myös saada selville, mitkä ovat yhteistyötahojen roolit sekä keinot ja mahdollisuudet toteuttaa päivähoitoa lastensuojelun avohuollon tukitoimena siten, että lapsen etu toteutuu.

Tutkimusongelmaa lähdimme selvittämään seuraavien tutkimuskysymysten kautta:

- Millaisia toimintakäytänteitä varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välillä on silloin, kun varhaiskasvatus toimii lastensuojelun tukitoimena?
- Millaisia kehittämistarpeita toimintakäytänteissä on?

Tutkimuksemme kohderyhmän kokoonpanoa valitessamme pohdimme eri vaihtoehtojen vaikuttavuutta tutkimuksemme tuloksiin. Lähtökohdat huomioon ottaen meidän olisi tarkoituksenmukaista ottaa kohderyhmään sekä lastensuojelun että varhaiskasvatuksen toimijoita. Siten saisimme parhaiten tietoa palveluprosessista moniammatillisen yhteistyön näkökulmasta ja tarjoaisimme yhteistyötahojen molemmille osapuolille tasapuolisesti mahdollisuuden kertoa omista kokemuksista sekä hyviksi koetuista käytänteistä ja kehittämistarpeista. Päädyimme siihen, että valitsimme kohderyhmään molempien palvelualueiden toimijoita. Niinpä anoimme tutkimuslupaa sekä Raahen seudun hyvinvointikuntayhtymän Lapsi- ja perhepalveluiden tulosaluejohtajalta Irma Heikkiseltä että Raahen varhaiskasvatuksen johtajalta Sirkka Kiilakoskelta. Molemmat osapuolet antoivat hyväksyvän päätöksen 14.10.2013. (LIITTEET 1 ja 2.)

Anoessamme tutkimuslupia kysyimme johtajilta myös mahdollisia vaihtoehtoja henkilöistä, joita voimme kysyä osallistumaan tutkimukseen. Kriteereinä pidimme alan asiantuntijuutta sekä mahdollisimman laajaa ja pitkäaikaista työkokemusta.

Toinen tutkijoista, Anne Siliämaa kävi alustavia keskusteluja kahden päiväkodin johtajan kanssa, jotka molemmat lupautuivat mukaan tutkimukseen varhaiskasvatuksen edustajiksi. Mielenkiintoista olisi ollut saada juuri kyseiset johtajat kohde-ryhmään, koska heidän näkökantansa palvelun tuottamisesta erosivat mielenkiintoisella tavalla toisistaan. Toinen kyseisistä johtajista oli estynyt ja hänen sijastaan tutkimukseen osallistui päiväkodin johtaja, jolla myös on pitkäaikainen työkokemus varhaiskasvatuksesta ja päivähoidosta avohuollon tukitoimena. Lastensuojelun toimijoista tutkimukseen osallistui kaksi lastensuojelun avohuollon sosiaalityöntekijää. Myös lastensuojelun sosiaalityöntekijöistä toinen ensiksi sovitusta oli estynyt ja hänen tilalleen tuli nuorempi, mutta erittäin ammattitaitoinen sosiaalityöntekijä.

8.2 Tutkimusmenetelmät

Tutkimuksemme on kvalitatiivinen, koska se vastaa parhaiten tavoitteeseemme saada tietoa varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun toimijoiden kokemuksista heidän välisessään yhteistyössä. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa keskeistä ovat juuri ihmisten omat kokemukset tutkittavasta asiasta tai ilmiöstä ja kokemuksille antamat merkitykset. (Vilka 2005, 97 – 98.) Kvalitatiivinen tutkimus kysyy, miksi, miten tai millainen joku on. Tavoitteena on yleensä erilaisten ilmiöiden ymmärtäminen käyttäen hyväksi niin sanottua pehmeää tietoa. Tyypillistä tutkimusaineistoa ovat litteroitujen haastatteluiden lisäksi kirjeet, päiväkirjat ja omaelämäkerralliset kirjat. Kvalitatiivisen tutkimuksen kautta saatua tietoa voidaan hyödyntää erilaisten ongelmien selvittämisessä ja toiminnan kehittämisessä. (Heikkilä 2008, 16 – 17.)

Aineiston keruumenetelmänä käytimme puolistrukturoitua ryhmähaastattelua. Opinnäytetyömme on työelämään liittyvä tutkimushanke. Sen tavoitteena on ollut lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen yhteistyön toimintatapojen selvittäminen ja kehittämistarpeiden arvioiminen. Onnistunut yhteistyö vaatii yhdessä sovittuja toimintatapoja sekä yhteistä keskustelua. Sen vuoksi tutkimuksemme toteutustavaksi ja tutkimusaineiston keruumenetelmäksi sopi erinomaisesti ryhmähaastattelu. Ryhmähaastattelusta käytetään myös nimitystä asiantuntijahaastattelu, mikä kuvastaa haastatteluun osallistuvien henkilöiden asiantuntevaa suhdetta tutkittavaan asiaan. Olettamuksena myös on, että haastatteluun osallistujat voivat vaikuttaa

tutkittavaan asiaan ja mahdollisen toivotun muutoksen aikaansaamiseen. (Vilkkä 2005, 102.)

Puolistrukturoidussa haastattelussa kaikille osallistujille esitetään samat kysymykset, joihin jokainen haastatteluun osallistuja voi vastata omin sanoin. Valmiita vastausvaihtoehtoja ei siis ole etukäteen ilmoitettu. Haastattelijä voi muuttaa kysymysten sanamuotoa, kuitenkin niin, että kysymysten sisältö ei muutu. (Hirsijärvi & Hurme 2008, 47.) Puolistrukturoidusta haastattelusta käytetään myös nimitystä teemahaastattelu, jolloin tutkimusongelmaa selvitetään siihen liittyvien teemojen mukaan. Teemojen käsittely ryhmähaastattelussa mahdollistaa haastateltavien näkemysten esiin tulemisen sen sijaan, että tutkijan omat oletukset ohjaisivat ja sitoisivat tutkimuksen kulkua. Teemahaastattelussa tulevat hyvin esille tutkittavien asioille antamat merkitykset ja tulkinnat. Tutkimuksen kannalta tärkeää on erityisesti teemahaastatteluissa tapahtuva vuorovaikutus, missä asioiden merkitykset syntyvät. (Vilkkä 2005, 101; Hirsijärvi ym. 2008, 48.)

Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on emansipatorisuuden toteutuminen. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkimuksen tulee lisätä osallistujan omaa tietämystä ja ymmärtämystä tutkittavasta asiasta. Tällöin haastattelun osallistujat eivät tuota tietoa ainoastaan tutkijaa varten, vaan heillä on myös mahdollisuus muodostaa omia ja yhteisiä käsityksiä keskusteltavasta aiheesta. Näin ryhmähaastattelussa käytävä keskustelu toimii samalla interventiona tutkittavassa asiassa ja mahdollistaa uusien ideoiden syntyminen. (Vilkkä 2005, 103.) Tämä olikin yksi tärkeä lähtökohta valitessamme tutkimuksemme aineistonkeruumenetelmää.

Ryhmähaastattelun etuna on se, että se voi innostaa osallistujia vilkkaaseen keskusteluun aiheesta tuoden esiin uutta tietoa ja erilaisia näkökulmia. Keskustelussa esiin tulleet asiat ja ideat voivat toimia myöhemmän kehitystyön lähtökohtana. (Eskola & Suoranta 2005, 94 – 95.) Tutkimuksemme ryhmähaastattelun osallistujat olivat keskustelussaan aktiivisia ja silminnähden innostuneita. Haastattelun lopussa osallistujat olivat tyytyväisiä haastattelun antiin ja totesivat sen olleen hyödyllinen kaikille osapuolille yhteistyön kehittämisen kannalta. Mielestämme saavuttimme tutkimuksemme emansipatorisuuden toteutumisen.

Ryhmähaastattelun teema-alueita miettiessämme ymmärsimme, että meidän oli selvitettävä toimijoiden roolijakoa, jotta voimme ymmärtää palveluprosessin kokonaisuutta sekä osapuolten odotuksia palveluprosessissa ja toistensa toimintakäytänteissä. Jotta voimme ymmärtää yhteistyön toimivuutta ja mahdollisia kehittämistarpeita, meidän tuli odotusten ja kehittämistarpeiden lisäksi selvittää myös jo olemassa olevia toimijoiden välisiä toimintakäytänteitä.

Yhteisten pohdintojen ja keskustelujen tuloksena ryhmähaastattelumme teema-alueet muodostuivat seuraavanlaisiksi:

1. varhaiskasvatuksen toimijoiden rooli palveluprosessissa
2. lastensuojelun toimijoiden rooli palveluprosessissa
3. yhteistyön toimintakäytänteet palveluprosessissa
4. odotukset yhteistyöstä
5. yhteistyön kehittämistarpeet

Varmistaaksemme monipuoliset, mutta selkeästi ryhmiteltävät vastaukset edellä mainittuihin teema-alueisiin laadimme niitä selvittämään kaksitoista (12) ryhmähaastattelun kysymystä (LIITE 3). Näin toteutimme tutkimuksessamme menetelmätriangulaatiota eli monimetodista tutkimustapaa (Vilkkä 2005, 55). Puolistrukturoidun eli teemahaastattelun lisäksi haastattelumme oli siis myös strukturoitu lomakehaastattelu (Vilkkä 2005, 101). Kysymyslomakkeet lähetimme etukäteen haastatteluun osallistuville yhdessä tiivistetyn tutkimussuunnitelman kanssa, missä oli kerrottuna myös tutkimuskysymykset ja haastattelun teema-alueet. Tavoitteena oli, että osallistujat voivat valmistautua haastatteluun mahdollisimman hyvin ja saamme tuotettua monipuolisen ja uutta tietoa tuottavan tutkimusaineiston. Esitimme samat kysymykset kaikille haastatteluun osallistuville. Erityisesti rooleja koskevat kysymykset oli mielestämme tarpeellista esittää molemmille, jotta molemmat toimijaosapuolet saisivat pohtia sekä omaa että toisen roolia ja toimenkuvaa palveluprosessissa.

Tutkimustamme kuvaa hyvin myös hermeneuttisen metodin kehällinen ajattelumalli. Sen mukaan tutkimus lähtee liikkeelle aina jostakin tutkijan alkuolettamuksesta, hypoteesista. Tutkimusprosessin kuluessa tutkija peilaa pohdintojaan ja tutkimuksen tuottamia oivalluksiaan lähtöolettamuksiinsa muodostaen samalla uusia lähtö-

kohtia tuleville pohdinnoilleen ja uuden ymmärtämiselleen. Tästä käytetään nimitystä hermeneuttinen kehä, missä tutkimustulokset syntyvät tutkijan ja tutkimusaineiston välisen vuoropuhelun, dialogin kautta. Tavoitteena on, että tutkija irtaantuu vähitellen omista lähtöolettamuksistaan ja uusi tieto tutkittavasta asiasta muodostuu vaihe vaiheelta tutkijan ymmärryksen laajentumisen kautta. (Vilkkä 2005, 146 – 147.)

Tutkimusta edeltäneiden keskustelujen ja aikaisempien tutkimustulosten valossa lähdimme liikkeelle siitä olettamuksesta, että haastattelussa käymme keskustelua erityisesti päivähoiton roolista ja yhteistyön toimintakäytännöistä päivähoiton toimissa lastensuojelun avohuollon tukitoimena. Lähtökohtaisesti voidaan todeta, että yhteistyön toteutumisen edellytyksenä on yhteinen ymmärrys toimijoiden rooleista palveluprosessissa. Oletimme mielipiteiden jakaantuvan niin, että osa varhaiskasvatuksen toimijoista näkee laadukkaana varhaiskasvatuksen olevan tärkein tuen muoto, kun taas osa toimijoista pitää myös perhetyötä ja vanhempien tukemista tärkeänä osana varhaiskasvatuksen antamaa palvelua.

Olettamuksestamme poiketen kaikki haastatteluun osallistuneet toimijat pitivät molempia toimintaperiaatteita tärkeinä tuen toteuttamisen lähtökohtina. Sen sijaan tutkimustuloksemme laajenivat aineistoa analysoidessamme koskemaan myös muita toimijoiden välisiä yhteistyön käytänteitä. Erityisesti toimintakäytänteiden kehittämistarpeet koskivat paitsi päivähoitoa avohuollon tukitoimena, myös muita yhteistyön muotoja, kuten huolen puheeksi ottamista, lastensuojeluilmoitusta ja lastensuojelutarpeen selvityspyyntöä. Onko niin, että molemmat toimijat ymmärtävät varhaiskasvatuksen roolin lastensuojelun ennaltaehkäisevänä ja kuntouttavana toimintana, mihin huolen puheeksiottaminen sekä lastensuojeluilmoitus ja lastensuojelutarpeen selvityspyyntö nähdään läheisesti liittyväksi? Selvää kuitenkin on, että molemmat toimijat pitivät ilmeisen tärkeänä varhaiskasvatuksen toimijoiden roolia lastensuojeluprosessin käynnistäjänä ja huolen puheeksiottajana.

Kvalitatiiviselle tutkimukselle on tyypillistä, että tutkimussuunnitelma elää tutkimuksen aikana ja jopa tutkimusongelmaa joudutaan muuttamaan prosessin kuluessa. Voidaan puhua myös avoimesta tutkimussuunnitelmasta, missä aineistonkeruu, analyysi, tulkinta ja raportointi nivoutuvat yhteen ja kulkevat rinnakkain koko tutki-

musprosessin ajan. (Eskola ym. 2005, 15 – 16.) Myös me jouduimme tarkentamaan tutkimusongelmaamme ja tutkimuskysymyksiä aineiston analyysivaiheessa.

Aluksi ajattelimme liian laajaa tutkimusaineistoa välttääksemme olevan tarpeellista rajata tutkimus koskemaan ainoastaan yhteistyön toimivuutta silloin, kun päivähoito toimii lastensuojelun avohuollon tukitoimena. Kuitenkin jo haastattelutilanteessa huomasimme, että meidän tuli laajentaa tutkimusongelmamme koskemaan toimijoiden yhteistyötä koko palveluprosessissa alkaen huolen puheeksiottamisesta aina siihen saakka, kun päivähoito toimii lastensuojelun avohuollon tukitoimena. Myös Raahen seutukunnan aktiivisuus yhteiskunnallisissa toimijoiden yhteistyöhankkeissa vaikutti tutkimustuloksiin ja samalla tutkimuskysymysten asetteluun.

Tarkentuneen tutkimusongelmamme myötä jouduimme tarkistamaan myös tutkimuskysymyksiämme. Uudelleen muotoutuneisiin kysymyksiin lähdimme sitten hakemaan vastauksia tutkimusaineistosta. Lopulliset tutkimuskysymyksemme ovat seuraavat:

- Millaisia toimintakäytänteitä lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen toimijoiden välillä on?
- Millaisia kehittämistarpeita toimintakäytänteissä on?

8.3 Tutkimusaineiston käsittely

Joulukuussa 2013 toteutimme ryhmähaastattelun, minkä nauhoitimme kokonaisuudessaan käyttäen toisen tutkijan puhelimessa olevaa nauhoitussovellusta. Nauhoituksen siirsimme sitten tietokoneillemme, mikä vaatikin toiselta tutkijalta enemmän työtä hankkiessaan tietokoneelleen nauhoitetun aineiston kanssa yhteensopivan sovelluksen. Aineiston analysoinnin helpottamiseksi litteroimme haastattelun osittain siten, että jätimme pois epäoleellisen informaation. Pikkutarkkaan ja yksityiskohtaiseen litterointiin ei mielestämme ollut tarvetta, koska tutkimuksemme ei käsittele kielen rakenteisiin kohdistuvia merkityksiä vaan pikemminkin tutkittavan mielellisiä merkityksiä. (Vilka 2005, 115 – 116.)

Litterointi oli työlästä ja aikaa vievää. Yhden nauhoitetun haastattelutunnin litteroimiseen saattoi aikaa kuluu jopa kahdeksan (8) tuntia. Sen vuoksi jaoin litterointivastuun tasan kummallekin tutkijalle. Käytimme litterointivaiheessa tutkittavien etunimiä, mutta poistimme nimet myöhemmin korvaten ne ammattinimikkeiden lyhenteitä LTO, lastentarhanopettaja ja STT, sosiaalityöntekijä. Oman työemme helpottamiseksi halusimme vielä numeroida tutkittavat LTO1 ja LTO2 sekä STT1 ja STT2. Tutkimustulosten kannalta numeroinnilla ei ole merkitystä.

Analysoimme tutkimusaineistomme käyttämällä kvalitatiiviselle tutkimukselle tyypillistä aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Tutkimusaineiston analyysi edellyttää aineiston pelkistämistä siten, että aineistoa voi ryhmitellä haluttujen yläkäsitteiden ja teemojen alle. Tämä puolestaan vaatii aineiston tiivistämistä, pilkkomista ja ryhmittämistä sekä tutkimuksen kannalta epäoleellisen informaation pois jättämistä. (Vilka 2005,140; Eskola ym. 2005, 19.) Aineistolähtöisessä sisällönanalysissä lähdetään liikkeelle sananmukaisesti tutkimusaineistosta, minkä ympärille tutkimuksen teoriaosa rakennetaan (Eskola ym. 2005, 15 – 16.). Tämä tarkoittaa sitä, että tutkimusaineistosta valitaan ne asiat eli analyysiyksiköt, jotka vastaavat annettuihin tutkimusongelmaan ja tutkimuskysymyksiin. Analyysiyksiköitä ei ole etukäteen sovittu, vaan ne nousevat tutkimusaineistosta. Prosessin tuloksena löytyneet analyysiyksiköt määrittelevät sitten teoreettisen viitekehyksen sisällön. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 97.) Aloitimme tutkimuksemme teoreettisen viitekehyksen työstämisen jo tutkimussuunnitelmaa tehdessämme. Viitekehyksen suuret linjaukset päätyivät lopulliseen muotoonsa kevään 2014 aikana, mutta sen sisältöä on täydennetty ja tarkennettu vielä lopullista tutkimustekstiä kirjoittaessamme.

Uudelleen muotoutuneisiin tutkimuskysymyksiimme lähdimme hakemaan vastauksia tutkimusaineistosta ryhmähaastattelun teema-alueita hyväksikäyttäen. Ryhmitelimme tutkimusaineistoa määrittelemiemme teemojen alle, jolloin teemat toimivat ikään kuin yläkäsitteinä tuleville analyysiyksiköille. Tästä voidaan käyttää myös nimitystä tutkimusaineiston teemoittelu. Teemoittelussa tärkeää on huomioida se, mitä tutkittavat ovat sanoneet kustakin teema-alueesta. Teemoittelun jälkeen jatkoimme aineiston käsittelyä siten, että lähdimme hakemaan vastauksia varsinaisiin tutkimuskysymyksiimme. Tutkimuskysymykset määrittelivät tutkimuksemme kattokäsitteet, joita ovat toimijoiden toimintakäytänteet ja yhteistyön kehittämistar-

peet. (Tuomi ym. 2002, 95 – 97; Vilkkä 2005, 140.) Teemat 1 – 3 antoivat vastauksia pääsääntöisesti ensimmäiseen tutkimuskysymykseemme ja teemat 4 ja 5 antoivat vastauksia toiseen tutkimuskysymykseemme.

9 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tutkimuksemme tavoitteena oli saada tietoa lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen toimijoiden välisestä yhteistyöstä ja sen toimivuudesta, kun päivähoito toimii lastensuojelun avohuollon tukitoimena. Ryhmähaastattelun perusteella voidaan todeta, että yhteistyön perustoimintakäytänteet ovat hyvät ja kehittämistarpeet koskevat lähinnä näiden toimintakäytänteiden tehokkaampaa hyödyntämistä käytännön arjessa.

...ihan tämmösiä arjen pieniä juttuja. Meillä on aika hyvät tämmöset karkeet systeemit, karkeet hyvät systeemit...LTO1

Sekä lastensuojelun toimijat että varhaiskasvattajat pitävät keskinäistä yhteistyötä tärkeänä. Erityisen merkitykselliseksi yhteistyö nähdään määriteltäessä perheille lastensuojelun avohuollon tukitoimia. Varhaiskasvattajien rooli palveluprosessissa määrittyy myös yhteistyön kautta.

...niin siellähän määrätty sitte hyvin pitkälti yhteistyössä se, että mitä perheelle ja lapselle me pyritään tarjoamaan ja perusperiaatteet on ihan samat kaikille lapsille: hoivaa huolenpitoa, toimintaa, ohjausta, opettamista, sitä lapsen kehityksen tukemista yksilöllisellä tavalla. Ja myös sitä perheen tukemista ja sitä me sitten verkostoituneena yhdessä huolehditaan ja siihen pyritään vastaamaan ja siellä ne meidän omat roolitkin löytyy... LTO1

...meijän rooli myös pikkuisen määrätty, tai ei pikkuisenkaan, vaan määrätty sen mukaan, että mitä tarpeita lastensuojelu näkee sieltä meidän tehtäväksi. Että tuetaanko me sitä vanhemmuutta... vai sitä perusarkea, joka on myös vanhemmuuden, mutta myös lapsuuden tukea... LTO1

...tavoitteet, jotka on yhteisesti asetettu... STT1

Tutkimustuloksemme koskevat paitsi toimijoiden välistä yhteistyötä, myös toimijoiden omia toimintakäytänteitä koko lastensuojeluprosessin aikana huolen puheeksi ottamisesta päivähoiton toimimiseen avohuollon tukitoimena. Tutkimustulosten laajenemiseen vaikutti merkittävästi määrittelemämme toimijoiden rooleja koskevat teema-alueet. Lähtökohtaisesti ajattelimme, että yhteistyön toteutumisen kannalta on merkityksellistä toimijoiden roolien tiedostaminen. Yleisesti voitaneen todeta,

että toteutuakseen toimiva yhteistyö vaatii selvää roolijakoa ja yhteistä ymmärrystä rooleista.

9.1 Lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen välisiä toimintakäytänteitä

Tutkimushaastattelussamme nousi esille useita toimijoiden välisiä, jo käytössä olevia hyviä yhteistyön toimintakäytänteitä. Käytänteet voidaan karkeasti jaotella yhdessä käytäviin keskusteluihin ja käytössä oleviin kaavakkeisiin. Yhteistä toimijoiden välistä vuoropuhelua tapahtuu sekä yhteisissä palavereissa että puhelinkeskusteluissa. Toimijoiden välinen yhteistyö ja laajempi keskinäinen vuoropuhelu on nähty tärkeäksi. Sen vuoksi on Raahen seutukunnassa alettu pitää varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun toimijoiden välisiä moniammatillisia palaverieita. Tämän lisäksi pidetään yksittäisiä, yhtä lasta koskevia verkostopalaverieita.

...yhteiset kokoontumiset sitte, jossa ollaan sosiaalityö, perhetyö, päivähoito yhdessä istumassa ja miettimässä... LTO1

...palavereissa aina yhteisesti keskustellaan ja neuvotellaan tavoitteista muista... STT1

...verkostopalaverit, joita käydään joko lapsen fysioterapeutin, puheterapeutin tai lastensuojelun tai perheneuvolan kans... LTO1

Varhaiskasvatuksen toimijat pitävät tärkeänä, että he voivat olla puhelinyhteydessä lastensuojelun toimijoihin. Puhelinkeskustelussa varhaiskasvattajat voivat pyytää konsultaatioapua lastensuojelun toimijoilta mahdollisesta lastensuojelun tarpeesta ja tarvittavista toimenpiteistä tilanteen ratkaisemiseksi. Lisäksi kasvattajat konsultoivat lastensuojelua lastensuojelutarpeen selvityksen yhteydessä antaen tärkeää tietoa lapsesta päiväkodin näkökulmasta. Tällöin on kyse tilanteesta, jolloin kasvattajalla on lakisääteinen velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus.

...tämmönen konsultoiva puhelinkeskustelu...et hei, pitäiskö meidän nyt tästä tehdä jo isompi numero...ja mikä teidän ammattilaisten mielipide on...et tämmönen konsultaatioapu, puhelinkeskustelut...

... että meille tulee huoli ja me ollaan yhteydessä lastensuojeluun, eli se velvoittava rooli, että meidän on tehtävä lastensuojeluilmoitus ja me myös konsultoidaan lastensuojelua...

Kun lapsi aloittaa päivähoiton lastensuojelun avohuollon tukitoimena, on yleisenä käytäntönä pitää aloituspalaveri, jossa käydään läpi lapsen ja perheen taustoja ja sovitaan tarvittavista tukitoimista. Aloituspalaverikäytäntö nähdään tärkeänä tuen toteutumisen kannalta.

... mä nään sen hirviän tärkeänä sen aloituspalaverin, missä sovitaan sitte, että kuin pitkää päivää lapsi tekkee ja kuin...monta päivää on viikossa ja miten toimitaan, jos siitä poiketaan ja nää kaikki asiat, mitä siinä sovitaan, niin niistä sitte ... pidetään kiinni ja jos ne toistuvasti ruppee ontumaan jotaki semmosta, mitä siinä on sovittu, niin sitte otetaan niin ku yhteyttä lastensuojeluun...

Palveluprosessia käytössä olevista kaavakkeista tutkimuksessamme mainittiin kaksi kaavaketta. Ensinnäkin jo pidempään käytössä ollut Sosiaalisin perustein päivähoitoon eli SOPE – kaavake. Kaavake nähdään tarpeelliseksi, mutta sai osakseen myös kritiikkiä vaikean ymmärrettävyytensä vuoksi. Toinen tutkimuksessa mainittu ja hyväksi todettu kaavake on hiljattain käyttöön otettu Lapset Puheeksi -varhaiskasvatussuunnitelma eli LP-vasu.

...Lapset puheeksi - varhaiskasvatussuunnitelma, mikä meillä otetaan käyttöön... hirveesti vahvistaa sitä, että perheitten kanssa yhdessä tehdään askeleita ja sitä peruslähtökohdasta työtä... että meillä on kaikkia kohtaan kunnioittava asenne...LTO1

9.1.1 Varhaiskasvatuksen toimijoiden rooli

Tutkimustulosten perusteella voidaan todeta, että toimijoilla oli pääpiirteittäin yhteneväiset käsitykset palveluprosessin rooliasta. Varhaiskasvatuksen perustehävinä nähtiin hoiva, arjen rytmittäminen ja struktuuri, kasvun, kehityksen ja oppimisen tukeminen sekä elämysten, kokemusten ja virikkeiden tarjoaminen.

...sille lastensuojelulapsellekin annetaan semmonen niinku normipäivä olla siellä lapsi toisten lasten joukossa ja tuota... tietty semmonen niinku perusturva ja päiväjärjestys...LTO2

... se sitte on sen lapsen tukena, että ne tavoitteet, jotka on yhteisesti asetettu, että niihin niinku päästäs ja lapsi kehitys sitte eteenpäin niissä... mitkä ne haasteet kenenki lapsen kohalla sitte on.
STT1

Varhaiskasvattajien puheenvuoroista nousi esille sosiaalisten kontaktien mahdollistaminen lapselle. Lastensuojelun toimijat pitivät päivähoitoa erittäin merkittävänä lastensuojelun avohuollon tukitoimena. Lisäksi lastensuojelun toimijat näkivät päivähoiton lapsen arjen indikaattorina eli paikkana, jossa lapsen arki näyttäytyy. Varhaiskasvatuksen velvollisuudeksi tiedostettiin myös lastensuojeluilmoituksen tai lastensuojelutarpeen selvityspyynnön tekeminen tarvittaessa.

...se ei oo helppo asia ikinä tehdä lastensuojeluilmoitusta ja se kynnys on suht koht korkee, mutta me tunnistetaan ihan varmasti kaikki yksiköt vastuumme ja velvollisuutemme, ett senhän määrittelee jo lakikin, ett silloin ku meille syntyy huoli... mut sit tietenki siinä on yksilöllisiä eroja myös, ett mikä asia herättää huolen... LTO1

Alkuolettamuksesta poiketen sekä lastensuojelun että varhaiskasvatuksen toimijat olivat yhtä mieltä siitä, vanhempien ja perheen tukeminen on tärkeä osa varhaiskasvattajien työtä hoivan ja pedagogisen työn lisäksi. Perheen ja lapsen tukemisessa nähdään tärkeäksi huomioida perheen voimavarat ja vahvuudet käyttäen niitä hyväksi tavoitteeseen pääsemiseksi.

...varhaiskasvatuksen roolin näen hirveän tärkeänä, ett se on vanhemmalle tärkeä semmonen kasvatuskumppani siinä ja sitte lapsen arkirutiinit saahaan jollain tavalla ja lapsi oppii ja saa virikkeitä, mutta sitte myös tämän ilmoituksen tekeminen on... tärkeä os sitä tehtävää... STT2

...että me löydettäs sen perheen, myös näissä lastensuojelutilanteissa sen perheen vahvuuksia ja lapsen vahvuuksia, ett se ei oo vaan niissä ongelmissa pyörimistä ja ne haasteet sieltä, vaan myös, että mitkä sen perheen kantavat voimat on, ja mitä on sen lapsen ja lapsuuden kantavat voimat ja miten me niitä tukien voitais lähtä sit vielä paremmin tukemaan... LTO1

Lastensuojeluperheiden kohdalla korostui avoimuus ja aito kuunteleminen asiakastilanteissa. Kun työntekijä on aidosti läsnä ja kuuntelee asiakasta, on mahdollista löytää sopivia keinoja perheen ja lapsen tukemiseksi. On myös syytä huomi-

oida, että joissakin tapauksissa päivähoidon työntekijät voivat olla vanhemman ainoita aikuiskontakteja ja keskustelukumppaneita päivän aikana.

...Ja sitte tietysti näitten perheitten kohalla... korostuu... se avoimuus, vaikka kaikkien vanhempien kanssa olla avoimesti vuorovai-
kutuksessa, mutta näille vanhemmille... enemmän .. sitä aikaa sii-
hen.. porinaan siinä hakutilanteessa ja kuulumisten... että mitäs
kuuluu ja on menny ja tämmöstä. Että on vähä niinku semmonen
keskustelukumppaniki siihen päivään, jos ei niitä muuten niin oo
semmosta aikuiskontakstia... LTO2

...vanhempien ja sen perheen kuunteleminen, joka viittaa siihen,
että meillä pitää olla aikaa kuunnella perheitä, eikä tehdä kylmästi
johtopäätöksiä, vaan kuuntelun kautta ruveta tukemaan... LTO 1

9.1.2 Lastensuojelun toimijoiden rooli

Lastensuojelun rooli nähdään enemmän palveluprosessin käynnistäjänä huolimatta varhaiskasvatuksen toimijoiden lastensuojeluilmoitusveloitteesta. Lastensuojelun toimijat työskentelevät perheiden ja varhaiskasvatuksen välimaastossa. He tarjoavat perheille varhaiskasvatusta tukitoimeksi perheen tilanteessa ja ikään kuin saattelevat perheen palvelun piiriin. Käytännössä tämä tarkoittaa avustamista päivähoitopaikan hakemisessa. Joissain tilanteissa heidän on myös mahdollista jouduttaa lastensuojeluperheen lapselle hoitopaikan saamista. Lastensuojelun toimijat eivät voi kuitenkaan ilman vanhemman lupaa hakea hoitopaikkaa lapselle tai olla yhteydessä varhaiskasvatukseen. Tällaisissa tilanteissa tulee aina toimia yhteistyössä vanhemman kanssa.

...semmosille perheille, joilla me niinku nähään, että se päivähoito ois hyvä juttu, niin sitte myös mahdollistaa tai olla apuna mahdollistamassa sitä päivähoitopaikan saamista... lyhyemmällä jonotusajalla sitte saahaan järjestymmään sitte sitä hoitua... STT1

... lastensuojelu sosiaalityönä ottaa meihin yhteyttä ja odottaa meidän tekävän perheen ja lasten kanssa jotakin... LTO1

...jos lastensuojelun toimijan rooli niin on ekaksiki saataa päivähoidon tietoon ne perheen voimavarat, mutta myös sitte ne huolenaiheet ja miksi sitä palvelua lapselle aatellaan... STT2

...jos me niinko ehotetaan tarvis tämmönen lapsi... hoitoa.. mehän ei aina tiietä sitte että millon se on niinko konkreettisesti aloittaa sen hoi-
jon.. STT1

...käytännössähän se mennee niin että ne ite sen täyttää ja sitte me
pyydetään niinku että lissään sinne johonkin meijän yhteystiedot...
STT1

Varhaiskasvatuksen toimijat näkevät lastensuojelun myös voimavarana ja tausta-
tukena silloin, kun päivähoito toimii lastensuojelun avohuollon tukitoimena. Las-
tensuojelun tehtävänä on myös kontrolloida sitä, että lapsi on palvelun piirissä
säännöllisesti, niin kuin on yhteisesti sovittu. Toisaalta lastensuojelu odottaa, että
varhaiskasvatuksesta otettaisiin yhteyttä heihin päin, mikäli kaikki ei mene sovittu-
jen suunnitelmien mukaan ja lapsi ei ole päivähoidossa sovitusti. Lastensuojelun
toimijoiden tehtävänä on motivoida asiakasta käyttämään palvelua perheen tueksi
ja myös kontrolloida asiakkaan sitoutumista palvelun käyttämisessä. Myös talou-
dellinen tuki ja maksuttoman päivähoidon mahdollistaminen ovat lastensuojelun
toimijoiden vastuulla.

...taustalla meidän tuki, että me voidaan sinne ottaa yhteyttä jos ja kun
meillä tulee arjessa joku semmoinen häikkä, mistä ei ollukkaa vielä
puhetta siinä niin sanotussa aloituspalaverissa... LTO2

...meijän rooli on myös se, että vaikka on tolokuttoman kiire, niin yrit-
tää pysyä kärryllä siitä, että käyköhän se lapsi siellä päivähoidossa,
ettei tuu turhia poissaolopäiviä ja tavallaan vähä niinkö... onks se
kontrolli... STT2

... myös se taloudellinen puoli siinä, että sitte perheelle, jolla... talou-
dellinen tilanne on tiukka ja ei oo mahdollisuus maksaa päivähoitomak-
sua, niin sittehän... meijän kautta... lausunnon avulla saa sitten sen
maksuttoman päivähoidon... STT2

...ja hirviästihän sitä pittää yrittää motivoida ihmisiä, että miksi tätä tar-
vitaan, miksi tämä on hyväksi... STT2

9.2 Toimintakäytänteiden kehittämistarpeita

9.2.1 Lisäresurssien tarve

Toimintakäytänteiden kehittämistarpeiden puheeksiottaminen synnytti vilkasta keskustelua molempien toimijoiden keskuudessa. Keskustelu käytiin hyvässä yhteishengessä ja kehittämistarpeet koettiin yhteisiksi. Ensimmäinen esille tullut kehittämistarve koski molempien toimijoiden lisäresurssien tarvetta, jotta yhteinen palveluprosessi toimisi hyvin ja tuottaisi mahdollisimman hyvää palvelua lapsen parhaaksi. Lisähenkilökunnan tarve oli ilmeinen sekä lastensuojelun että varhaiskasvatuksen puolella. Lastensuojelun toimijat kokivat, että vähäisen henkilöstön vuoksi työssä on liian kova kiire, jotta ehtisi riittävästi paneutua yksilöasiakkaan tarpeisiin.

Omassa työssä on niin kauhia kiire, että ei ehdi paneutua ja se on ehkä semmosta tulipalojen sammuttamista välillä... kyllä on pisto sydämessä... että ite ois enempi yhteydessä ... päivähoitoon ja kyssyis... ei valitettavasti ehi. Sen muistaa illalla kotona yheksältä, että ai niin, että taasen kerran tuo ja tuo on unohtunu... STT2

...sitte ku niitä on niin tolokuttoman paljon, että ei ehi sitten yksittäisiä millään niin ku aina tarkistaan STT2

Varhaiskasvattajat pitävät ongelmallisena sitä, että erilaiset, toki välttämättömät palaverit, ottavat liian paljon aikaa perustyön toteuttamisesta. Heidän mielestään myös vanhempien kohtaamiseen pitää varata enemmän aikaa lastensuojeluperheissä. Tämä on myös pois perustyöstä ja toisilta lapsilta. Päivähoitopaikkoja tulisi olla enemmän, jotta välttyttäisiin lasten sijoittaminen ylipaikoille. Tutkimuksen mukaan juuri lastensuojelulapset ovat niitä, jotka usein joudutaan sijoittamaan päiväkodeissa ylipaikoille.

Sit tää resurssointi, että kyllä se valtavasti vie aikaa... on verkostopalavereja ja on kokoontumisia... mitä enemmän niitä on, niin sitä enemmän se siellä arkityössä näkyy. LTO1

Me ollaan toki varauduttu siihen, ett silloin ku aamulla lapsia tuodaan, niin meillä pyritään siihen, että henkilöstöä on vähän enemmän, mut ku se keskustelutarve voi tulla sitte siellä iltapäivässä, et ku lapsia

haetaan. Et miten me molempiin päihin lisättäis henkilöstöä... sit me vain eletään siinä tilanteessa. LTO1

...lisäresurssointia siihen, että näitä tärkeitä, perustavia keskustelija ehdittäis käymään ja että niistä ei ois kiire... LTO1

Niin ja sitte ku aina pittää muistaa, että siellä ryhmässä on muitakin, kuin lastensuojelunlapsia ja erityislapsia ja maahanmuuttajataustaisia, että niillekki pittää olla aikaa. Ett ei varmaan vanhemmat tykkää siitä, että jos heidän lasta ei kerkiä kohtaamaan ollenkaan, jos se on niin sanottu tavislapsi. LTO2

...sitte ku tulee semmonen akuutti... että nyt siinä päiväkojin lähellä assuu semmonen ja semmonen, mikä pitäs niin ku heti ottaa...niin se on... että niitä ei oo niitä paikkoja, että tupa on täysi... LTO2

...sitte ne lastensuojelulliset asiakkaat on niitä, ja perheet on niitä, jotka tulee ylipaikoille. Ja niinhän se monesti käy. Ja taas on se resurssikysymys, ett kyllä tää resurssikysymys on iso asia. Et ihan hyvä jos se tulee siellä teijän opinnäytteessä ihan esille. LTO1

9.2.2 Toimijoiden välinen vuoropuhelu ja yhteydenpito

Toinen iso tutkimuksen esiin tuoma kehittämisaalue koskee toimijoiden välistä vuoropuhelua ja yhteydenpitoa. Tähän läheisesti liittyy myös tiedonsiirto ja vaitiolovelvollisuus. Erityisesti varhaiskasvattajat kokevat vuoropuhelun keinoksi saada ammattilaisen apua ja konsultaatio yllättävissä tilanteissa, joista heillä ei ole aikaisempaa kokemusta tai tilanteissa, joissa ei ole sovittuja toimintakäytäntöjä. Tässä yhteydessä emme tarkoita lastensuojeluilmoitusta tai tarpeen selvityspyyntöä, vaan jo asiakkaana olevan lastensuojelulapsen ja perheen eteen tuomaa tilannetta. Keskinäistä vuoropuhelua lisäämään varhaiskasvattajat ehdottavat haastattelu-tilanteen kaltaista alueellista, moniammatillista palaveria. Alueellisten palavereiden etuna nähdään myös se, että eri toimijaosapuolet tulisivat keskenään tutuiksi, mikä puolestaan helpottaa yhteistyön sujuvuutta. Palaverikäytänteitä yleensä olisi aiheellista kehittää kirjaamisen osalta. Toivomus oli, että jokaisesta palaverista tehtäisiin aina muistio, josta selviää yhdessä sovitut asiat ja jonka kaikki palaveriin osallistujat allekirjoittaisivat. Muistio toimitettaisiin sitten kaikille osallistujille.

...et aina joku kirjaisi et sovitaan siinä et joku kirjaa.. varsinki ku tehdään yhteisiä sopimuksia... et kaikki kirjattais ettei jää sitte et ei me oo

tällaisesta puhuttu... nii, et kaikilla ois se sama tieto ja vaikka kaikki allekirjoittais siihen alle. LTO1

Ne tulee sieltä arjesta... miten toimia... ne on yllättäviä tilanteita. Ja silloin se tarkoittaa sitä vuoropuhelua, keskinäistä vuoropuhelua... ja minusta esimerkiksi tämmönen... X-päiväkodin istunto, jossa me purettais näitä, ett mikä on tuntunut kurjalta, mikä ei oo toiminu, mitä te haluaisitte sanoa, missä me ollaan toimittu tosi hyvin. Ois paljo henkilökohtaisempaa ja tuttavallisempaa jutella, kun sit siinä isossa foorumissa... LTO1

...et saatas se toimikausittain ... se alueellinen palaveri ... et meistä tulisi tosi tuttuja koska se yhteydenpito on paljon helpompaa kun me tunnetaan toisemme ja vähän tietään toisemme käytänteistä... niin me opitaan tällaiset nyanssit lukemaan toisistamme, niin minusta se auttais... plus että me tiedettäs et silloinhan me voitadaan puhua semmonen ja semmoinen tilanne vaikka auki, ja käydä se yhdessä läpi et mikä siinä onnistu ja mikä siellä meni pieleen? LTO1

Keskinäisen vuoropuhelun parantamiseksi myös yhteydenpito tulisi saada helpommaksi. Erityisesti varhaiskasvattajat kokevat, että lastensuojelun toimijoita on vaikea tavoittaa puhelimitse. Tähän ehdotettiin avuksi niin sanottua lastensuojelun hätänumeroa, johon voisi soittaa virka-aikana ja kysyä neuvoa akuutissa tilanteessa. Lastensuojelun toimijat tiesivät kertoa, että heillä olisi jo alustavasti puhuttu jonkinlaisesta virka-ajan päivystyksestä, johon voi olla yhteydessä. Vastaavanlainen päivystys on jo virka-ajan ulkopuolella lastensuojelutilanteita varten.

...hätänumero, lainausmerkeissä. Sehän ois varmasti hirveen hyvä, jos semmosen systeemin sais, ku kyllähän te aika vaikeasti ootte kiinni saatavissa. LTO2

...ku meillä tahtoo olla niin tunnin välein juoksemista, niin ei siinä ehi soittaa takasi, vaikka kuin haluais, niin pian kuin ehkä pitäis...aika ajoin meilläki puhuttu, että tulleeke meille niin ku virka-ajan päivystys. Virka-ajan ulkopuolellahan se on jo, mutta jos on virka-aikana, että kenneen, onko joku tietty numero, johon pystyy soittaaan STT2

Vuoropuhelun helpottamiseksi varhaiskasvatuksen toimijat ehdottavat lastensuojelun toimijoille, että he aika ajoin olisivat puhelimitse yhteydessä varhaiskasvatukseen kysyäkseen ajankohtaisia kuulumisia. Myös sisäisen postin kaltainen sähköinen järjestelmä toisi kasvattajien mielestä helpotusta toimijoiden keskinäiseen yhteydenpitoon ja vuoropuheluun. Aikaisemmin sähköisen viestinnän välineenä käy-

tetty Pro consona ei enää sovellu salassa pidettävien tietojen käsittelyyn salassapito- ja vaitiolovelvollisuuden vuoksi. Tämä koettiin harmillisena muutoksena toimintakäytänteissä.

että ois niinkö sellainen puhelinyhteys ees... josko ehtisittä kysyä menneekö kaikki niinkö on sovittu.. sellainen väliaikaraportti että misä nyt mennään ja onko teijän puolelta tullut jotakin sitte... että ootte huomannut ... äitissä tai vanhemmissa jotakin semmoista mitä.. uutta mitä meijän olisi hyvä tietää ja niinkö tämmöistä, niinkö aina semmoinen väliraportti_LTO2

...harmillinen muutos se, että Pro consona kautta ei pysty laittamaan teille sitte semmosta tarinaa... LTO1

Vaitiolovelvollisuus kaikkienensa koettiin yhteistyötä ja palveluprosessia vaikeuttavana tekijänä. Varhaiskasvattajat kokevat, että vaitiolovelvollisuuden vuoksi he eivät saa laadukkaan palvelun tuottamisen kannalta tärkeää tietoa lapsesta. Heidän mielestään kaiken tulisi olla avointa lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen yhteistyöverkostossa silloin, kun päivähoito toimii lastensuojelun avohuollon tukitoimena. Lastensuojelun toimijoiden mielestä jotkut asiat ovat kuitenkin niin arkaluontoisia, että niiden kertomista haluaa välttää mahdollisimman pitkälle. Sen sijaan kaikki palvelun tuottamisen kannalta välttämättömät tiedot tulisi välittää palvelun tuottajalle, eli tässä tapauksessa varhaiskasvatuksen toimijoille.

Mulla tuli sitten mieleen tää iänikuinen asia: vaitiolovelvollisuus... on joskus sellaisia asioita, et joista me toivottais et voiko me tiedettäis, ja että ku ois tiedetty, et me ois osattu vielä tukea enemmän eritavalla... LTO1

... laki lastensuojelusta, eikö niin että se koskee myös meitä sillä tavalla et kun on lastensuojelusta kysymys niin , kun lapsesta puhutaan niin kaikki mikä koskettaa lasta niin on siinä meijän verkostossa niin avointa asiaa...LTO1

että ihan hirveän arkaluontoisia jotkut teemat .. kun jonku kanssa puhuu ja ne on tosi arkaluontoisia niin mitä tämä sana, jos se tässä yksikössä lähtee kiertään... lähtökohtana ite oon aatellu sitä että niinkö tiedonsaantioikeutta että ne tiedot jotka on tavallaan olleellisia sen palvelun tuottamisen kannalta niin ne kuuluu kertoa STT2

9.2.3 Palveluprosessin aloitukseen liittyviä käytänteitä

Sekä varhaiskasvattajat että lastensuojelun toimijat ovat samaa mieltä siitä, että yhteydenotto lastensuojeluun tulisi tehdä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa huolen herättyä. Haastatteluun osallistuneet kasvattajat tiedostivat vastuunsa lastensuojelullisista toimenpiteistä osana omaa ammatillista vastuutaan. Keskustelussa todettiin kuitenkin, että päiväkotien kesken on eroja herkkyydessä ottaa yhteyttä lastensuojelun toimijoihin. Lastensuojelun toimijat toivoivat, että varhaiskasvatuksesta rohkeammin ja herkemmin otettaisiin yhteyttä lastensuojeluun silloin, kun huoli herää varhaiskasvatuksessa. Myös varhaiskasvatuksen toimijat pitävät tärkeänä mahdollisuuttaan pyytää konsultaatioapua lastensuojelun toimijoilta silloin, kun huoli jonkun lapsen tai perheen kohdalla herää.

...on siis hyvin eri käytänteitä eri päiväkodeissa. Toiset on herkemmin yhteydessä kuin toiset... pitäisi niiku ihan yleisesti käydä sitä keskustelua että missä vaiheessa se yhteys meihin on, koska.. se on aina meidänkin näkökulmasta, että mitä varhaisemmassa vaiheessa niin sen parempi STT1

...vois olla vähä niin ku varhaisemmassaki vaiheessa jo se yhteys, että pystyttäs niin ku vähä ennakoimaan niitä tulevia isompia ongelmia. STT1

Keskustelussa nousu esille monia tapoja selvittää lastensuojelullista tarvetta silloin, kun kasvattajalla on herännyt huoli lapsesta. Yhteydenotosta käytettiin nimitystä ”konsultaatiopyyntö” silloin, kun haluttiin keskustella lastensuojelun ammattilaisen kanssa mahdollisesta lastensuojelun tarpeesta. Seuraava aste tästä on lainkin tuntema lastensuojelutarpeen selvityspyyntö. Konsultaatioapu on vielä ikään kuin epävirallinen yhteydenotto, eikä aina välttämättä johda mihinkään toimenpiteisiin lastensuojelun toimijoiden osalta.

...ett silloin ku meillä on huoli lapsesta ja perheestä... että kaikki työntekijät kokis ihan oikeesti sen asian niin, että tää on just minun velvollisuus tehdä yhteydenotto tuonne lastensuojelun puoleen, vaikka sitte konsultaatiopyyntönä... voi keskustella, ett pitäiskö tästä tehdä... nyt ihan suoraan se lastensuojeluilmoitus? Ett me yhä enemmän ja syvemmin osattais aatella, ett lastensuojelu on lasten parhaaksi ja yhteistyökumppani. ...että he ovat sitä lasta varten ja teitä varten ja... ett mikä ois se oikee tapa tukea teidän perhettä. LTO1

Toinen runsasta keskustelua herättänyt aihealue oli aloituspalaverikäytännön vaikea toteutuminen. Palaveri on tärkeä ja merkityksellinen lapsen kannalta, koska siinä määritellään lapsen tarpeelliset tukitoimenpiteet ja mahdolliset tukeen vaikuttavat taustatekijät. Aloituspalaveri lisää myös avoimuutta asiakkaan ja palveluntuottajien välillä. Varhaiskasvattajat kokevat myös tärkeäksi tiedostaa se, että hekin ovat yhtäläisillä vaitiolovelvollisia kuin lastensuojelun toimijat.

...se aloituspalaveri niin mää koen että se on kaiken rumban aa ja oo... ja sitte että se ois ennen kuin se lapsi aloittaa sen päiväkodissa olemisen , että sovittais niinkö nämä pelisäännöt ja miksi se lapsi tulee tänne ja mikä on semmosta häikkää perheessä että pittää niinkö pieni lapsi yhtäkkiä tulla... LTO2

...ettei yksistään sen takia että siinä sovitaan niinkö tietyt arkeen liittyvät asiat ja tavoitteet... vaan se on niinkö senki takia hyvä että siinä on niinkö se vanhempi paikalla ... päiväkotiväki tietää hänen huumehörhöilyt... et se lähtee niinkö heti... avoimesti käyntiin... se on niinkö paljon helepompi... sitte lähtee rakentamaan sitä yhteistyötä kun se pohoja on tietyllä lailla rakennettu LTO2

...varhaiskasvatusväki on vaitiolovelvollinen. Ei sieltä lähe ympäri kylää ja kaupunkia tieto. Ei yhtää enempää kuin se että lastensuojelu sen tietää... LTO1

Aloituspalaveri tulisi toteuttaa jo ennen päivähoidon alkua, mutta käytännössä palaverin pitäminen voi siirtyä. Yleisin syy palaverin siirtymiselle on käytännössä varhaiskasvattajien tietämättömyys siitä, että juuri kyseiselle lapselle haetaan päivähoitoa lastensuojelun avohuollon tukitoimena. Lastensuojelun toimijat voivat ehdottaa päivähoitoa lapselle avohuollon tukitoimena, mutta päivähoitopaikan hakeminen ja lastensuojelutarpeesta kertominen on vanhempien vastuulla. Jos vanhemmat eivät halua, heidän ei ole pakko informoida varhaiskasvattajia lastensuojelullisista toimenpiteistä perheessään. Jos vanhemmat haluavat, he voivat liittää päivähoitohakemukseen perheen lastensuojelutyöntekijän yhteystiedot.

...jos me niinko ehotettataan tarvis tämmönen lapsi... hoitoa.. mehän ei aina tietä sitte että millon se on niinko konkreettisesti aloittaa sen hoijon...STT1

...käytännössähän se mennee niin että ne ite sen täyttää ja sitte me pyydetään niinku että lissään sinne johonkin mejän yhteystiedot... STT1

että tiettekö te etes aina... te varhaiskasvattajat että koska tulee tänne hoitoon tai että onko lastensuojeluasiakas vai eikö se ole? - Välttämättä ei tietä, se riippuu ihan sitte perheestä että kuinka he hakemuksen täyttää ja laittaa sinne... että jos sitä ei oo noudatettu sitä toivomusta että sinne laitetaan lastensuojelutyöntekijän nimi niin eihän meillä oo sitä tietoo LTO1

...perheitä on jotka... haluaa salata sen... saatta mennä vuosi toistaki ennenkö niinkö me ruvetaan ookaileen että mikähän tässä nyt on...LTO2

Kun lapsi aloittaa hoidon sosiaalisin perustein, eli lastensuojelun tarpeen ilmennyttä, täytetään lapsesta aloituspalaverissa niin sanottu SOPE, sosiaalisin perustein päivähoitoon kaavake. Tutkimukseen osallistuneet toivoivat, että SOPE-kaavaketta kehitettäisiin hiukan helpommin ymmärrettäväksi ja käytännön tarpeisiin vastaavaksi. Myös niille lapsille, joiden lastensuojelun tarve ilmenee hoidon aikana, tulisi kehittää jokin palaverikäytäntö ja yhteistyöpalaverissa täytettävä kaavake, johon määritellään lastensuojelun tarve ja tarvittavat tukimuodot.

...sope-kaavake on tosi outo... ois vaan joku semmonen tyliin että asiakasperhe, sitten päivähoito jos se on... avohuollon tukitoimi, niin mikä tavoite sillä on? Mikä huolenaihe? Millon kokoonnuttaan seuraavan kerran? ...ehkä sitä vois jollakin lailla seleventää.. STT1

...ne lapset, jotka ovat aloittaneet ph:n ja hoidon kuluessa perheessä ilmenee ls tarvetta... kaikillehan ei oo tällaista sope käytäntöä... Se on vaan silloin niinkö jos alakaa uutena hoito...STT1

...joku palaveri vois olla paikallaan. STT2

9.3 Toimijoiden visioita tulevaisuudesta

Lastensuojelun toimijat kokevat, että seutukunnat työllistävät heitä yhä enemmän. Etenkin entisen Vihannin kunnan alueella lastensuojelun toimintakäytänteissä ja toimintakulttuurissa koetaan olevan paljon kehitettävää, mikä vaatisi onnistuakseen lisää resursseja. Resurssien suhteen tulevaisuus nähdään kuitenkin entistä tiukempana. Myös varhaiskasvattajat tiedostavat resurssipulan lisääntymisen mahdollisuuden palveluntarpeen lisääntymisen ja toiminta-alueen laajentumisen myötä.

...toiminta-alue laajentunu kaikilla ja resursseja ei oo tullu niinkö lissää ja ... sitte nää seutukunnat työllistää yhä enemmän ... STT1

...teillä alue laajenee niin ... ja siellä ei oo vielä niinkö minkäänlaista kultturia ja te joutta niinkö alusta alottaan... LTO2

...resurssipula varmasti niin lastensuojelupuolella kuin todennäköisesti myös meidän puolella ... emmää usko että tää tästä varmasti hirveesti helpottaa vaan tulevaisuus voi olla vielä tiukempi... LTO1

Tulevaisuuden työtä toivotaan helpottavan uudet juuri käyttöön otettavat toimintamallit, kuten Toimiva lapsi ja perhe -toimintamalliin liittyvät Lapset puheeksi -keskustelu ja -neuvonpito. Toimintamallien oppimisen ja rutinoitumisen myötä avoimuuden toivotaan lisääntyvän ja yhteistyön lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen toimijoiden kesken uskotaan helpottuvan. Lastensuojelutyötä uskotaan helpottavan myös se, että lastensuojelullisista tapauksista uskalletaan kirjoittaa avoimesti mediassa ja asioihin uskalletaan ottaa kantaa. Myös lastensuojelullisen vastuun toivotaan lisääntyvän median vaikutuksen myötä.

...tulevaisuudessa vahvistaa niin tuo että tulee näitä uusia niinkö tuo toimiva lapsi ja perhesysteemi ja ... näitten kautta tietyt kuviot ja mallit ja näiden kautta sitten sovitaan neuvonpilot ja käytännöt... LTO2

...niin siitä tulee sitte niinkö "tavallista kauraa"... että sitä ei sitte piijettä niinkö minnään, jos tarvi niinkö sossuun soittaaettä tämmöinen avoimuuus niinkö lisäänty... LTO2

...että niistä uskalletaan puhua...kyllähän se tuo niinkö niitä ilmiöitä ihmisten tietoisuuteen ja ... että millaisia ongelmia voi vielä 2010-luvullakin olla vielä ja sitä kautta ehkä vastuuta ja uskallusta ottaa yhteyttä... ettei semmoiset pääsis toistumaan. STT2

Kuten jo aikaisemmin työssämme olemme todenneet, tutkimushaastattelussa toteutui emansipatorisuuden periaate. Haastattelu synnytti uusia ideoita yhteistyön toimintamuodoiksi ja haastattelun osapuolet olivatkin innostuneita kehittämään keskinäistä yhteistyötään itsenäisesti. Erityisesti aloituspalaverikäytännön uusiminen ja alueellisten yhteistyöpalavereiden pitäminen koettiin henkilökohtaisina haasteina ja siten myös mahdollisina toteuttaa. Haastattelu lisäsi siis toimijoiden luottamusta omiin kykyihin selvittää tulevista haasteista sekä uskoa mahdollisuuksiin vaikuttaa ja kehittää toimintaa tarpeita vastaaviksi.

...jos edes jotakin juttua voitais lähtä kehittämään .. niin toki se on aina askel etteenpäin... STT1

...mää tänne kirjoitin että nyt nää aloituspalaveri käytännöt uusitaan ja sovitaan ja pikkuporukalla, jossa on sos.työntekijöitä ja lastensuojeluporukkaa ja meitä päivähoidon porukkaa ... ja ruvetaan kattoon.. ja miksei perhetyöntekijöitäkin ... että mikä teillä toimii ja mikä ei toimi ja tehdään uus malli (=alueelliset palaverit) ja samoin et se sope-palaveri lappu uusitaan tähän päivään... niin eikö oo isot uudistukset... LTO1

...näikö on päästy juttelemaan ja tähän asiaan istahtamaan ... niin se että me tehtäis näin josku uudestaan, että me näin pienellä porukalla ... se jotenki tiivistää sitä asioitten käsittelyä niin sitte sitä syntyy niitä luovia ideoita, jotka pantais käytäntöön... LTO1

10 POHDINTA

10.1 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimuksemme on työelämälähtöinen tutkimus varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun rajapinnalla työskentelystä ja toimijoiden välisen yhteistyön toteutumisesta. Tavoitteenamme on ollut tuottaa eettisesti kestävä tutkimus, jossa toteutuvat monipuolisesti hyvältä tutkimukselta vaadittavat ominaisuudet. Jotta eettisyys toteutuu, tulee tutkimus toteuttaa huolellisesti, tarkasti ja rehellisesti. Tutkimus on suunniteltava sekä toteutettava laadukkaasti ja tutkimustekstin tulee olla eettisesti oikein toteutettua ja tarkkaan harkittua. Tutkimuksen tulee olla kaikin tavoin avoin varmistuen kuitenkin tutkittavien anonymiteetin säilyminen. Tutkimuksessa käytettävän tiedon sekä tutkimustulosten tulee olla rehellisiä ja tutkimuksen tulee edetä loogisesti teoreettisen viitekehyksen mukaisesti siten, että teoria ja empiirinen osuus käyvät ikään kuin vuoropuhelua keskenään. (Vilkkä 2005, 30 – 40.)

Aloitimme tutkimuksen suunnittelun kartoittamalla mahdollista työelämän tarvetta, minkä perusteella laadimme tutkimussuunnitelman kuvaamaan tutkimuksen kulua ja aihealuetta. Tämän jälkeen haimme tutkimuslupaa Raahen seutukunnan varhaiskasvatuksen johtajalta sekä lapsi- ja perhepalveluiden tulosaluejohtajalta. Tutkimusluvan saatuaamme kävimme keskustelua toimijoiden kesken sopiaksemme tutkimushaastattelun osallistujista sekä haastattelun ajankohdasta. Varmistimme siten tutkimuksellemme eettisesti oikeat lähtökohdat kunnioittamalla työelämän tarvetta ja hakemalla tutkimuslupaa ennen kuin sovimme haastattelun toteutuksesta.

Tiedonhankinnassa olemme toteuttaneet hyvää tieteellistä käytäntöä käyttämällä tutkimuksessamme aiheeseemme liittyvää tieteellistä kirjallisuutta sekä luotettavia internetlähteitä. Teoreettista viitekehystä rakentaessamme olemme pyrkineet tarkkuuteen sen kieliasussa sekä lähdeviitteiden merkitsemisessä, jotta tuottamamme teksti on eettisesti oikean muotoista ja itse tuottamaamme. Viitatessamme aikaisempiin aiheitamme koskeviin tutkimuksiin olemme kunnioittaneet muita tutkijoita käyttäen asianmukaisia lähdeviitteitä. Joissain kohdin oli vaikeuksia löytää sopivaa kieliasua ilmaisemaan haluttua asiaa siten, että kopiointia ja plagiointia ei tapahdu

käyttämättä kuitenkaan suoraa lainausta. Erityisesti lakitekstin hyödyntäminen oli haasteellista varmistaen asian selkeä ja monipuolinen ilmaisu mitään oleellista tietoa pois jättämättä.

Myös tutkimusmenetelmämme ovat olleet eettisesti kestäviä. Ryhmähaastatteluna toteutettu teemahaastattelu on yleisesti käytössä oleva ja hyväksi havaittu tutkimusmenetelmä kvalitatiivisessa tutkimuksessa. Tutkimukseemme osallistuvilla henkilöillä oli mahdollisuus valmistautua haastatteluun etukäteen lähettämämme tutkimussuunnitelman ja haastattelukysymysten avulla. Mielestämme riittävän ajoissa lähetetyt kysymykset ja tutkimussuunnitelma ovat oleellinen osa tutkimuksen eettistä toteutusta. Haastattelutilanteessa tarjosimme kaikille osallistujille tasapuolisesti mahdollisuutta vastata jokaiseen kysymykseen. Haastatteluun osallistui sama määrä toimijoita sekä lastensuojelun että varhaiskasvatuksen puolelta, mikä mahdollisti toimijoiden tasapuolisen kuulemisen tutkittavassa asiassa.

Aineiston analyysin vaiheita olemme kuvanneet monipuolisesti ja perusteellisesti, jotta lukija kykenee ymmärtämään analyysin eri vaiheet ja sitä kautta saadun tutkimuksen tuottaman uuden tiedon. Tarkalla aineiston analyysillä oli vaikutusta lopullisiin tutkimuskysymyksiimme ja sitä kautta tutkimuksemme tuloksiin. Rehellinen ja tarkka aineiston analyysi nosti esiin tutkimustuloksia hiukan alkuperäisen aiheemme vierestä. Jotta tutkimuksemme olisi rehellinen tutkimustulosten osalta, tuli meidän huomioida myös nämä tulokset tutkimuksemme lopullisessa sisällössä.

Tutkimuksen eettisyyttä lisää myös emansipatorisuuden toteutuminen etenkin työelämälähtöisissä tutkimuksissa. Valitessamme tutkimuksemme toteutustavaksi ryhmähaastattelun, tavoitteenamme oli saavuttaa emansipatorisuus. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että tutkimus antaa toimijoille uusia ideoita tutkittavasta asiasta. (Vilka 2005, 34). Tutkimus toimi itsessään hyvänä interventiona toimijoiden kesken ja tuotti hyvää keskustelua sekä uusia näkökulmia. Näin toteutui tutkimukselle asettamamme tavoitteet yhteistyön kehittämiseksi syntyminen sekä työkäytänteiden kehittämistarpeiden esiin nouseminen toimijoiden keskuudesta käsin, millä puolestaan on vaikutusta yhteistyön paranemiseen.

10.2 Tutkimuksen luotettavuus

Luotettavuudessa on kyse lähinnä totuuden tarkastelemisesta. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on vaikeaa löytää yhtä selkeää objektiivista totuutta. Sen sijaan kvalitatiivinen tutkimus tuottaa tietyn näkökulman tutkittavasta ilmiöstä ja samalla ilmiöllä voi olla useita totuuksia riippuen tarkasteltavasta näkökulmasta. Tämän vuoksi myös luotettavuuden arvioiminen ainoastaan objektiivisen totuuden näkökulmasta ei ole mahdollista. Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida tulosten sovellusarvon, erilaisten tutkimuksessa käytettävien tekniikoiden sekä tutkimusprosessin julkisuuden avulla. (Tynjälä 1991, 387 – 398.)

Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuuden arvioimiseen osallistuvat myös tutkimuksen lukijat ja henkilöt, jotka pyrkivät hyödyntämään tutkimuksen antamia tuloksia. Niinpä tutkijan tulee kuvata tutkimustaan ja tutkimusaineistoaan riittävän tarkasti, jotta tulosten tarkastelijan on mahdollista arvioida ja soveltaa tutkimuksen tuloksia muissakin konteksteissa. (Tynjälä 1991, 390.) Tutkimuksemme luotettavuutta lisääkin se, että olemme kuvanneet monipuolisesti käyttämiämme tutkimusmenetelmiä sekä avanneet aineiston analyysin etenemistä avoimesti ja rehellisesti tutkimuksen toteutusta käsittelevässä luvussa. Luotettavuutta lisää myös tutkimustulosten esittäminen ryhmittäin sekä suorien lainauksien käyttäminen haastattelun litteroidusta tekstistä.

Tutkimustuloksia analysoidessamme ryhmittelimme saatuja tuloksia yläkäsitteinä toimivien analyysiyksiköiden mukaisesti. Valitsimme analyysiyksiköt huolella litteroiden tutkimustekstin perusteella, mikä antoikin syytä muokata tutkimuskysymyksiämme uudelleen. Tarkka analyysi paljasti siis joitakin puutteellisuuksia asettamissamme tutkimusongelmissa ja haastattelukysymyksissä. Voi myös olla, että haastattelutilanteessa esitimme haastattelukysymykset osittain epätarkasti. Esimerkkinä mainittakoon kysymys ”Kun päivähoito toimii lastensuojelun avohuollon tukitoimena, mikä on varhaiskasvatuksen rooli?” Tähän kysymykseen saimme vastauksena muun muassa toiveen lastensuojeluntyöntekijältä, että varhaiskasvattajien tulisi myös herkemmin tehdä lastensuojeluilmoituksia tai selvityspyyntöjä. Kysymyksessä ja vastauksessa on ristiriita. Ei ole enää tarvetta tehdä lastensuojeluilmoitusta, kun lapsi on jo lastensuojelun asiakkaana. Huolellinen analyysiyksi-

köiden arvioiminen ja asettaminen toivat esiin tutkimuksemme tulokset koko laajuudessaan ja lisäsi siten tutkimuksemme monipuolisuutta ja luotettavuutta.

Tutkimuksemme luotettavuutta lisää myös käyttämämme tutkijatriangulaatio sekä metoditriangulaatio. Tutkijatriangulaatio tarkoittaa useamman tutkijan osallistumista tutkimuksen tekemiseen, kun taas metoditriangulaatiolla tarkoitetaan useamman tutkimusmenetelmän käyttämistä samassa tutkimuksessa. (Tynjälä 1991, 392 – 393; Eskola ym. 2005, 68.) Olemme toteuttaneet tutkimuksen kahdestaan jakaen tehtäviä mahdollisuuksien mukaan. Tutkijatriangulaation merkitys korostuu mielestämme työn kokonaisuuden arvioimisessa sekä tutkimustulosten pohdintavaiheessa. Luotettavuutta lisää se, että ensimmäisen tulosten pohdinnan olemme tehneet kumpikin erikseen. Tämän jälkeen olemme yhdessä pohtineet tuloksia. Näin olemme saaneet pohdintaan monipuolisemman näkökulman sekä syvällisyyttä ja laajuutta tarkasteltavaan asiaan. Teemahaastattelun toteutuksessa hyödynsimme laatimiamme haastattelukysymyksiä, jotka olimme lähettäneet tutkittaville etukäteen. Näin haastateltavien oli mahdollista pohtia vastauksia etukäteen ja kertoa ajatuksiaan suullisesti haastattelutilanteessa. Näin toteutimme tutkimuksemme myös metoditriangulaatiota, mikä osaltaan on lisäämässä tutkimuksemme luotettavuutta.

Toimialojen tunteminen lisää tutkimuksen luotettavuutta ja helpottaa tutkijoiden ja tutkittavien välistä vuoropuhelua. Toisella tutkijalla on pitkä työkokemus Raahan varhaiskasvatuksen palveluksessa ja toisella on työharjoittelukokemus yläkoulun koulukuraattorin matkassa. Näin tutkijoilla on työn kautta saatua tietoa tutkimukseen osallistuneiden toimijoiden työskentelystä ja työkentistä. Varhaiskasvatuksen työntekijällä on myös kokemusta päivähoidosta avohuollon tukitoimena. Työskentely varhaiskasvatuksessa mahdollistaa sen, että tutkija ja tutkittavat puhuvat samaa kieltä ja tutkimuskonteksti on tuttu. Tuttuuteen liittyy myös omat riskinsä, mikäli tutkija ei kykene erottamaan työnsä kautta saamaansa tietoa tutkimustuloksien kautta saadusta tutkimustiedosta. Olemme pyrkineet siihen, että tutkimukseen kirjataan ainoastaan tutkimustietoa ja pohdintojen lähtökohtana käytetään tutkimusta. On kuitenkin todettava, että toimialan tuttuus antaa pohdinnoille syvyyttä. Toisella tutkijalla on kokemus useamman lapsen yksinhuoltajuudesta ja sen tuomista haasteista. Sosiaalihuollon tukitoimet ja -palvelut ovat inhimillisestä syystä kiinnosta-

neet häntä enemmän. Monipuolinen työkokemus on antanut laaja-alaista näkemystä tuloksia pohdittaessa sekä rohkeutta kyseenalaistaa asioita. (Tynjälä 1991, 393 – 395.)

10.3 Tutkimusprosessin pohdinta

Aloitimme tutkimuksemme tekemisen keväällä 2013 pitämällä aloituspalaverin ohjaavan opettajan Kirsi Herranen-Somero kanssa, missä aiheeksi varmistui päivähoito lastensuojelun avohuollon tukitoimena. Haimme tutkimuslupaa lokakuussa 2013 ja esittelimme tutkimussuunnitelmamme myös lokakuussa 2013. Tavoitteenamme oli pitää tutkimuksen ryhmähaastattelu marraskuussa 2013, mutta meistä riippumattomista syistä haastattelu toteutui vasta juuri ennen joulua 2013. Aineiston analyysin aloitimme alkuvuonna 2014 tarkoituksena esitellä tutkimustulokset Raahen kaupungin lastensuojelun sosiaalityön ja varhaiskasvatuksen yhteisessä palaverissa maaliskuussa 2014. Palaveri kuitenkin peruuntui. Tutkimuksemme oli tarkoitus valmistua viimeistään toukokuussa 2014, mutta valmistumisen viivästyminen on johtunut tutkijoiden henkilökohtaisista syistä. Nyt syyskuussa 2014 olemme siinä vaiheessa, että viimeistelemme työtämme ja saamme päätökseen puolitoista vuotta kestäneen tutkimusprosessimme.

Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä osoittautui toimivaksi, koska sen avulla saimme runsaasti tietoa toimijoiden kokemuksista heidän välisestään yhteistyöstä. Lisäksi saimme toimijoilta kehittämisehdotuksia. Ryhmähaastatteluna toteutettu haastattelu toimi myös interventiona toimijoiden kesken ja näin toteutui yksi tutkimukselle asettamamme tavoite. Menetelmä antoi tilaa keskustelulle ja haastattelu innostikin osallistujat vilkkaaseen keskusteluun, mikä tuotti runsaasti ajatuksia uusista toimintamalleista. Tarkka aineiston analyysi nostatti esiin laajasti tutkimustuloksia ja paljasti myös haastattelulomakkeen heikkoudet. Haastattelukysymyksiä olisi kannattanut yhdistää, mikä olisi helpottanut ryhmähaastattelun tekemistä ja toisaalta haastattelun analyysivaihetta. Tarkemmalla haastattelukysymysten asettelulla olisi välttytty päällekkäisiltä vastauksilta haastattelutilanteessa.

Puolitoista vuotta on realistinen ja hyvä aika näinkin laajamittaisen kvalitatiivisen tutkimuksen perusteelliseen tekemiseen. Olemme tehneet tutkimuksemme pari-työnä, mikä on tuonut tiettyjä haasteita opinnäytetyön tekemiseen. Asumme etäällä toisistamme ja lähiopetuksen loppuminen maaliskuussa vaikutti sen, että joka- viikkoiset tapaamiset koululla lopuivat. Tämän jälkeen olemme jatkaneet opinnäytetyön tekemistä kumpikin tahoillamme siten, että toinen perehtyi tarkemmin varhaiskasvatukseen ja toinen lastensuojeluun. Muilta osin olemme pyrkineet jakamaan vastuuta tasaisesti. Hyväksi käytänteeksi olemme kokeneet, että toinen kirjoittaa ensin tutkimustekstiä itsenäisesti, minkä jälkeen olemme yhdessä käyneet tekstin läpi täydentäen ja tarkentaen tuotosta yhteisen ymmärryksemme mukaan. Perheellisinä olemme prosessin tekemisessä kokeneet haasteelliseksi pitkän välimatkan sekä yhteisen ajan löytymisen. Tutkimus on ollut antoisa ”oppimismatka” tutkimukseen liittyvän teorian syvällisempään ymmärtämiseen sekä toisen ajatusten, mielipiteiden ja osaamisen huomioimiseen.

10.4 Tulosten pohdinta

Tutkimuksemme tavoitteena oli ensisijaisesti selvittää, mitkä ovat lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen toimijoiden keinot toteuttaa päivähoitoa lastensuojelun avo- huollon tukitoimena. Taustalla oli ilmennyt tarve kehittää toimijoiden välistä yhteis- työtä toimivammaksi yhä kasvavien haasteiden edessä. Tutkimusongelmaamme lähdimme selvittämään toimijoiden roolien kautta sekä kartoittamalla jo olemassa olevia hyviä yhteistyön toimintakäytänteitä ja käytänteiden kehittämistarpeita. Tut- kimuksemme antoikin runsaasti tuloksia erityisesti kehittämistarpeista. Tutkimus- tavoitteemme lisäksi tutkimuksemme antoi tuloksia varhaiskasvatuksen toimijoiden mahdollisuuksista ja halusta tehdä lastensuojelutarpeen selvityspyyntö tai lasten- suojeluilmoitus.

Tutkimuksemme tulokset olivat monelta osin yhteneväisiä aiheesta aikaisemmin saatujen tutkimustulosten kanssa. Yhteistyöt kehittämistarpeet ovat usein liittyneet resursseihin, roolijaon selkiyttämiseen ja tiedonkulkuun sekä moniammatillisten yhteistyöpalavereiden toteutumiseen. Vanhin vertailupohjaksi valitsemamme tut- kimus on Onnismaan tekemä tutkimus vuodelta 1999 ja uusin käyttämämme tut-

kimus on valmistunut vuonna 2012. Tutkimuksia vertailemalla voi päätellä, että 2000-luvulle tultaessa on alettu ymmärtää moniammatillisen yhteistyön merkitys päivähoidon toimiessa lastensuojelun avohuollon tukitoimena.

Kuten jo aikaisemmin totesimme, Onnismaan tutkimuksen tulokset olivat lähimpänä omien yhteistyötä koskevien alkuolettamusten kanssa. Tutkimustulosten valossa voimme kuitenkin iloksemme voimme todeta, että olettamuksestamme poiketen Raahen seutukunnassa toimijoiden välinen työnjako on selkiytynyttä. Sen sijaan resurssipulaan, tiedonkulkuun ja yhteydenpitoon liittyvät ongelmat tulevat esille niin Onnismaan kuin meidänkin tutkimuksissamme. Vuodelta 2007 oleva Anna Kainulaisen tutkimus on toteutettu teema- ja ryhmähaastattelumenetelmällä, kuten meidänkin tutkimuksemme. Tutkimus pitää moniammatillisen yhteistyön toteutusta tärkeänä edellytyksenä päivähoidon laadukkaalle toteutumiselle avohuollon tukitoimena. Samansuuntaisia tuloksia antoi myös oma tutkimuksemme. Herää kysymys, onko ryhmähaastattelu tutkimusmuotona sellainen, mikä edistää yhteistyön arvostamista, eikä siihen olekaan vaikuttamassa moniammatillisen yhteistyön merkityksen ymmärtäminen laajemmassakin kontekstissa.

Kolmas tutkimus on toteutettu 2012 Kuusamo - Posio - Taivalkoski -alueella. Tutkimuksesta käy ilmi, että yhteistyö alueella on kehittymätöntä. Lieneekö taustalla lastensuojelun vähäisempi tarve verrattuna suurempiin kaupunkeihin ja vaikkapa Raahen seutukuntaan. Tutkimus osoittaa, että alueella on vasta vähän moniammatillista yhteistyötä lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen toimijoiden välillä. Kuitenkin myös tämä tutkimus nostaa esille vaitiolo- ja salassapitoon liittyvät ongelmat moniammatillisen työn esteenä. Yhteiset palaverit koetaan myös tärkeiksi ajankohittaisen, aiheeseen liittyvän tiedon foorumeiksi. Tämä näkökulma tuli esille myös omassa tutkimuksessamme.

Kuten jo totesimme, tutkimuksemme perusteella voidaan todeta, että haastatelluun osallistuneet lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen toimijat olivat yksimielisiä toimijoiden roolijaosta päivähoidon toimiessa lastensuojelun avohuollon tukitoimena. Molempien mielestä varhaiskasvattajien tehtävänä on ennen kaikkea tukea lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista laadukkaasti varhaiskasvatuksen keinoin. Myös perheiden ja vanhemmuuden tukemista kasvatuskumppanuuden mukaisesti

pidettiin oleellisen tärkeänä varhaiskasvatuksen tukimuotona lastensuojeluperheille.

Tutkimusta edeltävien keskustelujen perusteella olisi voinut olettaa, että varhaiskasvatuksessa perheiden tukeminen nähtäisiin vähemmän tärkeänä ja laadukas varhaiskasvatus olisi ensisijainen tuen muoto päivähoidon toimiessa lastensuojelun avohuollon tukitoimena. Alkuolettamuksesta poikkeavaan tutkimustulokseen on voinut olla vaikuttamassa se, että toinen jo aiemmin sovittu varhaiskasvatuksen edustaja ei päässyt osallistumaan haastatteluun ja hänen sijallaan oli toisen päiväkodin johtaja. Kyseisellä johtajalla on toki paljon kokemusta päivähoidon toteutuksesta avohuollon tukitoimena, mutta hänen nykyisessä työpaikassaan ei lastensuojeluperheitä ole kovinkaan paljon.

Sen sijaan haastattelusta estynyt johtaja toimii päiväkodissa, missä lastensuojelun asiakkaana olevia lapsia ja perheitä on runsaasti tälläkin hetkellä. Hänen osallistumisensa tutkimukseen olisi voinut tuottaa enemmän tietoa lastensuojeluperheistä. Onko niin, että kokonaisvaltaista perheiden tukemista ja kasvatuskumppanuutta on helpompi toteuttaa silloin, kun tuen tarvisijoita on vähemmän? Runsa palvelun ja tuen tarve puolestaan pakottaa varhaiskasvattajat rajaamaan tuen toteutuksen laadukkaaseen varhaiskasvatukseen. Sen sijaan laajempi perheiden tukeminen vaatisi lisää resursseja, mikä onkin yksi merkittävä tutkimuksessamme esiin noussut kehittämistarve.

Voimassa olevan hallitusohjelman yksi painopistealue on syrjäytymisen ehkäisy (Pääministeri Alexander Stubbin hallituksen ohjelma). Käytännössä hallituksen asettama tavoite vaikuttaa erityisesti lasten, nuorten ja perheiden palveluiden toteutukseen ja niiden kehittämiseen. Lasten syrjäytymistä voidaan ehkäistä ennaltaehkäisevän lastensuojelun, varhaisen puuttumisen ja oikea-aikaisen tuen keinoin. Tämä edellyttää paitsi riittäviä resursseja, myös rohkeutta tehdä lastensuojeluilmoitus tai lastensuojelutarpeen selvityspyyntö. Tutkimuksessamme lastensuojelun sosiaalityöntekijä esittikin toiveen, että myös varhaiskasvattajat yhä rohkeammin olisivat yhteydessä lastensuojeluun, kun heillä herää huoli jostakin lapsesta. Yhteydenotto tulisi tehdä mahdollisimman varhain, jotta varhaisen tuki to-

teutuisi. Varhainen puuttuminen ja oikea-aikainen tuki ehkäisevät ongelmien laajenemista ja siten myös syrjäytymistä.

Päivähoito lastensuojelun avohuollon tukitoimena on yksi varhaisen tuen muoto. Tutkimuksemme mukaan tuki muodostuu pääasiassa laadukkaasta varhaiskasvatuksesta. Laadukas varhaiskasvatus puolestaan pitää sisällään niin selkeät ja hallitut siirtymätilanteet, kuin ohjatun toiminnan sekä hoivan ja huolenpidon. Toteutukseen tämä vaatii riittäviä resursseja ja ennen kaikkea riittävästi koulutettua varhaiskasvatuksen henkilökuntaa. Tästä muodostuu tutkimuksessamme esiin tullut kehällinen ongelma. Päivähoito lastensuojelun avohuollon tukitoimena edellyttää laadukkaan varhaiskasvatuksen toteutumista. Laadukas varhaiskasvatus puolestaan edellyttää riittäviä resursseja sekä ajantasaista koulutusta ja osaamista.

Tutkimuksemme kuitenkin osoittaa, että varhaiskasvatuksessa koetaan resurssien olevan liian vähäiset vastaamaan riittävästi palvelun tarpeisiin. Resurssien vähäisyydellä tarkoitetaan tässä yhteydessä liian vähäisiä henkilökunnan ja hoitopaikkojen määriä. Lastensuojelulapset tulevatkin tutkimuksen mukaan usein ylipaikoille. Näin ollen päivähoito lastensuojelun avohuollon tukitoimena ei pysty toteutumaan riittävän laadukkaasti. Tästä puolestaan voisi päätellä, että varhainen tuki ei toteudu toivotulla tavalla, mikä taas on esteenä syrjäytymisen ehkäisyn toivottuun toteutumiseen. Toisaalta liian suuret lapsiryhmät voi olla yksi syrjäytymistä aiheuttava tekijä.

Tutkimuksessamme lastensuojelun toimijat kokivat työssään olevan kova kiire, mikä vaikeuttaa yksilöasiakkaan tarpeisiin paneutumista. He kertoivat myös, että heidän tehtävänään on muun muassa kannustaa perhettä hakemaan päivähoitoa lastensuojelun avohuollon tukitoimena sekä auttaa perhettä päivähoitopaikan saamisessa. Heidän tehtävänään on siis ikään kuin saattaa lapsi varhaisen tuen piiriin. Herää kuitenkin pelko siitä, että lastensuojelun resurssit ovat liian vähäiset, jotta työntekijät kykenevät riittävän aktiivisesti toimimaan päivähoitopaikan haku-prosessissa. Vaarana on, että lapsen saapuessa päivähoitoon lapsen ongelmat ovat jo kasvaneet sen vuoksi, että hän ei päässyt riittävän varhain tarvitsemansa tuen piiriin. Tämä puolestaan vaatii edelleen monipuolisempia tuen muotoja ja lisäresursseja perheen tueksi.

Kaiken ydin on siis kuitenkin riittävät resurssit ja riittävä määrä ammattitaitoista henkilökuntaa niin varhaiskasvatukseen kuin lastensuojelun parissa. Hallituksen tavoitteena on syrjäytymisen ehkäisy, joten sen pitäisi myös turvata kunnille riittävät resurssit toteuttaa syrjäytymistä ehkäiseviä palveluita. Voidaankin jälleen kerran todeta, että sijoittaminen resursseihin mahdollistaisi oikea-aikaisen ja varhaisen tuen toteutumisen vähentäen palvelun tarvetta myöhemmässä vaiheessa.

Tutkimuksemme mukaan merkittävä este varhaisen tuen toteuttamiselle on salassapitovelvollisuus. Varhaiskasvattajat kokevat, että he eivät saa riittävästi tietoa lastensuojelun asiakkaana olevasta lapsesta, jotta voisivat varmistaa riittävät tukitoimet päivähoidon toimiessa lastensuojelun avohuollon tukitoimena. Tutkimuksemme mukaan varhaiskasvatukseen toimijat eivät aina edes tiedä, että joku lapsi tulee päivähoitoon lastensuojelun avohuollon tukitoimena. Vanhemmilla ei ole velvollisuutta ilmoittaa varhaiskasvatukseen perheen lastensuojeluasiakkuudesta, vaikka heitä siihen kehoitetaankin varhaisen tuen turvaamiseksi.

Salassapito- ja vaitiolovelvollisuus on haaste sekä varhaiskasvatukseen että lastensuojelun toimijoille. Tutkimuksessa ilmeni, että lastensuojelutoimijat ovat äärimmäisen varovaisia lastensuojelulasta koskevien tietojen antamisessa. Toisaalta he myöntävät, että sosiaalityöntekijänä on helppo vedota salassapito- ja vaitiolovelvollisuuteen. Kuitenkin varhaiskasvattajien tulee tietää riittävästi lastensuojelulap-
sesta ja hänen taustoistaan, jotta he pystyvät tarjoamaan laadukasta päivähoitoa lastensuojelun avohuollon tukitoimena. Lieneekö pohjimmiltaan tähänkin toimintakulttuuriin syynä kiire vai puuttuuko heiltä riittävä rohkeus toimia lain sallimalla tavalla. Tuskin on kyse siitä, että toimijat eivät tuntisi ajantasaista lakia. Työn kuormittavuus ja työssä uupuminen voivat vaikuttaa tietojen antamiseen merkittävällä tavalla. Tietojen antamiseen vaikuttaa myös sosiaalityöntekijöiden henkilökohtainen arvio tietojen luovuttamisen tarpeellisuudesta.

Moniammatillista yhteistyötä käsittelevässä luvussa selvitimme Raahen seutukunnassa toteutettavaa Lasten Kaste -hankkeesta ja sen yhteydessä kehitettyä Lapsen Puheeksi keskustelua. Mielestämme tässä on yksi ratkaisu avoimempaan tiedon kulkuun eri toimijoiden välillä. LP – menetelmän tarkoituksena on saattaa lapsi ja perhe tarvitsemiensa palveluiden äärelle. LP-keskustelun periaatteiden mukai-

sesti sillä palveluntuottajalla, jolla herää huoli lapsen kehityksestä, on velvollisuus kutsua koolle Lapset puheeksi neuvonpito. Neuvonpitoon osallistuvat perheen lisäksi työntekijäverkostot. Jos neuvonpidossa herää huoli lapsesta, on tilanteessa tehtävä lastensuojeluilmoitus.

Raahen kehittämä LP -vasu on monipuolinen ja käyttökelpoinen toiminta malli, mikä korvaa perinteisen vasu -keskustelun. Kun neuvonpidon on kutsunut koolle varhaiskasvatuksen toimija, on hän luonnollisesti osallinen neuvonpidossa ja saa sitä kautta varhaiseen tukeen tarvitsemansa tiedon. Yhdeksi kehittämistarpeeksi tutkimuksessamme ilmeni sopivan kaavakkeen kehittäminen lapselle, jonka lastensuojelun tarve ilmenee päivähoidon aikana. Mielestämme LP -vasu toimii hyvin tällaisessakin tilanteessa. LP -vasu mahdollistaa monipuolisten palveluiden tarjoamisen matalan kynnyksen periaatteella niin, että kukaan ei tule erityisesti leimatuksi.

Eikö myös lastensuojelun toimijoiden tulisi käydä Lapset Puheeksi -keskustelu ja sen toimintaperiaatteiden mukaisesti kutsua koolle tarvittavat työntekijäverkostot? Tähänhän myös lastensuojelulaki 31 §:ssä antaa mahdollisuuden, jopa velvoittaa. Mikäli lastensuojelun sosiaalityöntekijä näkee tarpeelliseksi ehdottaa päivähoitoa lastensuojelun avohuollon tukitoimena, myös päivähoidon edustaja olisi mahdollista kutsua neuvonpitoon. Jos neuvonpidon kutsuu koolle joku muu palvelun tuottaja, tulisi hänenkin kutsua neuvonpitoon varhaiskasvatuksen toimija. Neuvonpitoon tulisi kutsua perheen asuinpaikan lähimmän päiväkodin edustaja, jotta yhteys päiväkodin ja perheen välille syntyä mahdollisimman varhain ja luonnollisesti. Tätä kautta tieto kulkee avoimesti ja ylimääräisiltä jännitteiltä vältyttäisiin. Samalla lapselle tarjoutuu mahdollisuus saada tarvitsemansa varhainen tuki.

Tutkimuksemme ryhmähaastattelu tuotti monia hyviä ideoita ja ajatuksia yhteistyön parantamiseksi varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun toimijoiden välillä. Toivomme, että tutkimus avasi tutkimukseen osallistuneille uusia näköaloja moniammatillisen yhteistyön toteutuksesta ja sen mahdollisuuksista. Yhteistyöhön ehkä eniten vaikuttavana ideana nousi esiin haastattelutilanteen kaltainen alueellinen palaveri lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen toimijoiden välillä. Palaveri olisi hyvä järjestää säännöllisesti ja ennalta sovitusti muutaman kerran vuodessa. Palave-

rissa toimijat tulisivat toisilleen tutuiksi, mikä helpottaisi heidän välistä yhteistyön toteutumista. Nähtäväksi jää, miten idea on lähtenyt elämään. Mielenkiinnolla jäämme odottamaan myös kehitteillä olevien lakien ja uusien toimintamallien vaikutusta yhteistyöhön. Oletettavaa on, että moniammatillisen yhteistyön edellytykset tulevat tulevaisuudessa paranemaan sekä lainsäädännön että yleisen mielipiteen muuttumisen myötä.

Tutkimus on avannut meidän tutkijoiden mieltä päivähoiton merkityksestä lastensuojelun avohuollon toteuttajana. Aihealue edellytti syvällisempää perehtymistä varhaiskasvatukseen ja lastensuojeluun, mikä vahvisti meidän ammatillista osaamista. Ennen kaikkea lain tutkiminen ja siihen perehtyminen toi lisävarmuutta sosionomin työtehtävissä toimimiseen. Tutkimuksessa perehdyimme myös moniammatillisen yhteistyön merkitykseen palvelujen tuottamisessa. Ymmärrämme että moniammatillinen yhteistyö edellyttää sitoutumista kaikilta osapuolilta, jotta yhteistyön haasteet kyetään kohtaamaan ja ratkaisemaan rakentavasti. Nyt kun tutkimustyö on valmis, hahmottamme selkeästi kuinka lasten ja perheiden kanssa tehtävää työtä ohjaavat YK:n lasten oikeuksien sopimus sekä lapsen edun toteutuminen.

LÄHTEET

- Alila, K., Eskelinen, M., Estola, E., Kahiluoto, T., Kinon, J., Pekuri, H-M., Laaksonen, R. & Lamberg, K. 2014. Varhaiskasvatuksen historia, nykytila ja kehittämisen suuntalinjat. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:12. Pdf-tiedosto. Saatavissa: <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2014/liitteet/tr12.pdf?lang=fi> Luettu 12.6.2014.
- Asetus lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen voimaansaattamisesta sekä yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä annetun lain voimaantulosta 60/1991.
- Asetus lasten päivähoidosta 16.3.1973/239.
- Aulakoski, K. & Jutila, M. Lapset puheeksi -vasu. Koulutusmateriaali. Metsätähden päiväkotii. 8.2.2014.
- Bardy M. 2009. Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Yliopistopaino Oy.
- Bruce, T. 2004. Early Childhood Education. 11. painos. Trowbridge, Wiltshire: Redwood Books.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2005. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 7. painos. Tampere: Vastapaino.
- Hallituksen esitys Eduskunnalle sosiaalihuoltolaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. Pdf-tiedosto. Saatavissa: http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=9763020&name=DLFE-30014.pdf Luettu 31.7.2014.
- Heikkilä, T. 2008. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Heinämäki, L. 2005. Varhaista tukea lapselle – Työvälineenä kehittämisvalikko. STAKES. Oppaita 62. Helsinki: Erikoispaino Oy.
- Henkilötietolaki 22.4.1999/523.
- Herranen-Somero, K. 2013. Luentomateriaali. Centria ammattikorkeakoulu. Ylivieskan yksikkö.
- Hirsijärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino
- Hujala, E., Puroila, A-M., Parrila S. & Nivaöla, V. 2007. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Hyvinkää: T-Print.
- Isoherranen, K. 2005. Moniammatillinen yhteistyö. Vantaa: Dark Oy.

Järvinen, R., Lankinen, A., Taajamo, T., Veistilä, M. & Virolainen, A. 2012. Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea. 2., uudistettu painos. Porvoo: Bookwell Oy

Kainulainen, A. 2007. Päivähoito lapsen avohuollollisena tukitoimena. Tukitoimen toteuttaminen moniammatillisena yhteistyönä. Jyväskylän yliopiston varhaiskasvatuksen laitos, varhaiskasvatuksen Pro Gradu -tutkielma. Www-dokumentti. Saatavissa: https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18216/URN_NBN_fi_jyu-2007273.pdf?sequence=1 Luettu 19.9.2014.

Kanninen, K. & Sigfrids, A. Tunne minut. Turva ja tunteet lapsen silmin. 2012. Juva: Bookwell Oy.

Kaskela, M. & Kekkonen M. 2008. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta – Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Karila, K. & Nummenmaa, A. 2001. Matkalla moniammatillisuuteen. Juva: WS Bookwell Oy.

Kerälä, A. 2012. Lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen yhteistyön kartoitus Kuusamo-Posio-Taivalkoski -alueella. Oulun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunta, varhaiskasvatuksen kandidaatin opinnäytetyö. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.sosiaalikallega.fi/hankkeet/pakaste2/lapsen-hyva-arki/materiaalipankki-1/kerala-opinnaytetto> Luettu 19.9.2014.

Kohti varhaiskasvatuslakia. Varhaiskasvatusta koskevan lainsäädännön uudistamistyöryhmän raportti. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:11. Pdf-tiedosto. Saatavissa: <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2014/liitteet/tr11.pdf?lang=fi> Luettu 18.9.2014.

Koivunen, P-L. 2009. Hyvä päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen. Juva: WS Bookwell Oy.

Laki lasten päivähoidosta 19.1.1973/36.

Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 29.4.2005/272.

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 22.9.2000/812.

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 21.5.1999/621.

Lammi-Taskula, J. & Varsa, H. 2001. Vanhemmuuden aika: Vanhemmuuden tukemisen käytännöt ja haasteet osana neuvoloiden ja päiväkotien työtä. Helsinki: STAKES.

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.

Mahkonen, S. Päivähoito ja laki. 2012. Porvoo: Bookwell Oy.

Mikkola, P. Lapselle hyvä päivä tänään. Luentomateriaali aiheesta: Pedagogiikka ja arjen valinnat. Raahe 25.1.2014.

Mannerheimin lastensuojeluliitto. Lapsi eri ikävuosina. 1 – 2 vuotta. Ikiliikkuja.

Onnismaa, E-L. Päiväkoti lastensuojelun tukitoimena – toiveiden tynnyri vai huolten hautomo? 1999. Helsinki: Stakesin monistamo.

Osallistuminen Lasten Kaste -hankkeeseen sekä hallinnointi vastuu Oulun eteläisen osahankkeesta. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://dynasty.ras.fi/djulkaisu/kokous/201380-8.PDF> Luettu 9.6.2014.

Päivähoidon lakiopas 2010. Taskutieto. 2010. EU: UNIPress.

Pääministeri Alexander Stubbin hallituksen ohjelma. Pdf-tiedosto. Saatavissa: <http://valtioneuvosto.fi/hallitus/hallitusohjelma/pdf-stubb/fi.pdf> Luettu 13.9.2014.

Raahen seutukunnan lastensuojelusuunnitelma 2010 -2013. Pdf-tiedosto. Saatavissa: http://www.ras.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/ras/embeds/ras_wwwstructure/13637_Lastensuojelusuunnitelma.pdf Luettu 9.6.2014.

Räty T. 2010. Lastensuojelulaki. Käytäntö ja soveltaminen. Helsinki: Edita Prima Oy.

Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämissuunnitelma 2014. Www-dokumentti. Saatavissa: http://www.stm.fi/vireilla/kehittamissuunnitelmat_ja_hankkeet/kaste Luettu 9.6.2014.

Tapola - Haapala, M. 2011. Sosiaalityön ammattilaiset refleksiivisinä toimijoina. Helsinki: Unigrafia.

Taskinen, S. 2012. Lastensuojelulain soveltaminen. 1. – 2. painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Lapset puheeksi –keskustelun taustateoria, koulu ja varhaiskasvatus. Pdf-tiedosto. Saatavissa: http://www.thl.fi/attachments/kasvunkumppanit/tlp/Lp_keskustelun_tauasteoria_koulu_ja_varhaiskasvatus_%2015112013.pdf Luettu 12.6.2014.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Lapset puheeksi –neuvonpito 2014. Pdf-tiedosto. Saatavissa: <http://www.slideshare.net/THLfi/lapset-puheeksi-neuvonpito-niemel-maliniemi> Luettu 12.6.2014.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelun käsikirja. Ehkäisevä lastensuojelu. 2014. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/ehkaiseva-lastensuojelu> Luettu 18.9.2014.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelun käsikirja. 2014. Lastensuojelun avohuollon tukitoimet. 2014. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/avohuolto/lastensuojelun-avohuollon-tukitoimet> Luettu 18.9.2014.

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Lastensuojelunkäsikirja 2014. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja>. Luettu 20.8.2014.

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Lastensuojelunkäsikirja 2014. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi>. Luettu 15.9.2014.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Kasvun kumppanit. Lasten hyvinvointia vahvistamassa. Huolen vyöhykkeistö . 2014. Www-dokumentti. Saatavissa: http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/tyon/menetelmat/verkostodialogiset_menetelmat/huolen_vyohykkeisto. Luettu 28.6.2014.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Kasvun kumppanit. Lasten hyvinvointia vahvistamassa. Tuki varhaiskasvatuksessa. 2014. Www-dokumentti. Saatavissa: http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/tyon/lapsen/tuki_varhaiskasvatuksessa Luettu 30.6.2014.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Varpu. Tukea ajoissa. Huolen vyöhykkeistö – apuväline avoimen yhteistyön kehittämiseksi. 2014. Www-dokumentti. Saatavissa: http://www.varpu.fi/varpu/tyovalineita/huolen_vyohykkeisto Luettu 18.9.2014.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi

Tynjälä, P. 1991. Kvalitatiivisten tutkimusmenetelmien luotettavuudesta. Suomen kasvatustieteellinen aikakauskirja. Kasvatus 22 (5-6), 387 – 398.

Unicef. Lapsen oikeuksien julistus. Www-dokumentti. Saatavissa: https://www.unicef.fi/lapsen_oikeuksien_julistus Luettu 16.2.2014.

Unicef. Lapsen oikeuksien sopimus lyhennettynä. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-lyhennettyna/> . Luettu 9.6.2014.

Unicef. Mikä on lapsen oikeuksien sopimus? Www-dokumentti. Saatavissa: <https://www.unicef.fi/mika-on-lapsen-oikeuksien-sopimus> Luettu 4.4.2014.

Valtioneuvoston asetus sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 29.7.2005/608.

Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2002:9. Pdf-tiedosto. Saatavissa:

<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/113591/kasvatus.pdf?sequence=1>

Luettu 18.9.2014.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. Stakes. Oppaita 56. Pdf-tiedosto. Saatavissa:

<http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77129/Varhaiskasvatussuunnitelmanperusteet.pdf?sequence=1> Luettu 21.9.2013.

Varpu. Lapselle tukea ajoissa. Opettajat ja lastentarhanopettajat ovat avainasemassa lasten hyvinvoinnin ja turvallisen elämän takaajana. Pdf-tiedosto. Saatavissa:

<http://www.lskl.fi/files/129/A10YZdyp.pdf> Luettu 27.6.2014.

Viittala, K. 2006. Lasten yhteinen varhaiskasvatus. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Vilkka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

RYHMÄHAASTATTELUN KYSYMYKSET

Tutkimuksessamme keskeisiä toimijoita ovat varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun toimijat. Kysymykset 1 – 6 kartoittavat toimijoiden rooleja sekä toimijoiden keinoja ja toimintakäytänteitä lapsen ja perheen tukemisessa. Kysymykset 7 – 12 käsittelevät toimijoiden välistä yhteistyötä.

Kun päivähoito toimii lastensuojelun avohuollon tukitoimena:

1. Mikä on lastensuojelun toimijan rooli?
2. Mikä on varhaiskasvatuksen toimijan rooli?
3. Millä keinoin pyritte turvaamaan lapsen suotuisaa kasvua ja kehitystä?
4. Millä keinoin tuette vanhempia heidän kasvatustehtävässään?
5. Mitkä asiat vaikeuttavat toteuttamasta päivähoitoa lastensuojelun avohuollon tukitoimena?
6. Mitä kehittämistarpeita toimijoiden toimintakäytänteissä on silloin, kun päivähoito toimii lastensuojelun avohuollon tukitoimena?

Yhteistyö:

7. Millaista yhteistyötä toimijoiden välillä on?
8. Mitä toimintakäytänteitä haluaisit säilyttää ja vahvistaa nykyisessä yhteistyössänne?
9. Mitkä asiat vaikeuttavat toimijoiden välistä yhteistyötä, kun päivähoito on lastensuojelun avohuollon tukitoimi lapselle?
10. Millaisia yhteistyön kehittämis ehdotuksia teillä on?
11. Mitkä seikat voivat tulevaisuudessa vaikeuttaa yhteistyötä eri tahojen kanssa?
12. Mitkä seikat voivat tulevaisuudessa vahvistaa yhteistyötä eri tahojen kanssa?

TUTKIMUSLUPA-ANOMUS

Organisaatio, jolle anomus osoitetaan:	Raahen seudun hyvinvointikuntayhtymä Lapsi- ja perhepalvelut
Vastuhenkilö organisaatiossa:	Irma Heikkinen
Tutkimuslupan anoja(t):	Anne Niemi-Korpi, Anne Siliämaa
Osoite:	
Puhelin:	044 - 024 1304 Anne S., 040 - 500 4633 Anne N-K
Sähköpostiosoite:	anne.siliana@cou.fi, anne.niemi.korpi@cou.fi
Tutkimuksen nimi:	Päivähoito lastensuojelun avohuollon tukitoimena Yhteistyön toteutuminen varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun toimijoiden välillä
Tutkimuksen tarkoitus:	Selvittää varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun toimijoiden välistä yhteistyötä
Tutkimuksen kohderyhmä:	lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen toimijoita
Aineiston keruun arvioitu ajankohta:	marras-joulukuu 2013
Tutkimusmenetelmä:	kvalitatiivinen tutkimus, puolistrukturoitu ryhmähaastattelu
Tutkimussuunnitelma hyväksytty:	
Tutkimuksen ohjaaja:	Kirsi Herranen-Somero, lehtori
Lupa myönnetään:	☒ anomuksen mukaisesti ☐ muutosehdotuksin ☐ lupa evätty
Paikka, aika:	<i>Raahen 14.10.2013</i>
Luvanmyöntäjän allekirjoitus:	<i>Irma Heikkinen</i> <i>IRMA HEIKKINEN, tutkintotoimija</i>
LIITTEET	☒ tutkimussuunnitelma ☐ kysely/haastattelulomake ☐ muut liitteet,

TUTKIMUSLUPA-ANOMUS

Organisaatio, jolle anomus osoitetaan:	Raahen kaupunki, varhaiskasvatuspalvelut
Vastuuhenkilö organisaatiossa:	Sirkka Kiilakoski
Tutkimusluvan anoja(t):	Anne Niemi-Korpi, Anne Siliämaa
Osoite:	
Puhelin:	044 - 024 1304 Anne S., 040 - 500 4633 Anne N-K
Sähköpostiosoite:	anne.silianaa@cou.fi, anne.niemi.korpi@cou.fi
Tutkimuksen nimi:	Päivähoito lastensuojelun avoimuuden tukitoimena Yhteistyön toteutuminen varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun toimijoiden välillä
Tutkimuksen tarkoitus:	Selvittää varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun toimijoiden välistä yhteistyötä
Tutkimuksen kohderyhmä:	lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen toimijoita
Aineiston keruun arvioitu ajankohta:	marras-joulukuu 2013
Tutkimusmenetelmä:	kvalitatiivinen tutkimus, puolistrukturoitu ryhmähaastattelu
Tutkimussuunnitelma hyväksytty:	
Tutkimuksen ohjaaja:	Kirsi Herranen-Somero, lehtori
Lupa myönnetään:	☒ anomuksen mukaisesti ☐ muutosehdotuksin ☐ lupa evätty
Paikka, aika:	RAAKE 14.10.2013
Luvanmyöntäjän allekirjoitus:	Sirkka Kiilakoski SIRKKA KIILAKOSKI VARHAISKASVATUKSEN JOHTAJA RAAHEN KAUPUNKI
LIITTEET	☒ tutkimussuunnitelma ☐ kysely/haastattelulomake ☐ muut liitteet,